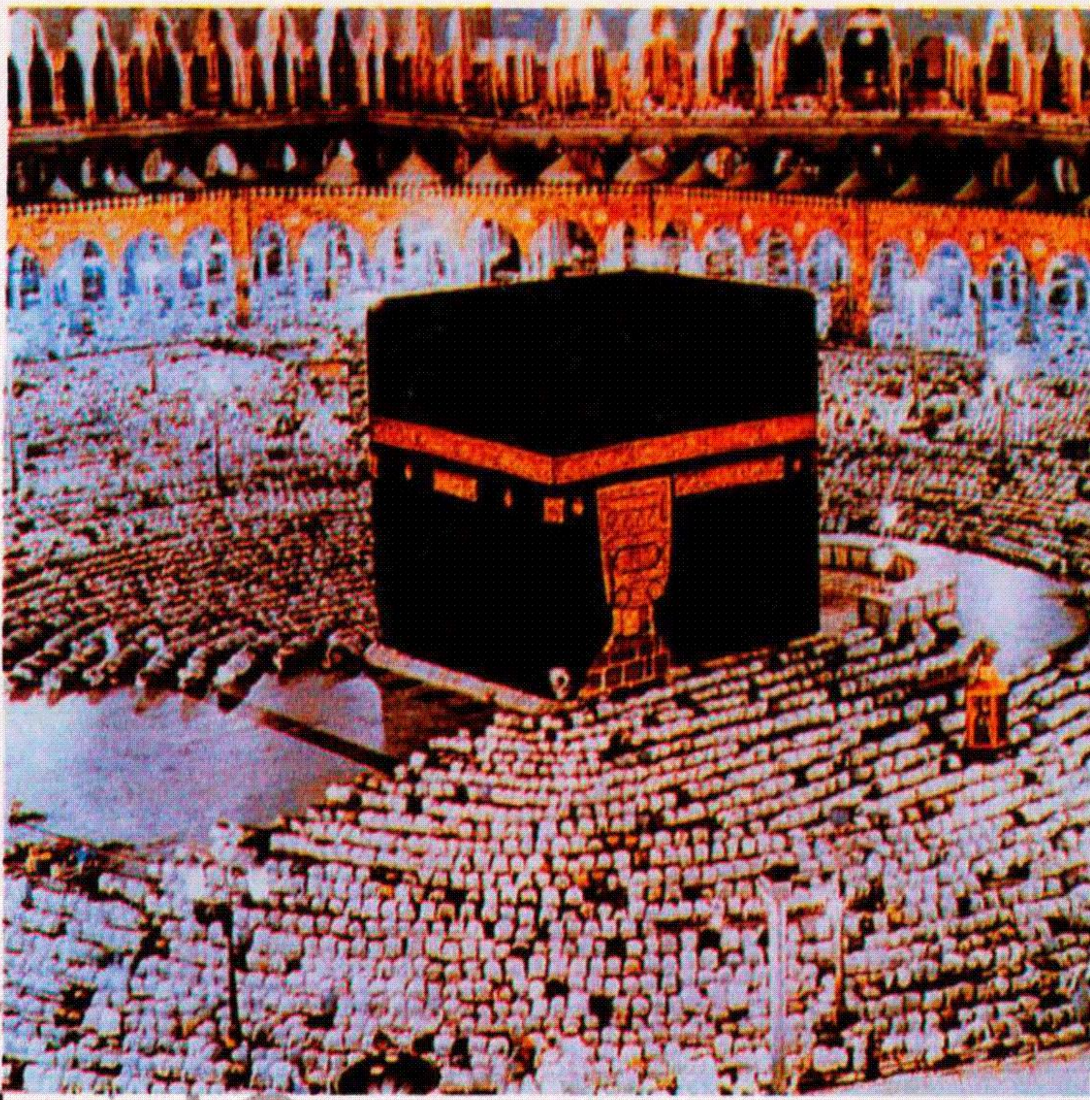

Safet Durguti

AKAID

temelji islamskog vjerovanja

biblioteka Iman

IZDAVAČ:
Elči Ibrahim-pašina medresa
Travnik

ZA IZDAVAČA:
Prof. Ahmed Adilović – direktor

AUTOR:
Prof. Safet Durguti

RECENZIJA:
Prof. Nusret Abdibegović – muftija travnički
Prof. Ahmed Adilović

LEKTOR:
Prof. Azra Šečić

TEHNIČKI UREDNIK:
Amir Kalajdžija

DONATOR:
Humanitarna organizacija "Al-Haramain"

ŠTAMPA:
Štamparija "AB Tisak" Travnik

TIRAŽ:
500 kom.

PREDGOVOR IZDAVAČA

Bismillahir-Rahmanir-Rahim

Uzvišeni Allah u časnom Kur'anu kaže: "Čitaj, u ime Gospodara tvoga koji stvara..."[1] Muhammed ﷺ u jednom hadisu kaže: "Ko ide putem nauke, Allah će mu olakšati put u Džennet. Meleki pružaju svoja krila tragaocu za znanjem zadovoljni onim što on radi. Za oprost grijeha učenom čovjeku mole nebeski stanovnici i zemljani, čak i ribe u vodi. Učen od pobožnog je bolji toliko koliko je mjesec sjajniji od zvijezda. Učenjaci su nasljednici Božijih poslanika, jer poslanici u svojoj zaostavštini nisu ostavljali imetak nego nauku. Ko odabere nauku, odabrao je ono najbolje."[2]

Vođeni ovim i sličnim ajetima i hadisima koji govore o vrijednosti znanja i obavezi njegovog prenošenja na druge, mi u Elči Ibrahim-pašinoj medresi u Travniku, evo, nudimo djelo od velike važnosti. Ono je važno, prije svega, zato što je iz oblasti znanosti o islamskom vjerovanju, tj. akaidu, koji je temelj svim ostalim islamskim znanostima. Njegovoj važnosti doprinosi i to što obrađuje najvažnije segmente te znanosti, tj. temelje islamskoga vjerovanja.

Uz sve to treba napomenuti da na bosanskome jeziku i danas imamo vrlo malo literature iz oblasti akaida. Naime, zadnjih godina je uložen određeni napor na planu prevođenja i pisanja originalnih djela iz ove oblasti, ali je to sve, ipak, malo u odnosu na potrebe našega podneblja i u odnosu na ono što je objavljeno na zapadnim jezicima a pogotovu na arapskome jeziku.

Neka ovo djelo bude skromni doprinos naše medrese i njenog profesora akaida, Safeta ef. Durgutija, na planu popunjavanja te praznine i pružanja prilike svakom tragaocu za Istinom i svakom onom ko želi spoznati temeljne istine naše vjere.

Molim Allaha ﷻ da ovo djelo bude od koristi onima kojima je namijenjeno, da nam poveća naše znanje, da ga ispravno primijenimo i da za to dobijemo Njegovu veliku nagradu na obadva svijeta. AMIN!

---

[1] El-Aleq:1

[2] Tirmizi: Kitab el ilm, Ebu Davud: Kitab el ilm

UVOD

Allahu zahvaljujemo najljepšom zahvalom zbog neizmjernih blagodati kojima nas je obasuo. Posebnu Mu zahvalu ističemo na Njegovoj uputi koja je bez sumnje najveća blagodat.

Donosimo salavat i selam na Njegova Poslanika, prvaka među odabranim, Muhammeda ﷺ, koji nije ostavio ništa što približava Allahu a da nije na to svojim primjerom ukazao. Niti je ostavio išta što udaljava od Allaha, a da se nije toga lično klonio i upozorio svoje sljedbenike da se toga čuvaju.

Kaže Uzvišeni u Kur'anu: "Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera."[3]

"O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!"[4]

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao."[5]

"O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će ono što bude želio."[6]

Nema sumnje da je nauka o islamskom vjerovanju (Akaid) temeljna nauka koja zahtijeva pažnju bilo da se radi o studiranju, poučavanju drugih ili pak o djelovanju. Ovo je naročito važno kad se ima na umu da živimo u sredini u kojoj smo okruženi različitim vjerama, ideologijama i pravcima koji na sve načine pokušavaju muslimane usmjeriti prema zabludi. Zato je potrebno povesti računa da muslimani nauče ispravno vjerovanje na principima Kur'ana i hadisa.

Molim Allaha da ova djelo bude korisno i u Njegovo ime pisano. AMIN!

---

[3] El-Maide: 3 - prijevodi ajeta su uzeti od Besima Korkuta.
[4] Ali Imran: 102
[5] En-Nisa: 1
[6] El-Ahzab: 70,71

DEFINICIJA AKAIDA

Jezičko značenje:

Akaid je množina od riječi akida. Akida dolazi od glagola: عَقَدَ – يَعْقِدُ – عَقْدًا što u prijevodu znači: vezati, čvrsto vezati, napraviti čvor.

Definicija

Akaid je srčano vjerovanje bez imalo sumnji u sve ono što je Allah ﷻ objavio preko meleka Džibrila Muhammedu ﷺ a izraženo kroz imanske šarte. Akaid dakle, predstavlja učenje u kojem se razrađuju osnovi islamskog vjerovanja.

Rasprave o raznim pogledima prouzrokovale su razvoj ove nauke i učenja. Mi se nećemo opterećavati raznim shvatanjima, nego ćemo proučavati akaid ehli sunneta vel-džema'ata na osnovima Kur'ana i sunneta, i onako kako su vjeru poznavali ashabi, a koristićemo stavove priznate uleme koja je na istini.

Važnija djela iz ove oblasti su: Šerh el akide et-Tahavije koje je jedno od najoriginalnijih i najpriznatijih djela, i El fikhul ekber od imama Ebu Hanife (rahmetullahi alejhi) koja je sažeta zbirka pitanja – decizija u akaidu.

Iako je Allahov poslanik Muhammed ﷺ u potpunosti objasnio sve pojmove vjere, ipak je kroz stoljeća došlo do različitih stavova po pitanju mnogih vjerskih pitanja. Te razlike su bile nekada drastične, ali mi ćemo svoje poglede okretati prema glavnim izvorima islama i nećemo mnogo pridavati važnost mišljenjima kojekakvih sekti koje su nastajale kroz historiju.

Treba napomenuti činjenicu da je predmet akaid glavni predmet u islamskim znanostima. Jer ako je naše vjerovanje ispravno, bit će nam ispravna i kod Allaha primljena ostala djela.

U protivnom neće biti tako, jer onaj ko čini širk uzaludno klanja i smatra sebe muslimanom. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ

ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفْتَرَىٰٓ إِثْمًا عَظِيمًا

"Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehe od toga, kome On hoće. A onaj ko drugog smatra Allahu ravnim čini, izmišljajući laž, grijeh veliki."

Mjesto i uloga nauke o vjerovanju

Da bismo shvatili težinu i važnost predmeta kojeg izučavamo, moramo odrediti mjesto koje mu pripada. Svi islamski propisi dijele se u tri velike grupe:

1. Akaid – vjerovanje.
2. Fikh – propisi, praktična primjena.
3. Ahlak – moralno vladanje.

Iz redoslijeda ovih grupa vidimo da je akaid na prvom mjestu jer se na vjerovanju temelji i praktična primjena i moral.

Ehlus-sunnet vel-džema'at

U akaidu mi pripadamo pravcu ehlus-sunneta vel-džema'ata.

Pripadnici ehlus-sunneta vel-džema'ata su oni koji slijede put Poslanika ﷺ (Kur'an i sunnet), složili su se na tome, i ne daju prednost ničijem učenju niti govoru nad Kur'anom i sunnetom u pitanjima akaida kao i u ostalim vjerskim propisima.

---

7 En-Nisa: 48

- Zovu se ehlus-sunnet (sljedbenici sunneta) zato što u potpunosti slijede sunnet Poslanika ﷺ, a zovu se džema'at jer su se okupili i složili na tim principima.[8]

Slijediti sunnet Poslanika ﷺ u akaidu znači nastojati da nam vjerovanje u potpunosti bude u skladu sa njegovim vjerovanjem. Na ovo nas obavezuje Allah ﷻ u mnogim kur'anskim ajetima, kao i sam Poslanik ﷺ u svojim hadisima. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ

فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!' A Allah prašta i samilostan je".[9]

Aiša r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ko nešto novo uvede u vjeru (ovu našu stvar), što nije od nje, to mu se odbija."

U drugom Muslimovom rivajetu stoji: "Ko uradi neki posao koji ne spada u našu vjeru, to mu se odbija."[10]

Pod ehlus sunnet vel džema'at ubrajaju se sljedbenici sva četiri priznata mezheba.[11]

Izvori akaida

Izvori akaida (ehlus-sunneta vel-džema'ata) su: Allahova Knjiga i hadis Poslanika ﷺ na način kako su vjerovali i shvatali prve tri generacije - selefu salih: ashabi, tabiini i tabi tabiini.

---

[8] Muhammed ibni Salih el Usejmin, Medžmua fetava ve resail, štampano u Rijadu 1412 H, drugo izdanje, str: 3

[9] Ali Imran: 31

[10] Buharija: kitab el i'tisam bil kitabi ves sunne, Muslim: kitab el akdije.

[11] Iako je bilo razmimoilaženja u pitanjima fikha, u akaidu sva četvorica imama su bila pravca ehlus-sunneta vel-džema'ata. Također je potrebno naglasiti da ima onih koji u fikhu ne spadaju u nijedan od četiri poznata mezheba, ali su također pravca ehlus-sunneta vel džema'ata jer se u svemu pridržavaju Kur'ana i hadisa.

Historijski osvrt na sljedbenike ehlus sunneta vel džema'ata

U vrijeme Allahova Poslanika ﷺ, kao i prve dvojice halifa, vjerovanje se kod muslimana u potpunosti podudaralo sa Allahovom objavom (Kur'anom i sunnetom). Međutim u vrijeme trećeg halife (Osmana r.a.) počelo je dolaziti do istupanja u shvatanju vjere i njenih propisa.

Glavni razlog tog odstupanja bilo je pitanje hilafeta i želja za vlašću i ovosvjetskim dobrima kod licemjera. Pojavljuju se razne grupe i sekte koje iskrivljuju izvorno islamsko učenje.

Iskrivljavanje islamskog učenja posebno dolazi do izražaja u vrijeme prevođenja nekih knjiga (filozofskih) sa grčkog i perzijskog na arapski jezik. Prevođenjem tih knjiga muslimani dolaze u kontakt sa učenjima koja su bila strana islamu i njegovoj čistoći. Počinju se formirati razne škole, pravci i filozofije koje oblikuju svoja shvatanja i na taj način unose zabludu i zabunu kod određenog broja muslimana.

Za razliku od onih koji su pomiješali istinu sa neistinom, pa tako i pokvarili izvornost i čistoću islama, veliki broj muslimana je ostao na ispravnom vjerovanju i dobio naziv ehlus sunnet vel džema'at. Njihov uzor su bili prvi muslimani: koji su bili istaknuti po svojoj iskrenosti i pobožnosti. Sva pažnja prvih muslimana bila je okrenuta Kur'anu i sunnetu, oni su bili poslušni i pokorni Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ.

Allah ﷻ ističe u Kur'anu Svoje zadovoljstvo s njima kao i s onima koji njih budu slijedili: "Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime ..."[1]

I pored ove Allahove potvrde o vrijednostima ashaba, postoje određene sekte koje sebe zovu muslimanima a ružno govore o ashabima i vrijeđaju ih odbacujući tako Allahove riječi, što jasno ukazuje na njihovu zabludu.

---

1 Et-Tevbe: 100

Definicija vjere

Vjera je pravac i uputa. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima."[12]

"Reci: 'Ovo je moj put, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi'..."[13]

Iz ova dva ajeta, a i drugih, razumije se da Kur'an, pod riječju ."ed-din", podrazumijeva[14] metod i način ljudskog misaonog i znanstvenog života.[15]

Postoje i druga značenja vjere. Neki islamski učenjaci, kada govore o tome, šta je vjera, polaze od spoznaje, pa kažu da je vjera spoznaja Svevišnjeg Allaha ﷻ. Drugi polaze od ljubavi, pa vjeru definiraju kao ljubav prema Allahu ﷻ i čovjekove želje za spoznajom i približavanjem Allahu ﷻ, iako je nemoguće u potpunosti Ga spoznati. Za treće je vjera Allahov ﷻ zakon koji upućuje ljude na sve što je dobro i plemenito, na sve što predstavlja pravi put, put spasa i sreće i na ovome, prolaznome, i na budućem, vječnom svijetu.

U vjeru ne spada samo vjerovanje u vjerske istine, u prvom redu vjerovanje u Allaha ﷻ već i izvršavanje vjerskih dužnosti, kao i vladanje i uopće postupanje u skladu sa propisima vjere. Prema tome, vjera ne predstavlja samo vjerovanje, nego i izvršavanje svih vjerskih dužnosti, kao i ponašanje i upravljanje u skladu s vjerskim propisima.

---

12 Et-Tevbe: 33

13 Jusuf: 108

14 Abdul Medžid Aziz Ez Zindani, Jednoća Stvoritelja, Sarajevo 1997, str: 294

15 Kasim Hadžić, Akaid, skripta za II razred, štampano 1975 u Sarajevu, str.5

Allah ﷻ je Stvoritelj svemira i svega što vidimo i znamo, kao i onoga što ne možemo vidjeti i ne znamo. Među stvorenim bićima, najljepši i najskladniji je čovjek. Uzvišeni u Kur'anu kaže: لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِىٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾

"Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem."[16]

Iako je čovjek Allahovo stvorenje kao i sva druga stvorenja, ipak se on razlikuje od njih. Te razlike ogledaju se u mnogim stvarima, kao npr: čovjek prima poruku, ima razum i sposobnost da ga koristi i razvija, obdaren je težnjom da upozna prirodu i sve što ga okružuje, data mu je u određenom smislu slobodna volja - sloboda izbora, ima sposobnost govora, stvoren je u skladu i obliku najljepšem...

Iako je čovjek odabrano stvorenje kome je povjerena uprava na Zemlji, on se ponekad može spustiti na stepen kojeg bi se stidjela i obična životinja. Čovjek postaje takav ako u njemu zamre osjećaj za vjerom i duhovnim vrijednostima. Ukoliko se čovjek isključivo bori za to šta će pojesti, popiti i čime zadovoljiti svoje tijelo, u tom slučaju zapostavlja se duša i osjećaj prave odgovornosti. Tada čovjek sebi dopušta sve. Čovjeku je vjera potrebna jer ga ona čini namjesnikom i daje pravi smisao njegovom životu.

Stari narodi vjerovali su u razna božanstva, prirodne sile i sl, pa je Uzvišeni Allah objavio vjeru preko Svojih poslanika da bi ljudima pokazao pravi put i pravu vjeru. Bez Allahove objave ljudi ne bi znali pravi smisao života, kao i mnoge istine i događaje o prošlim narodima. Bez objave ne bi znali za Posljednji dan, druge svjetove - duhovne: o melekima, džinima, zatim o zagrobnom životu, Džennetu, Džehennemu i drugim gajb stvarima.

---

[16] Et-Tin: 4

Bez vjere čovjek ne bi znao da odgovori na tako jednostavna a sudbonosna pitanja oko kojih se muče nevjernici pa i njihovi naučnici kao što su:

- Kako je nastao čovjek?
- Šta je svrha življenja?
- Kuda poslije smrti?

Na ova pitanja nevjernici ne znaju odgovor, pa vrlo često dižu ruke na sebe i tako odu pred Gospodara prokleti, dok svaki vjernik to zna i nauči još od malih nogu. Vjernik znajući ove istine, zna smisao života i iskušenja, borbe i patnji na dunjaluku, i kao takav on je spreman i sposoban da podnese teret ovog dunjaluka i savlada njegova iskušenja.

Vjernik zna da mora biti ustrajan i strpljiv u svome životu jer Allah ﷻ će ga dovoditi u razna iskušenja, a nagrada čeka samo strpljive:

"Mi ćemo vas dovoditi u iskušenja malo sa strahom i gladovanjem i time što ćete gubiti imanja, živote i ljetine, a ti obraduj strpljive."[17]

Uticaj vjere na život čovjeka

Vjerovanje je veoma važno za pojedinca i društvo, jer kao što smo rekli: ne postoji ljudsko srce bez vjerovanja, prema tome, od vjerovanja zavisi kakav će biti život čovjeka, kako će uređivati svoj život u porodici i općenito u društvu.

Npr. ako čovjek ima ispravno vjerovanje, ako čvrsto i na ispravan način vjeruje u Allahovu objavu, onda ćemo kod takvog čovjeka naći slijedeće osobine:

a. koristan je član svoje porodice i društva,

b. lijepog je ponašanja (ahlaka),

c. biće pristojnog izgleda.

---

17 El-Bekare: 155

A ukoliko je neispravnog vjerovanja onda će kompletan njegov život biti neispravan, takav čovjek biće teret i svojoj porodici i društvu, npr, ukoliko čovjek vjeruje da mu drugi čovjek može oprostiti sve grijehe (kao što kršćani vjeruju za svoje sveštenike), onda su posljedice takvog vjerovanja katastrofalne i pogubne za čovjeka. U tom slučaju biće veliki broj onih koji kradu, varaju, ubijaju, čine blud, siluju itd, kao što je danas slučaj u kršćanskim zemljama, jer oni vjeruju da će im sveštenik sve oprostiti i da će bez obzira šta radili na kraju ipak biti u raju, pa zašto se onda mučiti s poštenim radom?!

Slijedeći primjer: jedan indijski narod vjeruje da je krava božanstvo, pa kada krava kod njih uđe na pijacu može razbijati šta god hoće, pojesti šta god hoće, niko joj ništa ne smije, jer ona je "božanstvo" – a ovo je ništa drugo do posljedica jednog pogrešnog vjerovanja.

Zbog toga, moramo maksimalnu pažnju posvetiti vjeri i njenoj ispravnosti, moramo je učiti onakvu kakvu ju je objavio Allah ﷻ, jer, od nje zavisi kakav će nam život biti na dunjaluku, a i na ahiretu.

TEMELJNI POJMOVI U AKAIDU

Misak

Misak je ugovor kojeg je Uzvišeni Allah sačinio sa Ademom a.s. i njegovim potomstvom kada je iz kičme njihove izveo potomstvo koje će živjeti do Posljednjeg dana. Od njih je uzeo svjedočenje da je On njihov Gospodar i zatražio od njih da svjedoče protiv sebe, pa su posvjedočili. Ovaj ugovor je naveden u riječima Uzvišenog Allaha:[18] "I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: 'Zar Ja nisam Gospodar vaš?' - oni su odgovorili: 'Jesi, mi svjedočimo' – i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: 'Mi o ovome nismo ništa znali."[19]

Islam

To je ime po kojem je poznata posljednja objava dostavljena Allahovom poslaniku Muhammedu ﷺ.

Ovaj termin filološki označava: pokornost i poslušnost, dobrobit i sigurnost i čistotu od vidljivih i nevidljivih poroka (grijeha).

U vjeri ovaj termin označava Allahovu jednoću, pokoravanje Njegovim naredbama, potčinjenost Njemu. Tako je vjera nazvana islamom u svakom vremenu, jer je to put kojim se ostvaruje predaja roba svome Gospodaru.[20]

---

[18] Muhammed ibn Abdurrahman el Humejjis, Tahavijeva poslanica o islamskom vjerovanju, Zenica 1997, str: 48,49

[19] El-A'raf: 172

[20] Abdul Medžid Aziz Ez Zindani, Jednoća Stvoritelja, str: 336

Iman

Filološki označava: vjerovanje, prihvaćanje. A u vjeri je to termin koji se nekad spominje za vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Posljednji dan i određenje dobra i zla. Ovo je ako se spominje u kontekstu zajedno sa islamom. Nekad znači cjelokupnu vjeru, kada se spominje pojedinačno, nevezano za riječ islam.[21]

Ihsan

Filološki označava: savršenstvo djela i njegovu preciznost. U vjeri označava: uljepšavanje[22] vanjštine ibadetima i unutrašnjosti iskrenom predanošću.

Teklif

Filološki znači: zadužiti, zaduživati. U vjeri označava osobu koja je zadužena emanetom Allahove vjere (mukellef).

Din

Vjera, pravac i uputa. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "On je poslao Poslanika Svoga s upustvom i pravom vjerom da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima."[23]

Kufr

Znači nevjerovanje; osoba koja ne vjeruje naziva se na arapskom kafir.

U vjeri kufr znači ne vjerovati u bilo što od onoga što čini iman, a to znači ne vjerovati u bilo šta od onoga za što se sigurno zna da je Muhammedu ﷺ objavljeno od Allaha ﷻ .

---

[21] Jednoća Stvoritelja, str: 337

[22] Isto, str: 337

[23] Et-Tevbe: 33

Širk

Je pripisavanje Allahu druga. Postoje tri vrste širka:

1. **Skriveni širk**. Ibni Abbas r.a. je navodeći primjer za ovu vrstu širka rekao da je to kao kad čovjek kaže svome prijatelju "Ono što hoće Allah i ti" ili kad čovjek kaže "Da ne bi Allaha i tog čovjeka, bilo bi..."

2. **Mali širk** – to je pretvaranje, tj. činjenje neke vrste ibadeta da neko vidi. U mali širk spada sve što može da vodi u veliki širk, ali nije na stepenu ibadeta i ne izvodi iz islama.

3. **Veliki širk** – pripisivati Allahu sudruga i obraćati Mu se dovom kao što se obraća Allahu, ili Mu činiti ibadet, kao što je traženje pomoći, zavjetovanja i slično.[24]

Nifak

Znači licemjerstvo, dvoličnjaštvo, pretvaranje. Od "nifak" izvedena je riječ "munafik" koja označava osobu koja se pretvara, pravi se da je musliman, odnosno mu'min, a u stvari to nije.

Fisk

Kršenje vjerskih propisa naziva se u arapskom jeziku "fisk". Osoba koja griješi je "fasik", griješnik.

Obzirom na manje ili veće posljedice i grijesi se dijele na male i velike grijehe:

- Mali grijesi su takvi čije su posljedice manje, ali, i oni mogu upropastiti počinioca ukoliko ustraje na njima.
- Veliki grijesi su takvi grijesi čije su posljedice teške i na ovom, prolaznom svijetu, a i na ahiretu.

---

[24] Zbirka napisa 1, Zagreb 1996, str: 277

VJEROVANJE U ALLAHA ﷻ

Iman u Allaha je prvi temelj islamskog vjerovanja. Vjerovanje u Allaha ﷻ znači čvrsto ubjeđenje da je Allah ﷻ jedini Gospodar, Vladar i Stvoritelj svega. Zatim vjerovanje da Allah ﷻ jedini zaslužuje da Mu upućujemo sve vrste ibadeta kao što su: namaz, post, zekat, hadždž, džihad, dova, nada, strah, tevekkul (oslanjanje), ljubav.., i vjerovanje da Allah ima Svoja vlastita lijepa imena i savršena svojstva, te da je daleko od bilo kakve manjkavosti.

Temelji vjerovanja – imana

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ
إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ
وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ وَقَالُواْ سَمِعۡنَا
وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ ٢٨٥

"Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – **svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, knjige Njegove, i poslanike Njegove**: 'Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.' I oni govore: 'Čujemo mi i pokoravamo se: oprosti nam, Gospodaru naš: Tebi ćemo se vratiti."[25]

---

[25] El-Bekare: 285

يَٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ ءَامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِى نَزَّلَ
عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ
بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

"O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje, i u Knjigu koju je objavio prije. A onaj ko ne bude **vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet** – daleko je zalutao. "[26]

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللّهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ
إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ
وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى
رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللّهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللّهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ
الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ
فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ
بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ
تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

Prenosi Omer ibn El Hattab, r.a., pa kaže: "Jednog dana, dok smo sjedili sa Allahovim Poslanikom ﷺ, pomoli se jedan čovjek u izrazito bijeloj odjeći i izrazito crne kose. Na njemu se nije primjećivao trag putovanja, a niko ga od nas nije poznavao. Sjeo je pred Poslanika ﷺ, prislonivši koljena uz Poslani-

[26] En-Nisa': 136

kova koljena, stavivši svoje ruke na svoja stegna, a zatim upitao: 'Muhammede, obavijesti me o islamu'. Allahov Poslanik ﷺ reče: 'Islam je da svjedočiš da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da klanjaš namaz, da daješ zekat, da postiš ramazan i da obaviš hadž ako ti to bude moguće.' 'Istinu si rekao' – reče. Mi smo se čudili, i pita i potvrđuje odgovor! Rekao je: 'Obavijesti me o imanu' Rekao je: 'Iman je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Posljednji dan i da vjeruješ u određenje dobra i zla.' Rekao je: 'Istinu si rekao. Obavijesti me o ihsanu (dobročinstvu).' Odgovorio je: 'Ihsan je da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi..."[27]

U ovome hadisu se navode slijedeći stepeni:

Prvo: Islam je prvi stepen. Termin islam Poslanik ﷺ je ovdje upotrijebio za vidljiva djela i riječi – a to su: šehadet, obavljanje namaza, davanje zekata, post ramazana i obavljanje hadždža za onoga ko je u mogućnosti.

Drugo: Iman je drugi stepen. Ovaj termin Poslanik ﷺ je upotrijebio kao vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Posljednji dan i određenje dobra i zla.

Treće: Ihsan. Ovo je treći stepen. Poslanik ﷺ je ovaj termin upotrijebio za uljepšavanje vanjštine činjenjem ibadeta i unutrašnjosti potpunim ihlasom.[28]

Skup ova tri stepena označava univerzalnu vjeru, koju je Allah ﷻ poslao po plemenitom Vjerovjesniku ﷺ, što je očito iz navedenog hadisa.

---

[27] Buharija: Kitab el iman, Muslim: Kitab el iman.

[28] Jednoća Stvoritelja, str: 333-335

Dokazi vjerovanja u Allaha ﷻ

Allah ﷻ je o Svome postojanju dao mnoge dokaze u stvorenjima koje je On stvorio i u okolini koja nas okružuje. Ako razmišljamo o stvorenjima koja svakodnevno dolaze na svijet, - kao što su čovjek, razne vrste životinja i biljki.., te ako raz-mišljamo o svim pojavama u svijetu kao što su: vjetrovi, kiša, noć, dan.., i kada bismo posmatrali neprekidno i precizno kretanje zvijezda, smjenu Mjeseca i Sunca, te ostale usklađene promjene koje se događaju svakog trena, - naš razum bi došao do čvrstog zaključka da sve ovo nije stvoreno bez stvoritelja, već su to stvorenja Uzvišenog, Svemoćnog, Vječnog Allaha ﷻ. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

أَمْ خُلِقُوا۟ مِنْ غَيْرِ شَىْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَـٰلِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا۟
ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

"Zar su oni bez Stvoritelja stvoreni, ili su oni sami sebe stvorili?! Zar su oni nebesa i Zemlju stvorili?! Ne, nego oni neće da vjeruju."[29]

Ukoliko čovjek razmišlja o stvorenjima, onda će ga takvo razmišljanje uputiti na veličinu i moć Stvoritelja te na nužnost Njegova postojanja. Npr. ako čovjek posmatra jedan predmet koji je lijep i precizno napravljen, onda ga to upućuje da je:

a. neko napravio taj predmet, i

b. ljepota tog predmeta ukazuje na sposobnost onoga koji je to napravio.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže :

"Na nebesima i na Zemlji, zaista, postoje dokazi za one koji vjeruju! I stvaranje vas i životinja koje je razasuo dokazi su za ljude koji su čvrsto ubijeđeni. I smjena noći i dana i kiša koju Allah s neba spušta da pomoću nje zemlju, nakon mrtvila njezina oživi, i promjena vjetrova - dokazi su za ljude koji imaju pameti."[30]

---

[29] Et-Tur: 35, 36

[30] El-Džasije: 3-5

Šehadet

Pripadnost islamu očituje se u vjerovanju i izgovaranju šehadeta.

Šehadet glasi : أشهد ان لا إله إلاالله وأشهد أنّ محمدا عبده ورسوله

"Svjedočim da nema boga sem Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i poslanik."

Kao što vidimo šehadet se sastoji iz dva dijela:

a. Svjedočiti da nema boga sem Allaha, i

b. Svjedočiti da je Muhammed ﷺ Njegov rob i poslanik.

Značenje riječi: "La ilahe illallah"

Posvjedočiti da nema drugog boga sem Allaha znači:

لا معبود بحق في الوجود إلا الله

"Osim Allaha, ništa što postoji ne zaslužuje obožavanje."[31]

Ove riječi u sebi sadrže negaciju i potvrdu:

1. Negacija - odbaciti svako božanstvo mimo Allaha ﷻ.
2. Potvrda - potvrditi da je samo Allah Bog.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ

"Znaj da nema boga osim Allaha."[32]

---

[31] Ahmed b. Hadžer, Tathirul džinan vel erkan an derni-š-širki vel kufran, Rijad 1994, str: 29

[32] Muhammed: 19

Muhammed ﷺ je trinaest godina proveo u Mekki pozivajući mušrike da izgovore šehadet, međutim oni su to uporno odbijali, jer su znali da ako izgovore šehadet onda moraju odbaciti kipove i ibadete upućivati samo Allahu.

Značenje riječi "Muhammedun Resulullah"

Svjedočiti da je Muhammed Allahov poslanik znači: pokornost u onome što je on naredio, vjerovati da je istina sve o čemu nas je obavjestio, udaljiti se od onoga što je zabranio, činiti Allahu ibadet samo na način kako je (Poslanik) propisao, - a ne po svojoj volji, niti činiti bid'ate.[33]

Riječ abduhu znači da je i on čovjek od krvi i mesa, Božji rob,- a resuluhu znači da je on Allahov poslanik.

Što znači: da bi čovjek bio musliman, mora izgovoriti potpuni šehadet i u potpunosti prihvatiti njegovo značenje.

Uvjeti za ispravnost kelimei-šehadeta

Nije dovoljno samo izgovoriti šehadet da bi čovjek ušao u Džennet, nego ga treba izgovoriti, shvatiti u njegovom punom značenju i pridržavati se svega što iz njega proizilazi.

Vehb Ibn Munebbih je upitan: "zar nisu riječi la ilahe illallah ključ Dženneta?', on je odgovorio: 'Svakako, ali, svaki ključ ima zube, i ako budeš došao sa ključem koji ima zube otvorit će ti se (vrata), a ako ne, neće ti se otvoriti."[34]

Obrazlažući ovo, učenjaci kažu da su zubi ključa la ilahe illallah, njegovi uvjeti (šarti).

---

[33] Tathirul džinan vel erkan an demi-š-širki vel kufran, str: 30

[34] Buharija: kitab el dženaiz.

1. العلم – znanje što je suprotno neznanju (džehlu),[35] jer ove riječi neće koristiti onome ko bude znao samo njen prijevod a ne i njeno istinsko značenje. Trebamo znati da izgovaranjem šehadeta čovjek postaje muslimanom, prema tome trebamo znati šta znači biti musliman, kakva su prava i obaveze muslimana, jednostavno naučiti što god više možemo o Islamu da bismo to mogli primjenjivati u praksi.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Znaj da nema boga sem Allaha!"[36]

Osman r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Ko bude umirao s ubjeđenjem da nema drugog boga sem Allaha, ući će u Džennet".[37]

2 اليقين – sigurno ubjeđenje, koje ne ostavlja nikakva mjesta sumnji, da je onaj ko izgovara kelimei-šehadet i očituje da nema boga osim Allaha, potpuno svjestan šta ove riječi znače,[38] jer vjerovanje podrazumijeva sigurno znanje, a ne nagađanje. Uzvišeni u tom smislu kaže: "Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, bore se na Allahovom putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni!"[39]

3. القبول – da se srcem i jezikom iskreno prihvati sve što se pod ovim riječima podrazumijeva. Na više mjesta Uzvišeni Allah navodi primjere i pouku kako je spasio one koji su ih prihvatili a kaznio prijašnje narode koji su odbili da u njih ovako povjeruju.[40] Uzvišeni Allah kaže: "I eto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali, a da oni koji su raskošnim životom živjeli nisu govorili: 'Zatekli smo pretke

---

[35] Seid el Kahtani, Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, Zenica 1998, str: 28,29

[36] Muhammed: 19

[37] Muslim: kitab el iman.

[38] Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, str: 29

[39] El-Hudžurat: 15

[40] Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, str: 30

naše kako ispovjedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu. Zar i onda' – govorio bi on - kad vam ja donosim bolju od one koju ste od predaka vaših upamtili? 'A oni bi odgovarali: 'Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!' 'I Mi smo ih kažnjavali, pa vidi kako su skončali oni koji su poslanike u laž ugonili."[41]

4. الانقياد [42] Da se čovjek potpuno preda onome čime ga šehadet zadužuje, propisima Allaha i Njegova Poslanika ﷺ.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im On presudi, samo reknu: 'Slušamo i pokoravamo se!' - Oni će uspjeti."[43]

5. الصدق – da se riječi kelimei-šehadeta ne izgovaraju lažno, nego da se ono što se izgovori jezikom u potpunosti slaže sa osjećajem u srcu.[44] Bez iskrenosti ne možemo uspjeti, jer Allah ﷻ će nas dovoditi u razna iskušenja da bi provjerio naš iman. "Elif-lam-mim. Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: 'Mi vjerujemo!' I da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu."[45]

6. الإخلاص .– iskrenost,[46] tj. djela sa ispravnim nijetom i bez ikakvih primjesa širka. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

"A naređeno im je da samo Allahu ibadet čine, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovjedaju, i da namaz obavljaju, da zekat daju, - a to je ispravna vjera."[47]

---

41 Ez-Zuhruf: 23 - 25

42 Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, str: 31

43 En-Nur: 51

44 Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, str: 32

45 El-Ankebut: 1-3

46 Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, str: 33

47 El-Bejjineh: 5

Fudajl b. 'Ijad, Allah mu se smilovao, kaže: "Ako je djelo iskreno, a nije ispravno neće biti primljeno. Isto tako, ako je ispravno, a nije iskreno, opet neće biti primljeno, sve dok ne bude i iskreno i ispravno. Iskreno, znači da bude urađeno[48] u ime Allaha, a ispravno, da bude urađeno po sunnetu."

7. المحبة – ljubav prema ovim riječima, prema onome šta one podrazumijevaju i na što upućuju, prema onima koji ih se pridržavaju i po njima postupaju, s jedne[49], i mržnja prema svemu što se sa njima kosi, s druge strane. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Ima ljudi koji su umjesto Allaha druge za bogove prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici više vole Allaha..."[50]

[48] Ljubav prema dobru u mržnja prema zlu u islamu, str: 34
[49] Isto, str: 36
[50] El-Bekare: 165

VJEROVANJE U ALLAHOVU ﷻ JEDNOĆU – TEVHID

Musliman vjeruje u Allaha ﷻ u značenju: vjeruje u postojanje Allaha, da je On Stvoritelj nebesa i Zemlje, duhovnog i pojavnog[51] svijeta, Gospodar i Vladar svega, nema drugog božanstva osim Njega, niti ima Gospodara mimo Njega. Zatim vjeruje da je Allah[52] ﷻ u potpunosti savršen, daleko od bilo kakve manjkavosti tj. vjeruje da Allah ﷻ ima Svoja vlastita lijepa imena i savršena svojstva. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

"On je Allah – nema drugog boga osim Njega – On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostiv, Samilosni! On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostatka, Onaj koji svakog obezbjeđuje, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi, Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je silni i mudri."[53]

Iman – vjerovanje u Allaha obuhvata tri principa:

- vjerovanje da je samo Allah ﷻ Tvorac i Gospodar svega – tevhid rububijje,

- vjerovanje da se samo Njemu može ibadet činiti – tevhidul uluhijje,

- vjerovanje da samo Njemu pripadaju imena i svojstva savršenstva – tevhid el esmai ves sifat.

---

[51] Osim Allaha nema božanstva koje zaslužuje da mu činimo ibadet.

[52] Ebu Bekr Džabir el Džezairi, Minhadž el muslim, I izdanje, Kairo 1994, str: 9

[53] El-Hašr: 22-24.

Tevhidur rububijje

Tevhidur rububijje je tevhid koji se odnosi na djela Allaha ﷻ kao: stvaranje, opskrba, oživljavanje, usmrćivanje i sl.[54]

Tevhidom rububije priznajemo da je Allah ﷻ jedini Stvoritelj svih stvorenja i njihov vlasnik, da ih samo On oživljava i usmrćuje, da samo Allah donosi korist i nanosi štetu i da samo On može udovoljiti molbi kada se neko nađe u bezizlaznoj situaciji. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾

"Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je On, Gospodar svjetova!"[55]

U ovu vrstu tevhida ulazi i vjerovanje u kader, zatim priznanje da jedino Allah propisuje zakone (Šerijat), i jedino On šalje poslanike i objavljuje Objave.

Kur'an veoma jasno govori o ovoj vrsti tevhida, tako da nema ni jedno poglavlje da ne ukazuje na njega. Ukoliko čovjek vjeruje u ovu vrstu tevhida, ali ne i u druge vrste, onda on neće biti ispravan vjernik. Allah ﷻ nam u Kur'anu kazuje da su mušrici vjerovali u tevhid rububbije, međutim to nije bilo dovoljno da budu muslimani:

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

"A ako ih zapitaš ko ih je stvorio, sigurno će reći: 'Allah!' Pa kuda se onda odmeću?"[56]

---

[54] Ahmed Ibn Abdur Rahman ed Duvejš, Fetava el ledžne ed daime lil buhus el alemije vel ifta, Rijad 1411 H, I Tom, str: 20

[55] El-A'raf: 54

[56] Ez-Zuhruf: 87

قُلْ مَن يَرْزُقُكُم
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ
الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ
فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾

"Upitaj: 'Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid, ko stvara živo iz neživog, a pretvara živo u neživo, i ko upravlja svim'? – 'Allah' – reći će oni -, a ti reci: 'Pa zašto Ga se onda ne bojite?"[57]

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

"Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim."[58]

Čuveni mufesir El Mudžahid u komentaru ovog ajeta kaže: "Njihov iman u Allaha je priznanje da nas je Allah stvorio i opskrbio, ali oni uz to priznanje ibadet čine i drugima mimo Allaha."[59]

Tevhidul uluhijje

Tevhidul uluhijje znači upućivanje svih vrsta ibadeta samo Allahu ﷻ.

Šejhul islam Ibnu Tejmije u vezi sa tevhidul uluhijje kaže: "Po ovoj vrsti tevhida se razlikuju monoteisti od mušrika, oni koji istinski obožavaju Allaha od onih koji zajedno s Allahom obožavaju i druge. Zbog ovog tevhida će biti nagrada ili kazna

---

[57] Junus: 31

[58] Jusuf: 106

[59] Muhammed Nuajm Jasin, Iman, Zagreb 1995, str: 15

na ovom i na budućem svijetu, a ko ovaj tevhid ne bude prihvatio, ostaće među mušricima."[60]

Radi ove vrste tevhida su objavljivane knjige i slati poslanici. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ
وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ
حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: 'Allahu činite ibadet, a taguta se klonite!' I bilo je među njima onih kojima je Allah na pravi put ukazao, a i onih koji su zaslužili da ostanu u zabludi.."[61]

Nema ni jednog poslanika koji je poslan ljudima a da tevhidul uluhijje nije bio temelj i suština njegova pozivanja. Allah ﷻ kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Meni činite ibadet!"[62]

Šta je ibadet?

Ibnu Tejmije kaže: "Ibadet je opšti naziv za sve što Allah voli i zadovoljan je da to činimo, od javnih i tajnih stvari."[63] Ibadet se dijeli na srčani, jezički i tjelesni.

---

[60] Medžmuatur resail.

[61] En-Nahl: 36

[62] El-Enbija: 25

[63] Abdur Rahman Ibn Hasen Al Eš-šejh, Fethul medžid, Kuvajt 1994, str: 17

Dakle, sve što nam je Allah naredio, a mi provodimo u praksi je ibadet, zatim sve ono što nam je zabranio a mi ne činimo i od čega se udaljavamo, također je ibadet.

Propisani običaji kao; jelo, piće i odijevanje postaju ibadetom ako imaju za cilj pokornost Allahovim naređenjima.[64]

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da mi ibadet čine!"[65]

Vrste ibadeta

Robovanje Allahu se postiže potpunom pokornošću čovjeka, u javnosti i tajnosti, ubjeđenjem, riječima, djelom i ukupnim ponašanjem spram Uzvišeg Allaha.

Postoje različite vrste ibadeta:

a) Ibadeti iz ubjeđenja:[66]

1. Ubjeđenje da nema drugog boga sem Allaha i da je Muhammed ﷺ Allahov rob i poslanik.

2. Ljubav prema uzvišenom Allahu.

Postizanje ljubavi prema Allahu zavisi od naše ljubavi prema Poslaniku ﷺ i islamu.

Naša ljubav spram djece i porodice ne predstavlja ibadet posvećen njima jer ne obavezuje na pokornost i potpunu predanost prema njima. Zato ta ljubav ne smije biti veća i jača od mu'minske ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ.

---

[64] El Iman, str: 70

[65] Ez-Zarijat: 56

[66] Vidi u djelu El Iman, str: 71 - 73

Ukoliko se bilo koja ljubav u nama suprotstavi ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ kao npr. ako zbog roditelja, žene, djece ili imetka zapostavimo vjeru i njene propise, onda smo dužni takvu ljubav potisnuti u drugi plan, jer bi doveli u pitanje svoj iman. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

قُلْ إِن
كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَأَمْوَٰلٌ ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ
تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ
فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى
ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٢٤﴾

"Reci: 'Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate – miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah griješnicima neće ukazati na pravi put."[67]

3. Strah prema Allahu i stalna želja i nada za Allahovim rahmetom.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Ako te od Allaha neka nevolja pogodi,- pa, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako ti kakvo dobro podari, -pa, samo je On Svemoćni."[68]

4. Neprestana misao na Allaha ﷻ.

Svojstvo mu'mina je da sve što radi, bilo malo ili veliko, uvijek razmisli da li će Allah biti zadovoljan njegovim poslom, i kada počini grijeh, sjeti se Allaha i od Njega oprost traži.

---

[67] Et-Tevbe: 24

[68] El-En'am: 17

Allah ﷻ kaže: "I za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole.."[69]

5. Oslanjati se samo na Allaha i od Njega pomoć tražiti. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!"[70]

b) Govorni ibadeti[71]

1. Izgovaranje dva šehadeta.

2. Spominjanje, veličanje Allaha i traženje oprosta. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾

"O vjernici, često[72] Allaha spominjite i hvalite, i ujutro i naveče Ga veličajte!"

3. Dova i traženje pomoći. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدْعُونِىٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِى سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

"Gospodar vaš je rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće[73] da Mi ibadet čine – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi."

---

[69] Ali Imran: 135

[70] Junus: 84

[71] Vidi u djelu El Iman, str: 74 - 76

[72] El-Ahzab: 41,42

[73] El-Mu'min: 60

وَإِذَا سَأَلَكَ
عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

"A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu." [74]

4. Zakletva Allahom. Musliman se zaklinje isključivo Allahom. Na taj način on Ga veliča i izražava Mu svoju predanost i pokornost.

عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهم عَنْهم أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللهِ أَوْ لِيَصْمُتْ *

Abdullah ibn Omer r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Ko se bude zaklinjao, neka se zaklinje Allahom ili neka šuti!." [75]

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ مَنْ حَلَفَ بِشَيْءٍ دُونَ اللهِ فَقَدْ أَشْرَكَ

Allahov Poslanik ﷺ je također rekao: "Ko se bude zaklinjao nečim mimo Allaha, učinio je širk." [76]

5. Pozivanje Allahu, naređivanje dobra i zabranjivanje zla. Allah ﷻ kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

---

[74] El-Bekare: 186

[75] Buharija: kitab eš šehadat, Muslim: kitab el ejman.

[76] Tirmizi: kitab en nuzur vel ejman, Ahmed: musned el ašere el mubešširine bil dženneh.

"A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: 'Ja sam doista musliman!"[77]

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

"I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvraćati, - oni će šta žele postići."[78]

c) Praktični ibadeti[79]

1. Obavljanje namaza.
2. Davanje zekata.
3. Post mjeseca Ramazana.
4. Obavljanje hadždža.
5. Upravljanje prema Allahovom šerijatu. Allah ﷻ kaže:

إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۚ
أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

"...sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da ibadet činite[80] samo Njemu. To je jedina prava vjera, ali većina ljudi ne zna.'

[77]Fussilet: 33
[78]Ali Imran: 104
[79]Vidi u djelu El Iman, str: 76 - 79
[80]Jusuf: 40

6. Džihad na Allahovom putu. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾

"Zar mislite da ćete ući u Džennet, a da Allah ne ukaže na one od vas koji se bore i na one koji su izdržljivi?"[81]

7. Klanje kurbana. Allah ﷻ kaže:

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾

"Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji!"[82]

Tevhid el esmai ves sifat

Tevhid el esmai ves sifat ukratko znači; čvrsto ubjeđenje da Allahu ﷻ pripadaju sva imena i svojstva savršenstva, da je On daleko od svih atributa nepotpunosti i da se On Svojim svojstvima odlikuje nad svim stvorenjima; svojstvima koja su nama poznata iz Njegovih riječi i riječi Njegovog Poslanika ﷺ, bez ikakve njihove izmjene, bez njihovog cjelokupnog ili pojedinačnog nijekanja, bez pokušaja njihovog potpunog shvatanja i objašnjenja njihove suštine ili uporedbe sa svojstvima stvorenja.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže :

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾

"I niko Mu ravan nije."[83]

---

81 Ali Imran: 142

82 El-Kevser: 2

83 El-Ihlas: 4

Niko nije u stanju Allaha ljepše i potpunije opisati nego što je On sam Sebe opisao, kao što nije moguće da neko umanji vrijednost nekog od svojstava kojima je Uzvišeni Sebe opisao.

Naše znanje izvan Kur'ana i hadisa nije u stanju obuhvatiti Allaha ﷻ: وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

"A od onoga što On zna, drugi znaju samo onoliko koliko On hoće. Moć Njegova obuhvata i nebesa i Zemlju i Njemu nije teško njihovo održavanje. On je Svevišnji, Veličanstveni!"[84]

Dakle mi Allaha ne možemo spoznati svojim razumom i onako kako bismo mi htjeli, osim pomoću znanja kojim nas je On obdario u Kur'anu i hadisu. Od Allaha nam je došlo objašnjenje i znanje pa smo Ga spoznali tim znanjem. Njegova svojstva nisu kao svojstva stvorenja. Njegova mudrost nije kao mudrost stvorenja, Njegova milost nije kao milost stvorenja. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾

"Ništa nije kao On! On sve čuje i sve vidi!"[85]

Imam Kurtubi, tumačeći navedeni ajet kaže:

"Ovdje se govori da Allahu ﷻ u Njegovoj uzvišenosti, veličanstvenosti, vlasti, lijepim imenima i uzvišenim svojstvima ne sliči niko od Njegovih stvorenja, niti se bilo ko od njih može s Njime porediti, također i svojstva Allaha ﷻ koja su u Kur'anu i sunnetu spomenuta, a ona su zajednička po izgovoru u odnosu na Allaha ﷻ i druga stvorenja, uopće ne sliče u

---

84El-Bekare: 255

85Eš-Šura: 11

svome stvarnom značenju. Jer, svojstva onoga koji je oduvijek, nisu kao svojstva onih kojih su stvoreni..."[86]

Temelji – principi tevhida el esmai ves sifat

Tevhid el esmai ves sifat se zasniva na tri temelja – principa, pa ko se od njih udalji neće biti vjernik u ovu vrstu tevhida:

1. Vjerovanje da Allah ﷻ ne sliči stvorenjima i da je daleko od svake manjkavosti.[87] Pod ovim principom se podrazumijeva negiranje svake sličnosti između bilo kojeg od svojstava Allaha ﷻ i svojstava stvorenja.

El Vasiti kaže: "Ne postoji biće kao što je Njegovo biće, niti ime kao što je Njegovo ime, niti djelo kao što je Njegovo djelo, niti svojstvo kao što je Njegovo svojstvo, izuzev u jezičkom pogledu (po izgovoru)."[88]

U ovaj temelj spada i vjerovati da je Allah potpuno savršen i poricati svako svojstvo manjkavosti kao; drijemež, spavanje, umor, zamor, smrt, neznanje, nepravdu, nehat, zaborav, nesanicu i sl.

2. Vjerovanje u Allahova ﷻ imena i svojstva koja su spomenuta u Kur'anu i sunnetu, bez ikakvog oduzimanja ili dodavanja i bez iskrivljavanja ili nijekanja.[89]

Ovaj princip zahtijeva obaveznost ograničenja u svemu što se kaže o Allahu na ono što je spomenuto u Kur'anu i vjerodostojnim hadisima.

---

[86] Iman, str: 22,23

[87] Isto, str: 22

[88] Isto, str: 23

[89] Isto, str: 22

Nuajm ibn Hamad, učitelj Buharije, kaže: "Ko Allaha uporedi s Njegovim stvorenjima, učinio je kufr; ko zaniječe bilo šta od onoga čime je Allah ﷻ Sam Sebe opisao, ili čime Ga je opisao Njegov Poslanik ﷺ, učinio je kufr i ono čime je Allah ﷻ Sam Sebe opisao i čime Ga je opisao Poslanik ﷺ se ne može ni s čim porediti"[90]

3. Prekidanje svake[91] želje za pokušajem spoznaje istinskog značenja tih svojstava.

Ovaj princip od čovjeka zahtijeva da vjeruje u sva svojstva koja su spomenuta u Kur'anu i vjerodostojnim hadisima, bez pitanja o njihovoj suštini i stvarnom značenju.

Zato se prenosi od velikog broja prvih generacija (selefa) da su, kada su bili upitani o Allahovom ﷻ postavljanju na Aršu rekli: "Allahovo postavljanje na Arš je poznato, a način nepoznat, iman u njega je vadžib, a pitanje o njegovom načinu je bid'at."

Selef se je, dakle, složio da je nama nepoznat način postavljanja Allaha na Aršu i da je pitanje o tome bid'at. Pa, ako bi nas neko upitao: Kako naš Gospodar silazi na dunjalučko nebo?, mi bismo mu rekli: Kako On izgleda? On će naravno reći da ne zna kako Allah izgleda, a mi ćemo mu reći da ne znamo kako silazi, jer da bi znali kako se On kreće morali bi znati kako On izgleda, a to naravno ne možemo ni znati, - zato nam nije ni dozvoljeno da pitamo o nečemu vezano za Allaha ukoliko nema odgovora na to u Kur'anu ili hadisima.

Šta će pokvariti tevhid el esmai ves sifat

Tevhid el esmai ves sifat pokvarit će slijedeće stvari:

1. Et tešbih – upoređivati svojstva Allaha ﷻ sa svojstvima stvorenja,[92] kao što kršćani upoređuju Isaa a.s., jevreji Uzejra a

---

[90] Iman, str: 24

[91] Isto, str: 22

mušrici svoje kipove sa Allahom ﷻ, ili kao što pojedine sekte upoređuju Allahovo ﷻ lice sa licem stvorenja, Njegov sluh sa sluhom stvorenja i sl.

2. Et tahrif bit te'vil – iskrivljavanje značenja Allahovih ﷻ svojstava alegorič[93]im tumačenjima ili bilo kakva zamjena i izmjena u njima. U to spada iskrivljavanje nekog ajeta da bi se dobilo drugačije značenje tako da nešto dodajemo ili oduzimamo ili promjenom hareketa u ajetu da bi dobili drugačije značenje.

Najispravniji put po pitanju Allahovih svojstava je pravac prvih generacija selefu-saliha koji su govorili o Allahu samo ono što je Allah ﷻ o Sebi rekao i šta je Poslanik ﷺ o Njemu rekao, bez alegorije i bez uporedbe koja ne priliči Allahovom ﷻ veličanstvu i moći. I kažem kao što je rekao imami Šafija: "Vjerujem u Allaha i sve što je došlo od Allaha, onako kako to On želi, i vjerujem u Allahovog Poslanika ﷺ i sve što je od njega došlo onako kako je on to mislio i želio."

3. Et ta'til[94] – negirati Allahove atribute, i negirati Allahova svojstva i njihovu povezanost s bićem Allaha ﷻ kao što je negiranje Allahovog ﷻ savršenstva putem negiranja Njegovih imena i svojstava, ili negirati vezu između njihovog Stvoritelja kao što neki tvrde da je materija oduvijek i da je Allah ﷻ nije stvorio.

4. Et tekjif [95] - razmatrati kakvo je neko Allahovo svojstvo i pokušaj ustanovljenja njihove suštine.

Na osnovu ovoga što smo do sada naveli kažemo: vjerujemo u Allahova ﷻ svojstva i imena koja su spomenuta u Kur'anu i hadisima Poslanika ﷺ u njihovom prvobitnom značenju, bez uporedbe, iskrivljenja, nijekanja i razglabanja o tome kakva su to svojstva, jer je to pravac selefa: ashaba, tabiina i tabi tabiina.

---

[92] Iman, str: 25

[93] Isto, str: 26

[94] Isto, str: 26

[95] Isto, str: 27

Allahova ﷻ svojstva

Kod nas je poznata podjela mutekellimuna,[95] - da se Allahova svojstva dijele u dvije grupe: na sifati Zatije i Subutije, i ima ih četrnaest:

Sifati Zatije

Vudžud - Bog ima i postoji:

Naš razum kojim nas je Allah ﷻ obdario, upućuje na uvjerenje da mora postojati Najviše biće. Ne može se ni zamisliti da bi Sunce, naša Zemlja i druge planete, Mjesec, nebrojeno mnoštvo zvijezda i razna druga nebeska tijela mogla nastati slučajem i sama od sebe. Kao što ne možemo zamisliti da bi najsitniji proizvod mogao nastati bez proizvođača, isto tako ne možemo zamisliti i da je Svemir sam od sebe ili slučajem nastao. Mora postojati neko ko ga je stvorio, a to je Allah ﷻ[96] Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Stvaranje nebesa i Zemlje, smjena noći i dana, lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, kiša koju Allah pušta s neba pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina – po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, promjena vjetrova, oblaci koji između neba i Zemlje lebde – doista su dokazi za one koji imaju pameti."[97]

Kidem – Bog je oduvijek, jer nije postao:

O ovom sifatu u Tahavijinoj[98] poslanici stoji: Allah oduvijek postoji (El Kadimu). Ne spada u Allahova imena kojima je

---

[95] U vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ, ashaba i tabiina, nije bila poznata nikakva podjela Allahovih ﷻ sifata. Podjele unutar sifata su produkt pojedinih akaidskih škola koje su osnovane u kasnijem periodu. Selefije o sifatima govore općenito, odbacujući bilo kakvu podjelu i kažu da one nemaju osnova, jer, svako Allahovo ﷻ ime je istovremeno i Njegovo svojstvo.

[96] Hadžić Kasim, Akaid, skripta za I razred medrese, Sarajevo 1978/79, str: 8

[97] El-Bekare: 164

[98] Imami Tahavija nije na ovakav način podijelio Allahova svojstva, međutim koristim njegovo djelo samo u objašnjenju pojedinih sifata.

Sebe nazvao. Njime se aludira da Uzvišenom Allahu nije prethodilo ništa, kao i to da je On bez početka. Allah ﷻ kaže:

"On je Prvi i Posljednji!"[99]

Onaj ko je prvi, nema prije sebe nikoga i ništa.[100]

Beka - Bog je zauvijek, jer Ga neće nestati (Ed Daimu):

Allah ﷻ kaže: "Sve što je na Zemlji prolazno je, ostaje samo Gospodar tvoj, Veličanstveni i Plemeniti."[101]

'Uzvišeni Allah je Svoja stvorenja učinio prolaznim, a Sam je vječan. On ih usmrćuje, a Sam je besmrtan. Uzvišeni Allah je Posljednji, neće nestati i kada sve nestane.'[102]

Vahdanijjet - Zaista je Allah jedan. On nema saučesnika. Allah je jedinstven u svemu. On je jedinstven u Svom Zatu (biću), jedinstven u Svojim djelima, jedinstven u Svojim imenima i Svojim svojstvima, jedinstven u Svojoj dostojnosti za obožavanje (ibadet). On nema saučesnika u Svom stvaranju ni u Svom upravljanju.'[103] Allah ﷻ kaže:

"Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!"[104]

Muhalefetun lil havadis - Bog nije ničemu sličan:

I ništa nije kao On. Ova konstatacija je jedan od temelja vjere u Jednog Allaha (tevhida). Allah ﷻ kaže: "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi."[105]

Allah ne liči ni na jedno Svoje stvorenje, ni po Svome Zatu (Svom Biću), ni po Svojim djelima, ni po Svojim imenima, ni po Svojim svojstvima, ni po Svojim pravima.[106]

---

[99] El-Hadid: 3

[100] Tahavijeva poslanica, str: 12

[101] Er-Rahman: 26,27

[102] Tahavijeva poslanica, str: 13

[103] Isto, str: 8,9

[104] El-A'raf: 54

[105] Eš-Šura: 11

Kijamun bi nefsihi - Bog Sam o Sebi opstoji:

Allah ﷻ je potpuno neovisan od bilo koga i bilo čega, dok je sve ostalo ovisno o Njemu. Allah ﷻ kaže: "O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan."[107]

Sifati Subutije

Hajat - Bog živi Svojim vječnim životom:

Uzvišeni Allah je živ (El Hajju), ne umire, kao što kaže: "Ti se pouzdaj u Živog, koji neće umrijeti, i veličaj Ga, i hvali!"[108]

Uzvišeni Allah živi, ne može Ga smrt zateći. On je Vječni, budan, ne obuzima Ga drijemež ni san. Da nije tako, poremetila bi se ravnoteža u cijelom kosmosu. On je taj koji sve održava.

Ilm - Bog sve zna:

On je El Alimu – Sveznajući. Allahovo je znanje sveobuhvatno, Njemu ne prethodi neznanje, niti se tom znanju može pojaviti zaborav. Allah ﷻ kaže: "...Allah znanjem Svojim sve obuhvata!"[109]

Sem' i Besar – Allah sve čuje i sve vidi (Es Semi' i El Besir):

Allah ﷻ kaže: "...Allah sve čuje i sve vidi"[110]

Njegov sluh i vid ne sliče svojstvima Njegovih stvorenja. Allah ﷻ sve čuje i sve vidi Svojim sluhom i vidom.

Kudret - Bog je Svemoćan (El Kadir):

Nema ništa što je Allah nemoćan da učini. To znači da je Uzvišeni Allah moćan da učini ono što hoće. Allah ﷻ kaže:

---

106 Tavijeva poslanica, str: 10
107 Fatir: 15
108 El-Furkan: 58
109 Et-Talak: 12
110 El-Hadždž: 75

"I zaista On kada nešto hoće, samo za to rekne: 'Budi!' – i ono bude."[112]

Njemu ništa nije teško i ništa Mu nije nemoguće učiniti: "...On uistinu sve zna i sve može."[113]

Iradet - Bog sve Svojom voljom čini:

I biva samo što On hoće. Uzvišeni Allah je moćan da uradi sve što želi. Stoga kaže: "...A da je Allah htio, oni se ne bi međusobno ubijali, ali Allah radi ono što On želi."[114]

Ako Allah želi neku stvar, stvorit će je i protiv volje svih Svojih stvorenja, a ako je ne želi ni sva stvorenja neće biti u stanju da je načine. Ovim se iskazuje univerzalna Allahova volja koja se ne remeti. Svako dobro ili zlo u ovoj vasioni uistinu se događa s Njegovim htijenjem i Njegovom voljom.[115]

Kelam - Bog govori Svojim božanskim govorom:

Allah ﷻ je govorio s nekim Njegovim poslanicima, kao npr, s Musaom na Sinaju, s Muhammedom ﷺ na Mi'radžu itd. U Kur'anu se kaže: "Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je na više stepene uzdigao."[116]

Tekvin - Bog sve stvara, održava i rastvara:

On je El Halik – Stvoritelj. Allah ﷻ kaže: "Allah je Stvoritelj svega i On upravlja svim."[117]

Allah ﷻ je stvorio Svemir (kosmos) tj. čitav svijet koji nas okružuje. Allah ﷻ je stvorio i prvog čovjeka, a isto tako i prvu

---

111 Tahavijeva poslanica, str: 10
112 Jasin: 82
113 Fatir: 44
114 El-Bekare: 253
115 Tahavijeva poslanica, str: 12,13
116 El-Bekare: 253
117 Ez-Zumer: 62

ženu a iz toga se bračnog para razvilo čitavo čovječanstvo. I životinjski i biljni svijet je djelo Allaha ﷻ [117]

Neki navode četrnaest Allahovih svojstava, neki sedam, a neki opet samo dva - u stvari hoće da kažu da su to matični sifati koji obuhvataju sva ostala.

Mnogi iz neznanja misle da Allah ima samo navedena svojstva, što nije tačno, nego kažemo da Allah ima svojstva **čiji broj samo On zna**. U stvari svako Allahovo ime je istovremeno i Njegovo svojstvo, a neka od Njegovih imena sadrže u sebi i više svojstava.

Šejh Zindani navodi neka svojstva Allaha ﷻ koja nisu spomenuta u ovih četrnaest,[118] npr:

El-Hakimu – Mudri: Allah ﷻ kaže: "On vas oblikuje u matericama kako On hoće; nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog."[119]

"On je Bog i na nebu i na Zemlji; On je Mudri i Sveznajući!"[120]

Er Rezzak – Onaj koji daje neizmjernu opskrbu:

Allah ﷻ kaže: "O ljudi, sjetite se milosti kojom vas Allah obasipa. Postoji li osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas sa neba i iz zemlje opskrbljuje?"[121]

---

[117] Hadžić Kasim. Akaid. skripta za I razred GH – medrese. str: 17

[118] Vidi više u knjizi El Iman. str: 19 - 26

[119] Ali Imran: 6

[120] Ez-Zuhruf: 84

[121] Fatir: 3

Allahova ﷻ lijepa imena

Allahova ﷻ lijepa imena su Njegova vlastita imena o kojima nas je On obavijestio u Kur'anu i Njegov Poslanik ﷺ u hadisima. وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا۟ ٱلَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِىٓ أَسْمَٰٓئِهِۦ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

"Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskrivljuju Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni."[123]

Svako od ovih imena ukazuje na jedno ili više svojstava Allaha ﷻ. Svako ime je izvedeno iz glagola dotične riječi, kao El-'Alim – Sveznajući, izvedeno iz glagola alime (znati). Isti je slučaj s imenima Es – Semi', El - Besir i svim ostalim imenima. A ime koje u sebi sadrži značenje svih ostalih imena i svojstava je Allah.

Ova imena su ujedno i svojstva Allaha ﷻ. Er-Rahman je ujedno i ime i svojstvo Allaha ﷻ. Sva Allahova imena ukazuju na određena značenja koja su, bez izuzetka, atributi pohvale. Allahova ﷻ imena su nazvana "lijepa" zato što se njima naziva i opisuje Najljepši i što imaju najplemenitija značenja.

Mi treba da vjerujemo u svako ime kojim je Allah ﷻ nazvao Sebe i u značenje na koje dotično ime ukazuje, kao i u njegovu refleksiju na nas same. Npr. u Kur'anu se navodi ime Er - Rahim, i mi vjerujemo da je to ime Allaha ﷻ, da ono ukazuje da je Allah ﷻ Milostiv i da će se On smilovati kome bude htio. Isti je slučaj sa svim imenima koja su spomenuta u Kur'anu i sunnetu.

---

123 El–A'raf: 180

Što se tiče broja Allahovih ﷻ lijepih imena, u hadisu se spominje 99:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ قَالَ لِلَّهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَإِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَبِي عُمَرَ مَنْ أَحْصَاهَا

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah ﷻ ima 99 imena. Ko ih nauči napamet, ući će u Džennet. Allah je vitr (nepar) i voli vitr." U rivajetu Ibn Ebi Amra stoji "ko ih savlada..."[124]

Islamska ulema je složna u tome da riječi Poslanika ﷺ "99 imena". ne znače da su ona sva obuhvaćena tim brojem, nego da je u ovom hadisu spomenuto 99 imena i da će, ko ih nauči napamet i po njima se vlada, ući u Džennet. A ovim se hadisom ne niječu ostala Allahova ﷻ imena.

Dokaz da Allah ﷻ ima imena o kojima nas nije obavijestio, nego ih zadržao kod Sebe u gajbu, je hadis Poslanika ﷺ,[125] u kojem između ostalog kaže: "... ja Te molim svakim Tvojim imenom kojim Si Sebe nazvao, ili Si ga u Svojoj Knjizi objavio, ili Si otkrio nekome od Svojih robova, ili Si ga zadržao kod Sebe u gajbu ..."[126]

---

124 Buharija: kitab eš šurut, Muslim: kitab ez zikr.
125 Nuajm Jasin, Iman, str: 29,30
126 Ahmed: Musned el mukessirin.

VJEROVANJE U NEVIDLJIVI SVIJET

Svijet meleka

Vjerovanje u meleke je drugi temelj islamskog vjerovanja.

Šta znači "melek"?

"Melekun" (množina: melaiketun) znači izaslanik, glasnik.

Pod vjerovanjem u njih se podrazumijeva čvrsto ubjeđenje da postoje meleki, bića koja je Allah ﷻ stvorio od nura i da oni isključivo izvršavaju naređenja Allaha ﷻ.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ
إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ
وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ

"Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove..."[127]

Omer r.a. prenosi da je Džibril a.s. upitao Poslanika ﷺ o imanu, a on je odgovorio: "Da vjeruješ u Allaha, Njegove knjige, meleke, Njegove poslanike, Posljednji dan i da vjeruješ da sve što se dešava - od dobra i zla - biva s Allahovim ﷻ određenjem."[128]

Kao što vidimo postojanje meleka je utemeljeno na nepobitnim dokazima u koje je nemoguće posumnjati. Zato je nijekanje njihovog postojanja kufr po saglasnosti svih muslimana, a na osnovu kur'anskog ajeta u kome Allah ﷻ kaže: "...A onaj

127 El-Bekare: 285

128 Muslim: kitab el iman.

ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u onaj svijet - daleko je zalutao."[129]

Ajeti i hadisi koji govore o melekima, njihovim osobinama, radnjama i stanjima, ukazuju nam da su dužnosti meleka usmjerene prema Allahu ﷻ, svemiru i čovjeku.

Allah ﷻ nas je podučio onoliko koliko nam je od svega toga potrebno za čišćenje naše vjere i naših srca, te za ispravnost naših djela. Upoznao nas je sa njima u onolikoj mjeri koliko nam je potrebno da bismo ispravno postupali na ovom svijetu i bili spašeni na budućem, i objavljeno nam je onoliko koliko je naš razum u stanju da shvati. Što se tiče suštine meleka, kako ih je Allah ﷻ stvorio i detaljnih podataka o njima, – nemamo moć spoznaje.

Iskreni vjernik čvrsto vjeruje u sve o čemu nas je naš Gospodar obavijestio, uopšteno ili pojedinačno, i ništa na to neće dodati niti oduzeti, niti će se upuštati u rasprave o tome.[130]

Osobine meleka

Allah ﷻ nas obavještava da su meleki stvoreni prije Adema a.s.:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

"A kada Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti.' ..."[131]

Allahov Poslanik ﷺ nas obavještava da ih je Allah ﷻ stvorio od nura. Aiša r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Meleki su stvoreni od nura, džini od usplamtjele vatre, a Adem je stvoren od onoga o čemu vam je već kazano."[132]

---

129 En-Nisa': 136

130 Iman, str: 39,40

131 El-Bekare: 30

132 Muslim: kitab ez zuhd ver rekaik.

Samo u tom smislu se i govori o njihovom odnosu prema Allahu, jer oni nisu božanstva mimo Allaha, niti Njegovo potomstvo kao što govore mušrici. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۚ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

"Oni govore: 'Milostivi ima dijete! Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi."[135]

Oni su dakle jedna od mnogobrojnih Allahovih stvorenja koja su Njemu pokorna, te nisu ništa u stanju učiniti bez Allahove ﷻ dozvole, niti su u stanju da bilo šta Allahu predlože. Oni su neprestano zauzeti ibadetom Allahu ﷻ u izvršavanju Njegovih naređenja: "Svakome od nas mjesto je određeno, mi smo u redove poredani i samo Njega hvalimo."[136]

Ovo je prava istina o melekima, zato u širk spada njihovo obožavanje, ili traženje pomoći od njih,[137] ili vjerovanje da oni mogu učiniti bilo šta po svojoj volji. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici nakon što ste postali muslimani?"[138]

Odnos meleka prema svemiru

Osim što meleki veličaju Allaha i čine Mu ibadet, jedan broj njih je zadužen i za održavanje i uređenje kompletnog svemira. Kur'an i sunnet ukazuju na više vrsta meleka, koji su zaduženi za razne vrste stvorenja.

---

135 El-Enbija': 26,27
136 Es-Saffat: 164 - 166
137 Iman, str. 41,42
138 Ali Imran: 80

Meleki nemaju materijalni lik koji se može vidjeti ili osjetiti ljudskim čulima, oni nisu kao ljudi: ne jedu, ne piju, ne spavaju, ne žene se, nisu muškog niti ženskog roda, nemaju strasti u sebi, sačuvani su od grijeha i griješenja i ne posjeduju ni jednu od osobina koju posjeduju ljudi. Oni imaju mogućnost da se pokažu i prikažu u ljudskom obliku, ali samo Allahovom dozvolom. Dokazi za to su mnogobrojni: npr, 16. i 17. ajet sure Merjem, zatim poznati hadis od Omera r.a. kada je Džibril došao da poduči ashabe islamu, imanu, ihsanu i predznacima Posljednjeg dana.

Allah ﷻ nas je obavijestio da oni imaju krila: "Hvaljen neka je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemlje, koji meleke sa po dva, tri i četiri krila čini izaslanicima; On onome što stvara dodaje što hoće, On, uistinu, sve može." [133]

Abdullah ibn Mes'ud r.a. prenosi hadis u kojem stoji da je "Allahov Poslanik ﷺ vidio Džibrila i na njemu 600 krila."[134]

Ovo je uglavnom sve o čemu nas je naš Gospodar obavijestio o ovim časnim stvorenjima, njihovoj prirodi i naravi. Mi u to vjerujemo onako kako je do nas došlo i ne dodajemo tome ništa više, jer da je u detaljnijem objašnjenju bilo koristi za nas, onda bi to bilo objavljeno.

Dužnosti meleka

Odnos meleka prema Allahu ﷻ

Odnos meleka prema Allahu se temelji na potpunoj pokornosti, ibadetu i potpunom izvršavanju Njegovih naređenja.

---

133 Fatir: 1.
134 Buharija: kitab bid'ul halk, Muslim: kitab el iman.

Allah ﷻ je zadužio određene meleke za Sunce i Mjesec, za sazviježđa, za brda, za oblake, za kišu i za sve što se u svemiru desi od "prirodnih" pojava - za sve to su zaduženi meleki.

Sve ovo se ne kosi s ovim što primjećujemo u svemiru od zakona i pravila koji su međusobno povezani, jer su i zakoni i pravila stvoreni od Allaha ﷻ i meleki su i za njih zaduženi da ih čuvaju.[139]

Odnos meleka prema stvorenjima (čovjeku)

Meleki su zaduženi za sve vrste stvorenja. Što se tiče čovjeka, meleki imaju slijedeća zaduženja:

- da usreće ljude na ovom svijetu i da im pomognu u njihovom ibadetu prema Allahu ﷻ.
- dostavljanje upute ljudima preko Allahovih časnih poslanika...

O tome Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾

"I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova: donosi ga povjerljivi Džibril."[140]

- pomažu ljudima da odaberu uputu nad zabludom, da odbace zlo, nered i lutanje. Poslanik ﷺ je rekao: "Šejtan ima utjecaj na čovjeka, ali i melek ima utjecaj na njega. Šejtan ga navraća na loše i istinu mu čini lažnom, a melek ga navraća na dobro i potvrđuje mu istinu. Pa ko od vas nešto od toga (dobra) osjeti, neka zna da je to od Allaha ﷻ, a ako osjeti suprotno, neka zatraži utočište kod Allaha ﷻ od prokletog šejtana.' Zatim je proučio: 'Šejtan vas plaši siromaštvom i naređuje vam griješenje i škrtost, a Allah vam obećava oprost i nagradu svoju: Allah je neizmjerno dobar i zna sve."[141]

---

[139] Iman, str: 44

[140] Eš-Šu'ara: 192,193

[141] El-Bekare: 268

- ima meleka koji su zaduženi da upućuju dove za vjernike, te traže oprost za njihove grijehe: "Meleki koji drže Arš, i oni koji su oko njega... i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima ..."[142]
- podstiču čovjeka na ibadet i čine mu dragim učenje Kur'ana i zikra, sticanje znanja i činjenje dobrih djela i prisustvuju čovjekovom namazu. Poslanik ﷺ u jednome hadisu između ostalog kaže:

"...a meleki donose salavat na svakog ko klanja i poslije namaza ostane sjediti na mjestu gdje je klanjao, govoreći: - Allahu, Ti mu se smiluj, oprosti mu i primi njegovo pokajanje, sve dok ne ustane ili izgubi abdest."[143]

- Postoji posebna vrsta meleka koji tragaju za sijelima gdje se spominje ime Allaha,[144] pa kada naiđu na njih poviču: "Dođite, ovo je ono što ste tražili, pa ih onda prekriju svojim krilima do dunjalučkog neba..."[145]
- Meleki bodre alima u sticanju znanja, Allahov Poslanik ﷺ kaže: "Nema ni jednog čovjeka koji izađe iz svoje kuće tražeći nauku, a da mu meleki ne pruže svoja krila, zadovoljni onim što čini."[146]
- Pomažu mu'mine u činjenju dobrih djela, posebno u džihadu na Allahovom putu: "Kada je Gospodar tvoj melekima rekao: - Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju! U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima."[147]
- Prate sve što ljudi rade i bilježe njihova djela:[148] "A nad vama bdiju čuvari, kod Nas cijenjeni pisari, koji znaju ono što radite."[149]

---

142 El-Mu'min: 7 - 9

143 Buharija: kitab es salah, Muslim: kitab el mesdžid ve mevadius salah.

144 Vidi Iman, str: 43 - 49

145 Buharija: kitab ed da'vat, Muslim: kitab ez zikr.

146 Tirmizi: kitab el ilm, Ibn Madže: kitab el mukaddime.

147 El-Enfal: 12

148 Iman: 43,44

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُم ۚ بَلَىٰ
وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

"Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju."[150]

Poznati meleki

Meleka ima vrlo mnogo, koje jedino Uzvišeni Allah zna. Između njih poimence poznajemo:

- Džibrila, koji je Božije naredbe i Njegove objave Božijim poslanicima donosio.
- Mikaila, koji raspoređuje kišu i brine se o nafakama.
- Melekul-mevt – melek smrti,[151] koji usmrćuje živa bića kada im se ispuni rok boravka na ovom svijetu.
- Israfila, čija je zadaća da po Božijoj odredbi[152] puhne u "Sur" kod propasti svijeta i ponovnog proživljenja.
- Kiramun-katibun, cijenjeni pisari. Ovi meleki zapisuju dobra i loša djela svakog čovjeka.
- Munker i Nekir su dva meleka koji će nas ispitivati nakon naše sahrane o našim djelima na ovome svijetu.

---

149 El-Infitar: 10-12

150 Ez-Zuhruf: 80

151 Kur'an nije spomenuo njegovo ime, niti se ono spominje u vjerodostojnim hadisima, ali se u pojedinim predajama od prve generacije muslimana navodi da je njegovo ime Azrail, a Allah najbolje zna'. Vidi Iman od dr. Nuajm Jasina, str: 54

152 Mehmed Handžić, Ilmul kelam, udžbenik islamske vjeronauke za VIII razred osnovnih škola, Sarajevo 1934, str: 59

- Zebanije, čuvari Džehennema. Ima ih devetnaest. Jedan od njih je Malik kome će se stanovnici Džehennema obraćati s traženjem da se moli Allahu ﷻ da ih na smrt osudi, kako ne bi podnosili patnje.[153]

Uloga i značaj meleka u životu čovjeka

Allah ﷻ nas iz Svoje milosti obavještava o skrivenim stvarima jer se u njima krije velika mudrost i korist za čovjeka. Vjerovanje u meleke ima velike posljedice u čovjekovom životu, od kojih su:

-izbjegavanje grijeha, jer je čovjek svjestan da se zapisuje sve što se kaže ili uradi.

-ustrajnost na Allahovom putu. Čovjek koji zna za postojanje i prisutnost meleka, zna da oni prate svaki njegov pokret i svaku riječ, - zastidiće se Allaha i prisutnosti meleka pa neće biti neposlušan ni javno ni tajno.

- strpljivost u džihadu uz osjećaj zadovoljstva i smirenosti. Ovo je također čvrsto vezano za vjerovanje u meleke i ono što nas je Allah ﷻ o njima obavijestio. Čovjek koji vjeruje u meleke nije usamljen niti razočaran bez obzira na džahilijjet i društvo koje vlada oko njega, jer vjernik sebi nalazi druga i prijatelja koji ga prati, sa njim se druži, ohrabruje ga i podstiče na sabur i ustrajnost na Allahovom putu. Vjernik zna da nije sam jer postoji Allahova vojska čiji broj samo On zna, koja također čini ibadet Allahu ﷻ kao i on, vjernik u stvari ima više društva nego li nevjernici, munafici i svi ostali koji su izabrali nešto mimo Allahove vjere.

---

[153] Kasim Hadžić, Akaid za I razred, str: 24,25

Svijet džina

Allah ﷻ spominje u Kur'anu da je On stvorio i druga bića koje naše oči nisu u stanju vidjeti u njihovom pravom obliku, kao što nisu u stanju vidjeti meleke. Ta bića o kojima govori Kur'an su džini.

Kur'an objašnjava da su džini stvoreni od vatre, da su stvoreni prije čovjeka, da nas oni vide a mi njih ne vidimo, da imaju obaveze i zaduženja kao i mi, polagaće račun za svoja djela, biće nagrađeni ili kažnjeni, do njih je doprla poslanička misija Muhammeda ﷺ, kao što je prije toga doprla poslanička misija Musaa a.s.. Dalje Kur'an govori o njima da su neki od njih dobri, a neki griješnici i ima ih više vrsta kao i ljudi. Allah ﷻ ih je učinio pokornim Sulejmanu a.s, oni ne znaju gajb stvari,[154] zato su i radili i nakon smrti Sulejmana a.s..[155] Za razliku od meleka, džini jedu, piju, imaju muški i ženski pol, razmnožavaju se, stare i umiru.

Dokazi iz Kur'ana o postojanju džina

U Kur'anu postoji čitava sura koja govori o džinima. A zna se da je riječ džin spomenuta na dvadeset i dva mjesta u Kur'anu, a ista ta riječ u množini na sedam mjesta.[156] Evo nekih od tih ajeta:

وَٱلْجَآنَّ خَلَقْنَٰهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ ٱلسَّمُومِ ﴿٢٧﴾

"A još prije smo stvorili džine od vatre užarene."[157]

---

[154] Pošto su za nas oni nevidljivi, znaju neka dešavanja oko nas za koje mi ne znamo, jer mogu boraviti pored nekoga i slušati šta on govori a da taj nije svjestan njihove prisutnosti, ali sigurno je da oni ne znaju gajb stvari jer o tome govori i 14 ajet sure Saba.

[155] Vidi u djelu Ali Attantavija, Opći prikaz islamske vjere, Zagreb 1995, str: 173 - 175

[156] Vehid Abdus Selam Bali, Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza, Tešanj 1998, str: 14

[157] El-Hidžr: 27

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi ibadet čine."[158]

"A među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas vrsta različitih... i ima nas muslimana, a ima nas i zalutalih..."[159]

"O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati? ..."[160]

Dokazi iz hadisa o postojanju džina

Ibni Mes'ud r.a. kaže: "Jedne noći smo bili zajedno sa Allahovim Poslanikom ﷺ, izgubili smo ga i tražili po dolinama i gudurama, pa smo rekli: 'Nestao je ili je ubijen'. Prenoćili smo tu noć, a bila nam je najgora noć koju može neko doživjeti. Kada smo osvanuli, ugledali smo kako Poslanik ﷺ dolazi iza pećine. Rekli smo: 'O Božji Poslaniče, izgubili smo te i tražili, ali te nismo našli, pa smo prenoćili ovdje najgoru noć koju može iko proživjeti.' Rekao je: 'Došao mi je džin i pozvao da idem s njim. Otišao sam i učio im Kur'an.' Poslanik ﷺ nas je poveo sa sobom i pokazao nam tragove džina i tragove njihove vatre. Kaže da su ga pitali o njihovoj hrani, pa im je rekao: 'Hranite se svakom kosti nad kojom je spomenuto Allahovo ime i balegom od životinja.' Zatim nam je rekao Poslanik ﷺ: 'Nemojte se njima potirati, jer je to hrana vaše braće."[161]

Prenosi Ibnu Seid el Hudrijj r.a. pa kaže: "Rekao mi je Allahov Poslanik ﷺ: 'Primjećujem da voliš stoku i pustinju, pa kad budeš sa svojom stokom u pustinji, i proučiš ezan, povisi svoj glas, jer ko god čuje glas mujezina, bio džin, ili čovjek, ili bilo šta drugo, posvjedočit će mu na Sudnjem danu.'[162]

---

158 Ez-Zarijat: 56

159 El-Džinn: 11,14

160 El-En'am: 130

161 Muslim: kitab es salah.

162 Buharija: kitab el ezzan, Nesai: kitab el ezzan, Malik: kitab en nida' lis salah.

Šejtani

Šejtani su džini – nevjernici. Otac im je Iblis. Neki učenjaci tvrde da je Iblis od meleka, ali je tačno i ispravno da je on od džina, iz slijedećih razloga:

1. Allah ﷻ to jasno kaže u Kur'anu: "Svi su sedždu učinili osim Iblisa, on je bio jedan od džina i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga".[163]

2. Iblis se ogriješio o zapovijest svoga Gospodara, a meleki... "ne opiru se onome što im Allah naredi". (Et Tahrim: 6)

3. Kur'an jasno kaže da su oni stvoreni od vatre:[164] "Reče Iblis: - Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače."[165]

Šejtan je prvi neprijatelj ljudi. Izvadio je njihovog oca iz Dženneta: da bi ih spriječio da ponovo uđu u njega, udaljava ih od puta koji vode njemu, zavodi ih i uljepšava put vatre. I pored toga, oni ga slijede i ostavljaju Allahove ﷻ propise, povodeći se za njegovim zavođenjem. Šejtani se razmnožavaju, imaju porod i svi su oni potomci Iblisa. Allah ﷻ je omogućio i pustio šejtana da radi protiv čovjeka, ali mu nije dao moć koristi ili štete, niti mu je dao snagu koja se ne može spriječiti, nego mu je dao moć spletkarenja. Njegov posao je obmanjivanje, zavođenje, pozivanje zlu i nevaljalim djelima. Navodi ljude na alkohol, kocku i slično. Sav njegov rad se svodi na zlo, nevaljala djela i razmirice. Jedna od Iblisovih rabota je da u očima svojih pristalica uljepša ružno djelo, tako da ga vide lijepim. On potiče svoje prijatelje da vjernicima sumnje u lice bacaju i da ih odvraćaju od pozivanja istini raznim polemikama i raspravama. Šejtan odvraća vjernike od sjećanja na Allaha ﷻ tako da ga zaborave i onda padaju u grijehe. Šejtan ponižava svoje prijatelje i sljedbenike i napušta ih u teškim trenucima.

---

163 El-Kehf: 50

164 Opći prikaz islamske vjere, str: 176

165 El-A'raf: 12

أَفَتَتَّخِذُونَهُۥ وَذُرِّيَّتَهُۥٓ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِى وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّۢ

"...pa zar ćete njega i porod njegov,[166] pored Mene, kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji?..."[167]

"Šejtan vas plaši neimaštinom i naređuje vam da radite odvratna djela..."[168]

"Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju, i da vas od sjećanja na Allaha i od namaza odvrati. Pa hoćete li se okaniti?"[169]

"O sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan, kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu, da bi im stidna mjesta njihova pokazao!..."[170]

"O vjernici, ne idite šejtanovim stopama! Onoga ko bude išao šejtanovim stopama on će na razvrat i odvratna djela navoditi..."

Hadisi o šejtanima:

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنَ الْإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِ

Poslanik ﷺ je rekao: "Zaista šejtan kola čovjekovim krvnim sudovima kao što kola krv."[172]

---

166 Ove riječi upućuju da se šejtani razmnožavaju.
167 El-Kehf: 50
168 El-Bekare: 268
169 El-Maide: 91
170 El-A'raf: 27
171 En-Nur: 21
172 Buharija: kitab el i'tikaf, Muslim: kitab es selam.

عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ جَدِّهِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ ويشرب بِشِمَالِهِ

Abdullah ibni Omer od svoga djeda Ibni Omera r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Kada neko od vas jede, neka jede desnom rukom, a kada pije neka pije desnom rukom, jer, zaista, šejtan i jede i pije svojom ljevicom."[173]

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Ne postoji ni jedno novorođenče a da ga šejtan prilikom rađanja ne dodirne. Svako od njih zaplače od dodira šejtana. Jedino sina Merjemina (Isaa a.s.) i njegovu majku nije dotakao."[174]

النَّبِيَّ صَلَّى اللهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الرُّؤْيَا مِنَ اللهِ وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفِثْ حِينَ يَسْتَيْقِظُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَيَتَعَوَّذْ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ

Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Dobar san je od Allaha, a ružan san je od šejtana, pa ko vidi u snu nešto ružno, neka tri puta pljucne na svoju lijevu stranu i neka zatraži zaštitu kod Allaha, taj san mu neće naštetiti."[175]

Uticaj šejtana (džina nevjernika) putem sihra

Postoje više vrsta sihra, a jedan od njih je da sihirbaz prilikom sihra pozove šejtana da mu pomogne. Šejtani uznemiravaju onoga kome je učinjen sihr na razne načine: učine da izbjegava svoju ženu, razdvajaju ga od nje, umiješaju se u

---

[173] Muslim: kitab el ešribe.

[174] Buharija: kitab tefsirul Kur'an, Muslim: kitab el fedail.

[175] Buharija: kitab et tibb, Muslim: kitab er ru'ja.

oplodnju i ubiju plod prije njegove zrelosti, zatim u vidu glavobolja, nesanica, straha u toku noći i sl.[176]

Šejtan neće pomoći sihirbazu osim uz protuuslugu. Postoje sihirbazi koji stave Mushaf pod noge i sa njim ulaze u klozet, neki od njih pišu kur'anske ajete nečistoćom, neki od njih pišu krvlju od menstruacije. Jedni opet pišu kur'anske ajete na svojim tabanima, drugi pišu Fatihu naopako. Neki od njih klanjaju bez abdesta, neki su stalno u stanju džunupluka (nečisti), neki kolju u ime šejtana i ne spominju Allahovo ime, noseći kurban tamo gdje mu odredi šejtan, zatim naređuju šejtanu ono što hoće... Što je sihirbaz veći nevjernik (kafir), to je šejtan poslušniji.[177]

Od sihra se treba liječiti

Postoje dvije vrste liječenja:

1. Dozvoljeno liječenje, a to je uklanjanje sihra putem Kur'ana, dova i propisanih zikrova. Ibnu Kudame je rekao: "Što se tiče onoga koji otklanja sihr od bolesnog, ako je to putem Kur'ana, dova[178] ili riječi Poslanika, onda ne smeta."

2. Zabranjeno liječenje, a to je otklanjanje sihra sihrom, traženjem pomoći od šejtana, potpomaganjem istim, nastojeći se približiti istim i zadovoljiti ih. Hasan el Basri je prezirao takav način otklanjanja sihra."[179]

---

176 Vidi više o ovome u knjizi: Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza.
177 Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza, str: 11

178 Isto, str: 52
179 Isto, str: 52

VJEROVANJE U ALLAHOVE ﷻ KNJIGE

Vjerovanje u Allahove ﷻ knjige – kitabe je treći temelj islamskog vjerovanja. U tim je knjigama sadržana objava koju je Allah ﷻ dostavio Svojim poslanicima s ciljem da je prenose ljudima kao uputu na pravi put a da ih odvrate od zla.

Knjiga se na arapskom jeziku kaže "kitabun" (množina: kutubun). Koliko je ukupno objavljeno Allahovih ﷻ knjiga ne znamo. Iz Kur'ana znamo da su objavljene četiri velike knjige: Tevrat, Zebur, Indžil i Kur'an. Osim velikih knjiga postojale su i manje knjige (suhufi), te poslanice (risale).

Kao što je Allah ﷻ objavio Kur'an Muhammedu ﷺ, isto tako je objavio druge knjige nekima od prijašnjih poslanika. Međutim, potrebno je naglasiti da od objave Kur'ana Muhammedu ﷺ, sve prijašnje objave su derogirane i stavljaju se van snage, - a Kur'an ostaje jedini po kojem su ljudi dužni da rade. Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Tako mi Onog u čijoj je ruci Muhammedova duša ko god od ljudi čuje za mene, bio jevrejin ili kršćanin i umre kao takav ne povjerujući u ono sa čime sam ja došao, bit će od stanovnika vatre."[180]

Božije objave

Suhufi, listovi, svesci

Objavljeni su Musau i Ibrahimu a.s.:

إِنَّ هَٰذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

"Ovo doista ima u suhufima (listovima) prvotnim, listovima Ibrahimovim i Musaovim."[181]

---

[180] Muslim: kitab el iman, Ahmed: kitab baki musned el mukessirin.
[181] El-A'la: 18,19

Kojim su još Božijim poslanicima upućene manje Božije knjige – sahife, ne znamo, jer nam o tome Kur'an ne pruža podatke.

Tevrat

Tevrat je prva Božija knjiga upućena ljudima. Tevrat je Allah ﷻ dostavio Musau a.s.. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

إِنَّآ أَنزَلْنَا ٱلتَّوْرَىٰةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا
ٱلنَّبِيُّونَ ٱلَّذِينَ أَسْلَمُوا۟ لِلَّذِينَ هَادُوا۟

"Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi."[182]

Židovi (Israilci) nazivaju Tevrat Tora, što na hebrejskom jeziku znači: poučavanje, nauka. Na grčkom jeziku se Tevrat naziva: Pentatevh što znači Petoknjižje, jer se današnja verzija Tevrata, koja ne predstavlja originalni Tevrat, dijeli u pet knjiga:

1. Knjiga postanka,
2. Knjiga izlaska,
3. Levitski zakonik,
4. Knjiga brojeva i
5. Ponovljeni zakon.[183]

---

[182] El-Maide: 44

[183] Hadžić Kasim, Akaid I, str: 27,28

Zebur

Zebur je druga velika Božija objava. Zebur je dostavljen Božjem poslaniku Davudu a.s.. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

"...A Davudu smo Zebur dali."[184]

Današnja verzija Zebura koja je doprla do nas, naziva se Psalmi, hebrejski: Tehilim, religijske pjesme, dok grčki izraz psalmos znači: udaranje u žice, pjesma pjevana uz citru. Psalmi se nalaze u Starom zavjetu i im[185]h 150. Psalmi se dijele na hvalospjeve, tužbalice i zahvalnice.

Indžil

Indžil je treća velika Božija objava. Dostavljena je Božijem poslaniku Isau a.s.

O Božijoj Objavi Indžil, Allah ﷻ kaže:

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم بِعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
ٱلتَّوْرَىٰةِ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ

"Poslije njih smo Isaa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrat prije njega objavljen[186], a njemu smo dali Indžil, u kome je bilo uputstvo i svjetlo..."

Kao što ne postoje originali Tevrata i Zebura, ne postoji ni originalni Indžil. Kršćani Indžil nazivaju evanđelje. Riječ evanđelje potječe od grčke riječi "euangelion" što znači: radosna, dobra, blaga vijest.

---

[184] El-Isra: 55

[185] Akaid I, str. 30

[186] El-Maide: 46

Postoje četiri kanonska (tj. od crkve prihvaćena) evanđelja: Matijevo, Lukino, Markovo i Ivanovo (Jovanovo), dok se Bernabino evanđelje odbacuje od crkve.

Sve prijašnje objave osim Kur'ana su doživjele svoju izmjenu, o čemu ima jako puno dokaza.

Dokazi o patvorenosti prijašnjih objava

1. O iskrivljenju i izmjeni koje su u Tevratu načinili jevreji, Allah ﷻ kaže: "Zar se vi nadate da će vam se jevreji odazvati i vama za volju vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli"[187]

"Ima jevreja koji izvrću smisao riječima."[188]

2. O izmjeni koju su načinili kršćani u Indžilu, Allah ﷻ kaže: "Mi smo zavjet prihvatili od onih koji govore: - Mi smo kršćani, ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili: zato smo među njima neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili: a Allah će ih sigurno obavijestiti o onome što su radili. O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete..."[189]

3. Od iskrivljenih stvari koje su jevreji i kršćani uveli u svoju vjeru je i to da jevreji tvrde da je Uzejr Allahov sin, a kršćani tvrde da je Mesih, Allahov sin. Allah ﷻ kaže: "jevreji govore: - Uzejr je Allahov sin!, a kršćani kažu: -Mesih je Allahov sin! To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću."[190]

Osim pomenutih dokaza koje Kur'an navodi, zaista još mnogobrojni dokazi ukazuju da su prijašnje objave iskrivljene

---

[187]El-Bekare: 75
[188]En-Nisa: 46
[189]El-Maide: 14,15
[190]Et-Tevbe: 39

i da je u njima štošta ubačeno i dopisano od strane ljudi.

Navešćemo još nekoliko:

4. Originali objavljenih knjiga (osim Kur'ana) su se zagubili, a u rukama ljudi postoje samo njihovi prijevodi.

5. U ovim knjigama došlo je do takve izmiješanosti da se vrlo često ne zna šta su riječi Allaha, a šta riječi ljudi. Pored toga, u tim knjigama ima raznih historijskih podataka, biografije poslanika i zaključci njihovih teologa, tako da se ne može tačno znati šta je i čije je.

6. Ne može se naučno dokazati povezanost nijedne od tih knjiga sa poslanikom kojem je objavljena. Ni jedna od tih knjiga nema povezan sened do poslanika. Poglavlja Biblije koja se zovu Stari Zavjet ili Tevrat su napisana poslije smrti Musaa a.s. na nekoliko stoljeća. Muhammed Ferid Vedždi prenosi iz enciklopedije znanosti "Laros" slijedeće riječi: "Savremena nauka, a naročito njemački kriticizam je nakon dužih istraživanja arheoloških pronalazaka historije jezičkih saznanja utvrdio: da Tevrat nije napisao Musa a.s. nego da je on djelo jevrejskih svećenika čija imena nisu spomenuta. Oni su ga naizmjenično pisali oslanjajući se na usmene predaje koje su čuli prije ropstva u Babilonu. Čak šta više, jedan broj učenjaka tvrdi da ovih pet knjiga Starog Zavjeta ne sadrže sva predanja Jevreja, nego samo najosnovnije teze, simbole i pripovjetke."

7. Dokaz iskrivljenosti tih knjiga je i postojanje različitih primjeraka koji se bitno razlikuju po svom sadržaju, a u mnogim stvarima su i kontradiktorni.

8. Jedan od nepobitnih dokaza iskrivljenosti Biblije je i to što ona sadrži neispravno vjerovanje i pogrešnu predstavu o Allahu ﷻ i Njegovim poslanicima. U Bibliji možemo naći upoređivanje Allaha sa čovjekom, pa tako u Knjizi Postanka 3122 stoji: "Tada Gospod reče: 'Evo čovjek sada postade jedan od Nas, spoznaje dobro i zlo."[19]

---

[19] Od tačke 4 - 8, prema riječima dr. Nuajm Jasina – Iman, str: 80 - 83

Kur'an

Četvrta i posljednja velika Božija Objava je Kur'an koji je dostavljen posljednjem Božijem poslaniku Muhammedu ﷺ :

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ

"A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi..."[192]

Kur'an znači "Knjiga za čitanje, recitiranje", od kare-e čitati, recitirati. Kur'an ima i drugih naziva: Kitab (Knjiga), Furkan (rastavljač istine od neistine), Zikr (opomena), Hukm (odluka), Hikmet (Mudrost), Šifa' (lijek), Huda (pravi put), Nur (svjetlo), Burhan (jasan dokaz) itd.

Objavljivanje Kur'ana trajalo je 23 godine, tj. 13 godina prije Hidžre u Meki, i 10 godina poslije Hidžre u Medini. Obzirom na to govori se o mekanskom periodu Objave i o medinskom periodu, kao i o mekanskim i medinskim surama.

Ukoričeni, uvezani Kur'an naziva se Mushaf.

U Kur'anu ima 30 džuzeva sa po 20 stranica. Kur'an je podijeljen na 114 sura (poglavlja).

Pored četiri velike knjige i suhufa koje je Allah objavio, bilo je poslanika kojima je Allah ﷻ slao objavu, ali nas nije obavijestio o imenima tih objava.

Obavezni smo da vjerujemo da su sve objavljene knjige došle sa istinom, svjetlošću i uputom. Sve što se nalazi u njima a suprostavlja se pomenutim temeljima, to je zbog iskrivljavanja kojeg su ljudi načinili.

---

[192] El-Maide: 48

هُوَ كَلاَمُ اللهِ الْمُعْجِزُ الْمُنَزَّلُ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ الْمَكْتُوبُ بِالْمَصَاحِفِ، الْمَنْقُولُ بِالتَّوَاتُرِ، الْمُتَعَبَّدُ بِتِلاَوَتِهِ

"On je Allahov govor nenadmašni, objavljen Muhammedu ﷺ, zapisan u mushafima, do nas prenesen vjerodostojnom (mutevatir) predajom, a njegovo učenje je ibadet."

Svjedočimo da je Kur'an govor Gospodara. Dostavio ga je vjerni i pouzdani melek Džibril i njemu podučio velikana svih poslanika Muhammeda ﷺ.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَإِنَّهُۥ لَتَنزِيلُ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ ٱلرُّوحُ ٱلْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾
عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ ٱلْمُنذِرِينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿١٩٥﴾

"I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova: donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje, da opominješ, na jasnom arapskom jeziku."[193]

Allah ﷻ također kaže: "...Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje."[194]

Mufesiri tumačeći 48. ajet sure El-Maide "Da nad njima bdije i priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene', - kažu: 'Kur'an priznaje ono što je u njima istinito, a negira ono što je ušlo u njih iskrivljenjem, mijenjanjem i izvrtanjem, i o njima Kur'an donosi sud, bilo da se radi o derogaciji ili priznavanju."

---

[193] Eš-Šuara: 192 - 195
[194] Jusuf: 111

Allahovo ﷻ obećanje o čuvanju Kur'ana

Danas ne postoji ni jedna objavljena knjiga koja je sačuvana u svojoj izvornosti osim Kur'ana. Kur'an je sačuvan sa svim svojim poglavljima, rečenicama, riječima i vokalima, - onako kako ga je učio Džibril a.s. Allahovom Poslaniku ﷺ, i kako ga je on učio svojim ashabima.

Kur'an je do nas prenesen sa svim svojim poglavljima i rečenicama, sa njihovim redoslijedom i načinom izgovora u svakom periodu poslije njegove objave mutevatir predajom tj. prenešen je sigurnom predajom od velikog broja ljudi. Nema sumnje u to da je Kur'an kojeg mi danas učimo, isti onaj kog je Allah objavio svome Poslaniku ﷺ.

Allah je zagarantirao čuvanje Kur'ana od bilo kakvih izmjena, iskrivljavanja, dodavanja ili oduzimanja.

Allah ﷻ kaže:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

"Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!"[195]

Poznato je kroz historiju da su nevjernici mnogo puta pokušali napraviti izmjenu u Kur'anu ubacivanjem ili izbacivanjem dijelova Kur'ana, ali su njihove spletke uvijek bile na vrijeme otkrivene, jer: Allah ispunjava Svoja obećanja.

Cilj očuvanja Kur'ana je da bi Allahov dokaz ljudima ostao vječan: da trajno ostane prisutan među njima da bi mu se ljudi uvijek vraćali i iz njega proučavali svoju vjeru, njene osnove, principe, ciljeve i upoznavali se sa propisima Allahovog šerijata.

Kur'an je sačuvan zato da bi se ljudi koristili njegovim poukama, savjetima, opomenama i prijetnjama, te da bi svoje ponašanje uskladili sa ahlakom koji se potencira u Allahovoj ﷻ objavi.

---

[195] El-Hidžr: 9

Mu'džiza Kur'ana

Muhammed ﷺ je imao više mu'džiza, a njegova najveća mu'džiza je Kur'ani kerim.

Allah ﷻ, je Muhammedovu ﷺ mu'džizu učinio trajnom da do Sudnjeg dana uvjerava i upućuje ljude. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

"Neka je uzvišen Onaj koji robu Svome objavljuje: rastavljač istine od neistine (Kur'an) da bi svjetovima bio opomena" [196]

Kur'an je nepromjenjiv (tekstom), uvijek aktuelan i nov do Sudnjeg dana.

Pojedini aspekti Kur'anske mu'džize

a) Rječitost Kur'ana i njegova trajna veličanstvenost

Kur'an je sastavljen od harfova kao što je i ljudski govor sastavljen od istih harfova, ali je kur'anska stilistika daleko nadmašila i pokazala nemoć i ljudi i džina da sačine i donesu nešto slično najkraćoj suri Kur'ana. Kada bi pročitao najljepšu pjesmu ili knjigu, usljed ponavljanja izgubila bi svoju vrijednost jer je to ljudski govor. Međutim, koliko puta učač prouči fatihu ili hatmu a da nikad ne gube svoju vrijednost?! Naprotiv, što god više učač uči Kur'an, on mu je sve draži i draži.

b) Kur'ansko iznošenje gajb stvari

(kao npr, o budućim događajima):

1. Kada su Perzijanci koji su u to vrijeme bili obožavaoci kipova pobijedili Bizantijce (kršćane), mušrici Meke su tu pobjedu slavili i prijetili muslimanima da će im se desiti isto. Allah ﷻ je povodom ovoga objavio: "Elif lam mim,

---

[196] El-Furkan: 1

Bizantijci su pobijeđeni u susjednoj zemlji, ali oni će poslije poraza [197]ga, sigurno pobijediti za nekoliko godina (**bid'a sinine**)."

Kad su ovi ajeti objavljeni, muslimani su ih stalno ponavljali i iščekivali ono što je Allah obećao nevjernicima. Ebu Bekru r.a. se suprostavio jedan mušrik kladeći se sa njim da Vizantija neće pobijediti u vremenu u kojem su označeni Kur'anski ajeti riječima "Fi bid'i sinine", - a to je period od tri do deset godina, ne više. Ebu Bekr je prihvatio opkladu prije nego je ona postala haram, pa su tako muslimani stali uz Ebu Bekra r.a. a nevjernici uz mušrika čekajući ostvarenje rečenog. Tada je Poslanik ﷺ precizirao da : "vremenski period 'bid'a' je od 3 - 9 godina."

Time je poslanstvo stavljeno na ispit. Nije prošlo ni osam godina, a Allahovo se obećanje ostvarilo. Vjernici su se radovali, a veliki broj mušrika je počeo vjerovati i priznavati islam.

2.Mnogo puta su mušrici i jevreji pokušali atentat na Resula ﷺ.

Allah ﷻ objavljuje: "... a Allah će te **od ljudi zaštititi**"[198]

Poslije objavljivanja ovog ajeta Poslanik ﷺ je rekao svojim ashabima: "Ljudi, možete slobodno ići, Allah nam garantuje zaštitu" (Tirmizi i dr.). I zaista, zavjere su bile mnogobrojne, ali ih je Allah ﷻ sve otkrivao i poništavao.

Iako su muslimani bili malobrojni i slabi, nevjernicima nije uspjelo da ubiju Poslanika ﷺ. Dok su kasnije vladari imali jake garde, pa su ipak mnogi bili ubijani.

c) Savremeni naučni aspekti kur'anske mu'džize

1. Niko nije ni pretpostavio da su nebesa, zvijezde i druga nebeska tijela nastala od magline (ed-duhan), dok nisu uznapredovala naučna istraživanja[199]. Pa se naučnici uvjerili da su nebeska tijela nastala od magline.

---

[197]Er-Rum: 1 - 3

[198]El-Maide: 67

[199] Abdul Medžid Aziz Ez Zindani, El Iman, str: 42

U Kur'anu povodom toga stoji: "Zatim[200] nebeskim visinama uputio dok je nebo još **maglina** bilo,..."

2. Istraživači su napokon otkrili da je Mjesec bio užaren pa se ugasio, a njegova svjetlost je iščezla, a da je svjetlost koja dolazi od Mjeseca u stvari samo refleksija od Sunca.

U Kur'anu se to davno iznijelo:

"**Znamenje za**[201] **noć** smo uklonili, a znamenje za dan smo vidnim učinili."

Mufesiri vele da je znamenje noći Mjesec, a znamenje dana Sunce.

3. Ljudi su mislili da onaj koji uzlijeće u visine udiše čist zrak. A kad je čovjek izumio savremene avione i njima uzletio u visinu, - došao je do zaključka da se grudi u atmosferi stješnjavaju do krajnje granice, jer sve što čovjek više uzlijeće u visinu, zrak biva sve rjeđi: U Kur'anu stoji: "Onome koga Allah hoće uputiti, On grudi njegove raspoloži za Islam, a onome koga hoće u zabludi ostaviti, On grudi njegove **tijesnim i umornim** učini kao kad na **nebo uzlijeće.**"[202]

4. Niko nije mogao pomisliti da su planine usađene u Zemlju poput stubova, - da bi naučnici otkrili da ispod zemljinog čvrstog sloja, na kome živimo, ima mekani rastresiti sloj, i da ispod svake planine postoji korijen koji uranja u ovaj mekani sloj, tako da ga to povezuje sa gornjim, čvrstim slojem i štiti ga od potresa ispod nas: "Mi smo po Zemlji **nepomične** planine razmjestili da ih ona **ne potresa**..."[203]

---

[200] Fussilet: 11

[201] El-Isra: 12

[202] El-En'am: 125

[203] El-Enbija: 31

5. Istraživači su također otkrili da kod svih biljaka postoje parovi – muško i žensko, a da to niko nije ranije znao:

"Slavljen je Onaj koji sve što niče iz zemlje stvara u parovima, od njih samih i od onoga što oni ne znaju."[204]

Ove i druge tajne, čovjek otkriva i saznaje tek sada, u ovom vremenu, nakon što je izumio najsavršenije aparate i uređaje, pomoću kojih ih uspijeva otkriti i upoznati.

Ko je ove tajne otkrio Muhammedu ﷺ prije više od hiljadu i četiri stotine godina, kada nije bilo aviona, raketa, podmornica i naučnih otkrića?![205]

Sve ovo, svakom razumnom čovjeku jasno ukazuje na to da je Kur'an objava od Sveznajućeg Allaha, koji kaže:

قُلْ أَنزَلَهُ ٱلَّذِى يَعْلَمُ ٱلسِّرَّ
فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٦﴾

"Reci: objavio ga je Onaj koji zna tajne na nebesima i na Zemlji: On mnogo prašta i samilostan je."[206]

[204] Jasin: 36
[205] El-Iman, str: 43,44
[206] El-Furkan: 6

VJEROVANJE U ALLAHOVE ﷻ POSLANIKE

Vjerovanje u Allahove poslanike je četvrti temelj islamskog vjerovanja. Čovjek je dužan vjerovati u sve Allahove poslanike bez ikakve razlike među njima. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

قُولُوٓا۟ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطِ وَمَآ أُوتِىَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِىَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

"Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova: mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.'"[207]

Dužni smo vjerovati u sve poslanike koje je Allah spomenuo u Kur'anu, kao i poslanike i vjerovjesnike čiji broj i imena ne zna niko sem Allaha ﷻ, kao što Allah ﷻ kaže u Kur'anu: "I prije tebe smo poslanike slali: o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali."[208]

Ako čovjek vjeruje u neke poslanike, a u neke ne vjeruje praveći među njima razlike u vjerovanju kao što npr. jevreji ne priznaju Isaa a ni Muhammeda ﷺ, kršćani ne priznaju Muhammeda ﷺ - takvi postaju nevjernici na osnovu Allahovih riječi: "Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: 'U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo', i žele da između toga nekakav stav zauzmu - oni su zbilja pravi nevjernici, a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju."[209]

---

[207] El-Bekare: 136
[208] El-Mu'min: 78
[209] En-Nisa: 150, 151

Poslanici i vjerovjesnici koji su spomenuti u Kur'anu

U Kur'anu je spomenuto 25 poslanika i vjerovjesnika. To su:

Adem, Nuh, Idris, Salih, Ibrahim, Hud, Lut, Junus, Ismail, Ishak, Ja'kub, Jusuf, Ejub, Šuajb, Musa, Harun, El Jese', Zul Kifl, Davud, Zekerijja, Sulejman, Iljas, Jahja, Isa[210] i Muhamemmed salevatullahi ve selamuhu alejhim edžmein.

Najodabraniji poslanici (ulul 'azm)

Veliki broj alima u grupu najodabranijih poslanika (ulul azm) ubraja petoricu: Muhammeda, Ibrahima, Musaa, Nuha i Isaa 'alejhim efdalus-salati ves-selam. Allah ﷻ ih spominje u sljedećem ajetu:

"Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima,[211] i od Musaa, i od Isaa sina Merjemina smo čvrst zavjet uzeli."

Svojstva Allahovih poslanika

Svi su se poslanici odlikovali zdravim razumom, iskrenim govorom i pouzdanošću u svim pitanjima. Bili su ljudi koji nisu imali u svojoj biografiji ni najmanju mrlju. Tjelesno su bili zdravi i lijepi. Imali su snažan duh kojim nije mogla zagospodariti ni džinska ni ljudska priroda.

Allah je taj koji ih je potpomagao u svim svojstvima. Jednostavno rečeno: oni su u svom narodu bili najbolji, po svim dobrim osobinama.

---

[210] Vidi u knjizi Iman, str: 57

[211] El-Ahzab: 7

Ovakva svojstva poslanicima su bila neophodna, jer kada bi oni bili ispod nivoa ljudi tog vremena, da je njihova snaga duha bila nekome podložna, tada bi oni imali određene slabosti u izvršavanju onoga što je Allah ﷻ naredio i zabranio, ili pak u pokornosti prema Allahu, jer bi usljed straha, nekih želja, zaborava ili nečeg drugog bili nemoćni da priopće ono čime ih je Allah zadužio tj. ne bi bili spremni da izvrše zadaću poslanstva.

Da se nisu odlikovali najboljim svojstvima, ljudi bi imali razloga da negiraju i ometaju pravi put. Što se tiče drugih svojstava, poslanici su bili sa istim osobinama koje imaju svi ljudi; i poslanici su jeli, pili, spavali, razboljevali se i sl. I u tome je Allahova mudrost jer, da nisu imali takve osobine ljudi bi govorili; 'pa mi ne možemo biti kao oni jer su naši prohtjevi drugačiji.'[212]

Poslanici su bili izloženi belajima više od običnih ljudi, ali sa snagom imana izlazili su kao pobjednici, što je poruka svim ljudima da se ugledaju na njih i ustraju na Allahovom putu bez obzira na iskušenja.

Cilj slanja poslanika

1. Allah je Svoje poslanike slao da bi ljude upoznali sa njihovim Gospodarom i Stvoriteljem i da bi ih pozivali na činjenje ibadeta samo Njemu i na borbu protiv svih drugih, lažnih božanstava: "Svakom narodu poslali smo poslanika: 'Allahu ibadet činite, a lažnih božanstava se klonite!"[213]

2. Slao ih je da obraduju mu'mine onim što im je Allah pripremio kao nagradu za pokornost, da upozore nevjernike na posljedice njihova nevjerstva i da pobiju sve isprike ljudi, te da protiv njih uspostave dokaze njihova Gospodara. Allah ﷻ kaže:

---

212 Prema riječima šejha Zindanija - El Iman, str: 91,92
213 En-Nahl: 36

"...o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja imali. A Allah je Silan i Mudar."[214]

3. Slao ih je da budu uzor ljudima u njihovom lijepom ponašanju, ispravnom ibadetu i ustrajnosti na Allahovom putu, kao što je rečeno o našem Poslaniku ﷺ: "Vi u Allahovom poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na ahiretu i koji često Allaha spominje."[215]

4. Slao ih je da sačuvaju i spase ljude od raznolikosti u shvatanju života i da ih usmjere istini sa kojom je Allah zadovoljan: "Mi ti objavljujemo Knjigu da bi im objasnio ono oko čega se razilaze i da vjernicima bude uputa i milost."[216]

5.Slao ih je da ljudima ukažu na dobra djela koja oplemenjuju, čiste ljudsku dušu i u njoj usađuju svijest hajra:[217] "On je nepismenima poslao Poslanika, između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi."[218]

---

214 En-Nisa: 165
215 El-Ahzab: 21
216 En-Nahl: 64
217 Prema riječima šejha Zindanija - El Iman, str: 89,90
218 El-Džumua: 2

Mu'džize Božijih poslanika

Allah Svoje poslanike potpomaže jasnim dokazima koji govore o istinitosti Njegovih objava, da ih ljudi ne bi smatrali lažnim. Allah ﷻ kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَٰتِ

"Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali.'."[219]

Svaki poslanik je imao mu'džize u skladu sa vremenom u kome je živio. Tako su mu'džize Musaa a.s. bile u duhu vremena u kome je živio: kad su harali vješti čarobnjaci. On je pokazao u svoje vrijeme čuda koja su zaslijepila poglede i kojim su se, budući da su čarobnjaci u njegovo doba bili vješti i da su lahko mogli ocijeniti šta je istina a šta čarolija, oni odjednom, bez kolebanja, primiše islam, čim su vidjeli to što su vidjeli: čuda koja su mogla doći samo od Onoga koga Allah pomaže i podržava.

Allah ﷻ kaže: "I on baci svoj štap - kad on prava zmija: i izvadi ruku svoju - i ona za prisutne postade bijela."[220]

"a čarobnjaci se licem na tle baciše: 'Mi vjerujemo u Gospodara svjetova' – povikaše, 'Gospodara Musaova i Harunova!"[221]

Salihu a.s. Allah ﷻ je dao devu: "...Mi smo Semudu kao vidljivo čudo kamilu dali, ali su se oni ogriješili o nju. A čuda šaljemo samo da zastrašimo."[222]

Isa, sin Merjemin je poslan u vrijeme kada je medicina bila na zavidnom nivou. Date su mu'džize iz te oblasti koje su im bile nedostupne i koje nisu mogli izvoditi, a otkud bi ljekar mogao liječiti od rođenja slijepa čovjeka, kad to nije obično stečeno slijepilo. Ili, kako bi mogao iscijeliti gubavca, ili nekoga ko je obolio od lepre i slične neizlječive bolesti? Ili, kako

---

[219] El-Hadid: 25

[220] El-E'araf: 107-108

[221] El-E'araf: 119-121

[222] El-Isra: 59

bi bilo ko mogao dospjeti dotle, da iz kabura proživi mrtva čovjeka?

Allah ﷻ o Isau a.s. kaže: "i poslan kao poslanik sinovima Israilovim: 'Donosim vam dokaz od Gospodara vašeg: napraviću vam od ilovače nešto poput ptice i puhnuću u nju, i biće, voljom Allahovom, prava ptica. I iscijeliću slijepa od rođenja, i gubava, i oživljavaću mrtve, voljom Allahovom ..."[223]

Muhammed ﷺ je poslan u vrijeme kada je govorništvo i pjesništvo bilo na vrhuncu. Zato mu je Allah objavio časni Kur'an, kome je nepoznata laž s bilo koje strane, jer je to Objava Mudrog i Hvaljenog. Kur'anske riječi su mu'džiza i njime se upućuje izazov i ljudima i džinima da izmisle nešto slično njemu, ili deset poglavlja, ili makar samo jedno. Kur'an nedvosmisleno potvrđuje da to oni ne mogu učiniti ni tada, ni u budućnosti: "Ako vi sumnjate u ono što smo objavili našem robu, donesite makar jednu suru sličnu Njegovoj i pozovite sve svoje svjedoke mimo Allaha, ako istinu govorite. A ako to ne učinite, a nećete to nikada učiniti, pričuvajte se vatre čije su gorivo ljudi i kamenje, a pripremljena je za nevjernike."[224]

Vahj – objava

Allah ﷻ je Svoje zapovjedi i Svoje zabrane dostavljao Svojim poslanicima na više načina. Kur'an o tome veli: "Nijednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća osim na jednom od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. – On je, zaista, Uzvišen i Mudar!"[225]

Islamski su učenjaci na temelju Kur'ana i hadisa podijelili način objave na šest vrsta:

---

[223] Ali Imran: 49

[224] El-Bekare: 23,24

[225] Eš-Šura: 51

1. Istiniti snovi, koji se ispune potpuno onako kako su i u snu bili.

2. Da melek dostavi nešto u dušu poslanika.

3. Da se melek pojavi poslaniku u ljudskom obliku.

4. Da poslanik čuje i razumije za druge ljude nerazumljiv glas, sličan glasu zvona.

5. Da poslanik vidi meleka u njegovom prirodnom obliku.

6. Da Allah bez posrednika govori sa Svojim poslanikom.[226]

Evlije i kerameti

Vjerujemo da je Uzvišeni Allah odabrao neke od Svojih robova, očistio ih od grijeha i okitio iskrenošću i plemenitim svojstvima da bi Mu iskreno robovali, počastio ih je Svojom ljubavlju i kerametima. Allah je njihov zaštitnik (prijatelj), voli ih i približava Sebi, a oni su Allahovi prijatelji (miljenici) – Allahove evlije, vole Ga i veličaju. Izvršavaju Njegove naredbe i drugima to naređuju, klone se Allahovih zabrana i drugima to preporučuju. Vole što Allah voli, preziru ono što Allah prezire, ako nešto zatraže od Njega, dadne im, ako Ga nešto zamole, udovolji im, - oni su nosioci imana i takvaluka. Svaki mu'min, bogobojazan, je Allahov velij. Evlije se razlikuju međusobno po deredžama ovisno o veličini imana i bogobojaznosti. Što je veća deredža kod Allaha veći su i kerameti. Najveće evlije su Allahovi poslanici i vjerovjesnici, zatim njihovi neposredni sljedbenici (ashabi), a iza njih ostali mu'mini.[227]

---

226 Vidi u udžbeniku Mehmeda Handžića, Ilmul Kelam, str: 41,42

227 Vidi više u djelu Ebu Bekr Džabira el Džezairija, Minhadž el muslim, str: 43 - 45

Kur'an o evlijama i kerametima:

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا
زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِندَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا
قَالَتْ هُوَ مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

"Kad god bi joj Zekerija u hram[228] ušao, kod nje bi hrane našao. 'Odakle ti ovo o Merjema?' – on bi upitao, a ona bi odgovorila: od Allaha, Allah onoga koga On hoće opskrbljuje bez računa ikakva."[229]

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
﴿٦٢﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

"I neka se ničega ne boje i ni za čim ne tuguju Allahovi štićenici (evlije), oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali."[230]

Hadisi o evlijama:

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Uzvišeni Allah kaže: 'Objavio sam rat onome ko bude neprijatelj Mome prijatelju. Najdraže Meni čime Mi se Moj rob može približiti jesu farzovi. Moj rob Mi se približava nafilama sve dok ga ne zavolim, a kada ga zavolim postanem njegov sluh kojim čuje, njegov vid kojim vidi, njegova ruka kojom

---

[228] U tefsiru Ibni Abbasa r.a. se navodi da je kod nje Zekerija zimi nalazio ljetno voće kao što je grožđe, a ljeti bi nalazio zimsko voće, pa ju je zato i pitao odakle joj. Ebu Tahir Ibni Ja'kub el Firuzabadi, Tenvirul mikbas min tefsir Ibni Abbas, Kairo, bez god. izd. str: 46

[229] Ali Imran: 37

[230] Junus: 62,63

prihvaća i njegova noga kojom hodi. Ako Me zamoli[231] udovoljiću Mu, a ako zatraži Moju zaštitu zaštitiću ga."

Kerameti su se, prema vjerodostojnim hadisima, dešavali i nekim ashabima; npr. jedne je prilike Omer r.a. držao hutbu u mesdžidu Poslanika ﷺ u Medini, a muslimanska vojska je bila na putu (nekoliko km daleko od Medine), pa je Omer r.a. rekao: 'O Sarije, na brdo! O Sarije, na brdo! Pa je vojskovođa muslimana Sarije čuo njegov glas i odveo vojsku na brdo, a to je bio uzrok da su muslimani porazili mušrike. Kada se Sarije vratio sa puta[232] obavijestio je Omera i muslimane da je čuo glas Omera r.a.

Pored toga, poznato je da je Allah ﷻ kerametima častio istaknute vjernike i nakon njih, sve do današnjih dana, a tako će biti i do Posljednjeg dana.

---

[231] Buharija: kitab er rekaik.

[232] Minhadž el muslim, str: 45

VJEROVANJE U POSLJEDNJI DAN

Iman u Posljednji dan je peti temelj islamskog vjerovanja.

U vjerovanje u Posljednji dan ulazi vjerovanje u njegove predznake koji će se neminovno desiti. Vjerovanje u njega znači i vjerovanje u smrt i ono što je poslije nje, kao što su: iskušenja u mezaru, te patnje i uživanja u njemu, puhanje u rog, izlazak stvorenja iz kabura (proživljenje). To, također, znači vjerovanje u ono što će se desiti na mjestu stajanja na Sudnjem danu kao što su grozote i strahote, okupljanje ljudi na mjestu polaganja računa, dijeljenje knjiga ljudskih djela i stavljanje na vagu. Vjerovanje u njega znači i vjerovanjc u sirat, havd i šefa'at, te vjerovanje u Džennet i njegove nagrade kao i vjerovanje u Džehennem i njegove patnje.

Kur'an vrlo često spominje Posljednji dan i u svakoj prilici upozorava na njega. Vjerovanje u Posljednji dan je veoma važan elemenat za ljude, a dokaz tome je to što Kur'an vrlo često veže vjerovanje u Allaha sa vjerovanjem u Posljednji dan:

وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ

" ...čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet ..."[233]

قَٰتِلُوا۟ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ

"Borite se protiv onih koji ne vjeruju u Allaha i u onaj svijet."[234]

Musliman vjeruje da život na ovome svijetu ima svoj kraj i da ne traje vječno. Allah ﷻ kaže:

كُلُّ شَىْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُۥ ۚ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

"Sve će, osim Njega propasti! On će suditi i Njemu ćete se vratiti."[235]

233El-Bekare: 177

234Et-Tevbe: 29

235El-Kasas: 88

Umiranje i nestajanje ljudi svakome je očito i vidljivo. Kao što umiru ljudi, isto tako umiru i nestaju biljke i životinje. Kao što izlazak Sunca vodi njegovu zalasku, tako i rađanje vodi umiranju.

Kao što umiru ljudi, biljke i životinje, isto tako umiru i izumiru čitavi narodi. Koliko naroda znamo iz povijesti svijeta, kojima se ni traga više ne zna, jer ih je davno nestalo.

Kao što biljke i životinje imaju svoj kraj, tako i cijeli svemir ide svom završetku. Sve što je nastalo, što ima svoj početak, prirodno je da će nestati i da ima svoj kraj.

Predznaci Posljednjeg dana

Dužni smo vjerovati u predznake Posljednjeg dana o kojima nam govori Poslanik ﷺ u vjerodostojnim hadisima. Predznake Posljednjeg dana dijelimo na male i velike. Što se tiče malih predznaka, - oni uglavnom govore o pokvarenosti ljudi u zadnje vrijeme, neredima koji će se među njima desiti, a poneki o Allahovoj uputi.., dok se velikih predznaka u pojedinim hadisima spominje deset, kao što je hadis Huzejfe bin Useid el Gaffarija u kome kaže: "Poslanik ﷺ nas je zatekao kako ponavljamo pojedine lekcije, pa je upitao: 'Šta to učite?' - Lekciju o Posljednjem danu!, rekoše. On reče: 'Posljednji dan neće nastupiti sve dok prije njega ne vidite deset predznaka!, pa je spomenuo Duhan, Dedždžala, Ed Dabe, izlazak Sunca sa zapada, silazak Isaa sina Merjemina, Je'džudž i Me'džudž, tri potresa: na istoku, na zapadu i na arapskom poluotoku, a zadnja od njih će biti vatra koja će se pojaviti u Jemenu i potjerati ljude na mjesto obračuna."[236]

---

[235] El-Kasas: 88

[236] Muslim: kitab el fitn ve ešratis sa'ah.

Mali predznaci Posljednjeg dana

Što se malih predznaka tiče, njih ima jako puno, a mi ćemo navesti neke:

1. Poslanik ﷺ je rekao: "Ja sam poslan a do Posljednjeg dana je ostalo samo toliko kolika je razlika između ova dva prsta - pa je ispružio kažiprst i srednji prst."[237]

Kao što vidimo iz ovoga hadisa, i sam Muhammed ﷺ je jedan od predznaka Posljednjeg dana obzirom da je on posljedni poslanik.

2. U poznatom hadisu Džibrila a.s.u kojem je on upitao Allahovog Poslanika ﷺ o Posljednjem danu, na šta je on odgovorio: "Upitani ne zna ništa više od onoga koji ga pita, ali ću te obavjestiti o njegovim predznacima: kada žena (majka) rodi sebi zapovjednika, kada vidiš bosonoge, neobučene, siromašne pastire da se natječu u gradnji visokih zgrada."[238]

3. Poslovanje kamatom:[239]

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللّهُم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ
لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا أَكَلَ الرِّبَا فَإِنْ لَمْ يَأْكُلْهُ أَصَابَهُ مِنْ بُخَارِهِ

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Doći će vrijeme kada niko od ljudi neće ostati a da neće jesti kamatu, i onaj ko je ne bude jeo zahvatiće ga prašina od nje."[240]

4. Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Neposredni predznaci Posljednjeg dana su: - pozdravljanje posebnih ljudi, naglo širenje trgovine, tako da će žena morati pomagati čovjeku u

---

237 Buharija: kitab et tefsir el Kur'an, Muslim: el fiten ve ešratis sa'ah.

238 Buharija: kitab el iman.

239 Iman, str: 28,29

240 Ebu Davud: kitab el buju', Ibn Madže: kitab et tidžarat.

poslu, kidanje rodbinskih veza, često upotrebljavanje olovke, pojava krivog i skrivanje istinitog svjedočenja."[241]

5. Pozdravljanje uz prokletstvo i međusobno oponašanje muškaraca i žena:[242] Poslanik ﷺ je rekao: "Moj će ummet imati lijep sistem sve dok se u njemu ne pojavi troje: - nestanak znanja, pojava kopiladi (vanbračne djece) i pojava prokletnika! A ko su prokletnici – upitaše prisutni. To su ljudi koji će se pojaviti u pretkijametsko vrijeme[243] a pozdravljaće se prokletstvom! - odgovori Poslanik ﷺ.

6. Enes r.a. kaže: "Ispričaću vam jedan hadis koji vam ne može ispričati niko osim mene. Čuo sam Allahova Poslanika ﷺ da kaže: "Od predznaka Posljednjeg dana je: da će biti malo znanja a pojaviće se neznanje i, zinaluk (lopovluk i nepoštenje) i biće mnogo žena a malo muškaraca, tako da će na pedeset žena biti jedan čovjek."[244]

7. Ebu Hurejre r.a. prenosi da je jedan čovjek rekao Allahovom Poslaniku ﷺ: "Kada će nastupiti Posljednji dan? 'Poslanik ﷺ odgovori: Kad nestane povjerenja među ljudima, očekuj Posljednji dan.' Čovjek opet upita: 'Kako će nestati povjerenja među njima?' 'Kad se odgovorne funkcije povjere onima koji ih ne zaslužuju, očekuj Posljednji dan."[245]

8. Ebu Hurejre r.a. također prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Neće nastupiti Posljednji dan dok muslimani ne povedu bitku protiv jevreja, kada će ih muslimani tako pobiti da će se jevreji sakrivati za drvo i kamen, ali će svako drvo i kamen progovoriti: O muslimanu, o Božiji robe, evo jevreja, sakrio se za mene, dođi pa ga ubij, izuzev drveta garkad, jer je ono jevrejsko drvo!"[246]

---

241 Ahmed: musned el mukessirin min es sahabe.

242 El Iman, str: 49

243 Ahmed: musned el mukeijiijin.

244 Buharija: kitab el ešribe, Tirmizi: kitab el fiten, Ahmed: baki musned el mukessirin.

245 Buharija: kitab el ilm.

246 Muslim: kitab el fiten ve ešratis sa'ah.

Veliki predznaci Posljednjeg dana

Ibnu Hadžer, po pitanju redosljeda velikih predznaka Posljednjeg dana, kaže: "Iz svih hadisa zajedno se može zaključiti da je prvi veliki znak koji će nastupiti, pojava Dedždžala, kojim će se nagovjestiti ogromna promjena u mnogim stvarima na cijeloj Zemlji. A to će se završiti smrću Isaa, sina Merjemina.

A izlazak Sunca sa zapada je prvi od velikih predznaka kojim će se označiti nastupanje te promjene u svemiru i završiće se nastupom Posljednjeg dana. Što se tiče izlaska životinje iz zemlje, najvjerovatnije će se to desiti istog dana kada Sunce izađe sa zapada. A razlog tome je što će se po izlasku Sunca sa zapada zatvoriti vrata pokajanja.

Prvi predznak kojim će se označiti stvarni početak nastupa Posljednjeg dana je vatra koja će potjerati ljude sa istoka na zapad."[247]

Iz riječi Ibnu Hadžera zaključujemo da se radi o tri vrste velikih predznaka:

a. predznaci kojima se nagovještava početak ogromnih promjena stanja na Zemlji.

b. predznaci kojima se nagovještava početak promjena u svemiru, i

c. predznaci kojima se nagovještava početak nastupa Posljednjeg dana.[248]

---

[247] Buharija: kitab el fiten.

[248] Prema navodu dr. Nuajm Jasina u fusnoti – Iman, str: 109

Pojava Mehdije

Pri nestanku ovog svijeta pojavit će se čovjek iz ehlul bejta kojim će Allah učvrstiti vjeru. Vladat će sedam godina, ispunit će Zemlju pravdom kao što je ispunjena nepravdom. U njegovo vrijeme dunjalučkih blagodati će biti kao nikada prije: zemlja će davati plodove kao nikada do tada, često će padati kiša i imetak će se dijeliti neograničeno.

Ibnu Kesir u svome djelu " El-bidaje ven-nihaje" kaže slijedeće: " U vrijeme Mehdije bit će mnogobrojna dobra, voće će rađati kao nikada do tad, imetka će biti dosta, vladavina čvrsta, vjera postojana, neprijatelji poraženi, a dobra će biti u tim danima neprestano." U istom djelu Ibnu Kesir navodi da će njegovo ime, kao i ime njegova oca, biti kao i ime Poslanika ﷺ i njegova oca: Muhamed ibn Abdillah.

Ebu Seid El-Hudrijj r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Mehdi je od mene (mog roda), vedra je čela i kukasta nosa, ispunit će Zemlju pravdom kao što je ispunjena nasiljem i nepravdom, vladat će sedam godina."[249]

Mehdija će se pojaviti na istoku, kao što se navodi u hadisu od Sevbana r.a. u kome se kaže: "Rekao je Poslanik ﷺ: 'Borit će se kod Kabe trojica, svi su sinovi halife a neće nijedan od njih pobijediti. A zatim će se podići crne zastave sa istoka, ubijat će vas kao što nije nijedan narod do tada....(zatim je nešto spomenuo i nisam to zapamtio), a zatim je rekao: 'kada ga vidite, slijedite ga makar i pužući po snijegu."[250]

Ebu Seid El-Hudrijj r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Obavještavam vas o Mehdiji, bit će poslan kada učestaju zemljotresi i poveća se razilaženje među ljudima. Ispunit će Zemlju pravdom kao što je bila ispunjena nasiljem i ne-

---

249 Ebu Davud: kitab el Mehdi.

250 Ibn Madždže: kitab el fiten.

pravdom. Bit će sa njim zadovoljni stanovnici nebesa i Zemlje i dijelit će imetak pravedno."[251]

Džabir r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Sići će Isa sin Merjemin, pa će mu reći njihov emir Mehdi: klanjaj nam kao imam! Ne, odgovorit će Isa, vi ste emiri jedni drugima. Allah je učinio plemenitim ovaj ummet."[252]

Ebul-Hasan Muhammed Es-Sidžistani kaže: " Preneseno je mutevatir predajom od Poslanika ﷺ u vezi Mehdije: da će biti od porodice Poslanika ﷺ, vladat će sedam godina, ispunit će Zemlju pravdom, da će se pojaviti Isa sin Merjemin i Mehdi će mu pomoći u ubijanju Dedždžala, da će Mehdi biti emir ovoga ummeta , a Isa će klanjati za njim." (El-Menar El-Munir..)

Što se tiče razilaženja šiija i ehlus-sunneta u vezi Mehdije, ispravno o tome je ono što kaže Kur'an i vjerodostojni hadisi. Nije dozvoljeno uzimati bezvrijedne tvrdnje da bi se oborilo ono što je vjerodostojnim hadisima preneseno od Poslanika ﷺ.[253] I sunije i šiije vjeruju da će se on pojaviti, samo što šiije vjeruju da je to njihov dvanaesti imam koji je nestao i koji je i danas živ, pa će se pojaviti pred Posljednji dan.

Dedždžal

Jedan od velikih predznaka Posljednjeg dana je pojava osobe koju je Poslanik ﷺ nazvao dedždžalom zbog njegove prevelike laži i obmane. Dedždžal u arapskom jeziku znači lažov - koji ima veliku sposobnost obmane. Dedždžal je osoba koja će za sebe tvrditi da je božanstvo, i Allah ﷻ će mu omogućiti stvari koje niko sem Allaha nije u stanju izvršiti, da bi ljude iskušao.

---

[251] El Hakim

[252] El Haris Ibn Ebi Usame u svome Musnedu i Ibnul Kajjim u svome djelu El Mennar...

[253] Vidi Ešratus-sa'ah, str: 249 - 273

Allah ﷻ će mu dati da oživljava mrtve koje on ubije, zelenu bašću, vatru, dvije rijeke, blago ovodunjalučkih riznica, naredba nebesima da spuste kišu pa će to i učiniti, naređivaće zemlji da proklija pa će ona to i uraditi, - a sve će to činiti Allahovom voljom i odredbom.

Zatim će pri kraju Allah ﷻ to njemu onemogućiti, pa neće biti u stanju da ubije ni jednog čovjeka, niti da uradi bilo šta od onoga što je prije radio. Zatim će ga ubiti Isa a.s., a Allah ﷻ će učvrstiti vjernike u imanu.

Dedždžal neće biti u stanju da zavede nikoga od vjernika, nego će zavoditi totalne neznalice i bijednike koji će povjerovati u njega da bi zadovoljili svoje potrebe za hranom i imetkom. A jedan broj će povjerovati u njega bojeći se njegove prividne kazne, jer će njegovo iskušenje biti izuzetno teško,- zbunjivaće razum i oduzimati pamet. Sve što će raditi, kao i njegovo brzo kretanje, ima za cilj da zbuni ljude tako da ne mogu sagledati pravo stanje i njegove manjkavosti. Zbog toga su svi poslanici upozoravali na njegova iskušenja, ukazivali na njegove nedostatke i iznosili dokaze o lažnosti njegovih tvrdnji. Mu'mini će biti podržani od Allaha ﷻ i neće ih zavarati tvrdnja Dedždžala jer će jasno vidjeti njegove manjkavosti kao što je ćoravost, - i svaki će vjernik bio pismen[254] ili nepismen pročitati na njegovom čelu da je on nevjernik.

- Abdullah Ibn Omer r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ jedne prilike ustao između ljudi, Allahu ﷻ se zahvalio na Njemu dostojan način, a zatim je spomenuo Dedždžala i rekao: "Ja vas upozoravam na njega, i nema ni jednog poslanika a da nije svoj narod upozoravao na Dedždžala, ali ja ću vam o njemu reći nešto što ni jedan poslanik prije mene nije rekao svom narodu: on je corav, a Allah nije corav."[255]

- Huzejfe Ibn Jeman r.a.prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ja više znam o onome što će Dedždžal imati: imaće dvije rijeke koje će teći: jedna od njih će (na pogled očiju) izgledati kao bijele vode, a druga vatra usplamtjela, pa ako ne-

---

254 Iman od dr. Nuajm Jasina, str: 113

255 Buharija: kitab el fitn, Muslim: el fitn ve ešratis sa'ah.

koga od vas stigne neka odabere rijeku koja izgleda kao vatra, neka zatvori oči, sagne se i napije iz nje, - i vidjeće da je hladna voda. Jedno će Dedždžalovo oko biti potpuno zatvoreno grubom mesnatom izraslinom, a između očiju će mu pisati "kafir" što će pročitati svaki vjernik (mu'min) bio pismen ili nepismen."[256]

- Nevas Ibn Sem'an r.a. se prenosi, pa kaže: "Jedne prilike je Allahov Poslanik ﷺ spomenuo Dedždžala, pa ga je tako potcijenio govoreći o vidljivim znakovima njegove laži kao što je ćoravost, a zatim ga tako podigao govoreći o veličini iskušenja kojima će kušati ljude da smo pomislili da je već stigao do palminjaka Medine. Kada smo poslije otišli do Allahovog Poslanika ﷺ on je to prepoznao na nama, pa nas je upitao: 'Šta je sa vama?', a mi odgovorismo: 'O Allahov Poslaniče, danas si spomenuo Dedždžala i tako ga potcijenio, a zatim podigao da smo mislili da je stigao do palminjaka Medine'. On reče: 'Ja se za vas ne bojim ničeg drugog sem Dedždžala. Ako se pojavi dok sam ja sa vama, ja ću vas zaštititi, a ako se pojavi a ja ne budem među vama, neka svako od vas čuva sebe, a ja Allaha molim da od njega sačuva svakog muslimana. On je mladić izuzetno kovrdžave kose, slijep na jedno oko, sličan Abdul Uza Ibn el-Katimu. Ko ga od vas doživi nek mu prouči početak sure El-Kehf. On će se pojaviti između Šama i Iraka, i počeće prenositi svoje smutnje lijevo i desno, zato se, o robovi Božji, čvrsto držite.' Mi tada rekosmo: 'Allahov Poslaniče, koliko dugo će ostati na Zemlji? On odgovori: 'četrdeset dana: dan kao godinu, dan kao mjesec, dan kao sedmicu, a ostali dani će mu biti kao vaši dani.' Mi tada rekosmo: 'Hoće li nam biti dovoljno da klanjamo namaze samo jednog dana u danu koji će biti kao godina?' On reče: 'Ne, nego ćete određivati namaska vremena'. Rekosmo: O Allahov poslaniče: kako brzo će ići po zemlji? 'Kao kiša koju nosi vjetar, - reče. Doći će do naroda pa će ih pozvati da ga vjeruju, pa će mu se oni odazvati i povjerovati mu, pa će on narediti nebu te će ono spustiti kišu zemlji koja će odmah proklijati, pa će im stoka postati krupnija nego ikada, sa najvećim vimenima i stomacima. A zatim će doći narodi koje će pozvati da ga vjeruju, pa će ga odbiti. On će ih ostaviti pa će

256Muslim: el fiten ve ešratis sa'ah.

postati bijedni bez ičega od svojih imetaka. Proći će pored starih ruševina pa će im reći: Izvadite svoje blago, pa će za njim krenuti riznice blaga poput rojeva pčela. A zatim će pozvati zdravog, punog mladića i udariće ga sabljom i prepoloviće ga na dva dijela, - zatim će ga pozvati i on će ustati idući prema njemu sa osmjehom na licu.

On će to tako činiti dok Allah ﷻ ne pošalje Isaa sina Merjemina koji će sići kod bijelog minareta i to istočno od Damaska, u bijeloj odjeći, držeći se rukama za krila meleka. Kada spusti glavu zakapaju mu suze, a kada je podigne, sa njegovog lica se spuste dragulji kao biseri. Nijedan nevjernik koji osjeti miris njegova daha neće moći preživjeti, a njegov dah će se prostirati sve dokle se vidi ispred njega. On će tražiti Dedždžala dok ga ne nađe na Babulud (u Kudsu, Palestini) gdje će ga ubiti.[257]

Silazak Isaa a.s.

Postoje dokazi u Kur'anu i hadisu, kao i saglasnost islamske uleme u tome da će u zadnjem periodu ovoga svijeta sići Isa a.s. u vrijeme Dedždžala i da će ga ubiti, a zatim će vladati svijetom po šerijatskim zakonima, oživjeti sve ono što su ljudi bili zapostavili od Allahovih zakona, da će provesti na Zemlji od Allaha određeni period, a zatim će umrijeti i muslimani će mu dženazu klanjati i ukopati ga. O tome nam govore mnogi sahih hadisi.

Zato je dužnost svakog muslimana da vjeruje u njegov silazak i u ono o čemu nam Kur'an jasno govori da ga jevreji nisu ubili, nego da ga je Allah ﷻ uzdigao sebi i da on neće umrijeti, prije nego što siđe na Zemlju pred nastup Posljednjeg dana.

---

[257]Muslim: kitab el fiten ve ešratis sa'ah.

Allah ﷻ kaže:

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُم بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ
وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَل رَّفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

"I zbog riječi njihovih: - Mi smo ubili Mesiha, sina Merjemina, Allahova poslanika'... A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili: o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali: a sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. - A Allah je silan i mudar."[258]

Dakle, neistinita je tvrdnja jevreja da su ubili Isaa a.s.i da su ga razapeli, što im je povjerovao jedan broj kršćana. Allah ﷻ nas obavještava da to nije tako, nego da se to njima samo pričinilo, pa su ubili mladića sličnog Isau a.s. a da nisu ni bili svjesni.

O silasku Isaa a.s. pred Posljednji dan, Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ

"Zaista[259] je (Isa) navještaj očekivanog časa[260] (Posljednjeg dana), u koji nemojte nipošto sumnjati..."

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Tako mi Allaha, nije daleko vrijeme kada će među vas sići sin Merjemin

---

258En-Nisa: 157,158

259 Vidi u prijevodu Džemaludin Čauševića jer Besim Korkut ovaj ajet prevodi drugačije. Ibnu Kesir u svome tefsiru također kaže da se ovaj ajet odnosi na silazak Isaa a.s.pred Posljednji dan. Tefsir el Kur'anil azim od Ibnu Kesira, Rijad 1994, prvo izdanje, IV tom, str: 169

260Ez-Zuhruf: 61

i pravedno suditi, zatim će razbiti križ,[261] ubiti svinju i osloboditi džizje,[262] tada[263] će se umnožiti imetak tako da ga niko neće htjeti primiti. Tada će jedna sedžda biti vrednija nego sve na ovome svijetu."[264]

I na kraju zaključujemo da Isa neće doći sa novim šerijatom, nego će on suditi po šerijatu poslanika Muhammeda ﷺ i oživjeti sve ono što je svijet zapostavio od njegovih zakona.

Je'džudž i Me'džudž

I o ovom predznaku Allah ﷻ govori u Kur'anu: "Kad stiže između dvije planine, nađe ispred njih narod koji je jedva govor razumijevao. 'O Zulkarnejne,' – rekoše oni – 'Jedžudž i Me'džudž čine nered po Zemlji, pa hoćeš li da između nas i njih zid podigneš, mi ćemo te nagraditi.' 'Bolje je ono što mi je Gospodar moj dao' – reče on. 'Nego, samo vi pomozite meni što više možete, i ja ću između vas i njih zid podići. Donesite mi velike komade gvožđa!' I kad on izravna dvije strane brda, reče: 'Pušite!' A kad ga usija, reče: 'Donesite mi rastopljen mjed da ga zalijem'. I tako oni nisu mogli ni da ga pređu niti su mogli da ga prokopaju. 'Ovo je blagodat Gospodara moga!' – reče on. 'A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, On će ga sa Zemljom sravniti, a prijetnja Gospodara moga će se sigurno ispuniti."[265]

---

[261] Pod ovim se misli da će konačno srušiti teoriju križa i opovrgnuti njegovo veličanje od strane kršćana.

[262] Isa a.s. će ukinuti džizju prema ehli kitabijama i od njih se neće primiti nego samo Islam. To ne znači da će on ukinuti jedan šerijatski propis.

[263] To znači da svijet neće težiti imetku zbog bliskosti sudnjeg Dana, - nego će sve više željeti da učine koje dobro djelo.

[264] Buharija: kitab el buju', Muslim: kitab el iman.

[265] El-Kehf: 93 – 98

Sejjid Kutb[266] tumačeći ove ajete kaže: "Mi sa sigurnošću možemo tvrditi da je mjesto do kojeg je dopro Zul Karnejn između dva brda, ali koja su to dva brda mi to ne možemo znati. Sve što se iz ajeta može saznati jeste to da je on stigao do jednog mjesta koje se nalazilo između dvije prirodne pregrade ili između dvije vještačke brane, koje rastavlja prolaz i dolina, i da je tamo našao zaostao narod koji se jedva sporazumijevao. Kada su vidjeli da je on snažan i pravedan, ponudili su mu da im podigne branu ispred Je'džudža i Me'džudža koji su ih stalno napadali dolazeći kroz prolaz između dva brda i nanosili im veliku štetu u ljudstvu i materijalnim dobrima, a oni nisu bili u stanju da se odbrane.

Za uzvrat ponudili su mu određeni iznos novca kojeg bi oni sakupili. Međutim, on kao pravedan vladar koji se bori protiv nereda i nepravde i koji čini samo dobro, pristao je da im dobrovoljno izgradi branu odbijajući njihovu ponudu (novac). On je uvidio da je najlakše zatvoriti prolaz između dvije prirodne brane, te je od njih zatražio da mu pomognu materijalom i radnom snagom. Oni mu sabraše velike komade željeza koje je postavio između dvije pregrade, pa kada je izravnao željeznu naslagu, onda je zatražio rastopljeni bakar pomiješan sa željezom da njime zalije branu.[267] Na taj način se potpuno spojiše dvije pregrade i zatvori se put Je'džudžu i Me'džudžu te ga nisu bili u stanju niti preskočiti niti prekopati, i postalo im je nemoguće da napadaju taj nedužni i zaostali narod koji tada posta siguran i miran. Zul-Karnejn pogleda ogroman projekat kojeg je izveo, ali ga ne obuze ni oholost i sila niti ga opi njegova snaga i znanje, nego se on sjeti Allaha i Njemu se zahvali i pripisa ovaj veliki posao koji mu je omogućio. On se potpuno ogradi od svoje moći i pripisa je Allahovoj moći, vjerujući da

---

[266] Vidi u knjizi Iman, kao i u fusnoti ove knjige, str: 117,118

[267] Danas se na najsavremeniji način upotrebljava isti ovaj sistem za pojačavanje željeza, i ustanovilo se da davanje određene količine bakra na željezo pojačava njegovu čvrstinu i otpornost. Na to je Allah ﷻ još tada uputio Zul-Karnejna, i zabilježio u Svojoj Knjizi, prethodeći time savremenoj ljudskoj nauci na nekoliko stoljeća čiji broj ne zna niko sem Allaha ﷻ.

će se ove pregrade i brda potpuno smrviti pred nastup Posljednjeg dana, i da će Zemlja ostati potpuno gola i ravna...

A što se tiče pitanja ko su Je'džudž i Me'džudž, gdje su oni sada, šta je sa njima bilo i šta će biti, - sve su to pitanja na koje je vrlo teško odgovoriti, jer mi o njima ne znamo više od onoga što nas je Allah o njima obavijestio u Kur'anu, i onoga što nas je Poslanik ﷺ obavijestio u vjerodostojnim hadisima."[268]

Neki od hadisa o Je'džudžu i Me'džudžu

1. Zejneb bintu Džahš r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ jedne prilike sav preplašen ušao kod nje i povikao: "La ilahe illallah, teško Arapima od zla koje se već primaklo. Danas se od pregrade Je'džudža i Me'džudža otvorilo ovoliko,- te napravi krug kažiprstom i palcem' Zejneb tada reče: 'Zar ćemo biti uništeni a među nama bude dobrih ljudi?' Da, ako se poveća zlo! - odgovori Poslanik ﷺ."[269]

2. Ebu Hurejre r.a. prenosi od Poslanika ﷺ u vezi pregrade da je rekao:

"Kopaju svaki dan pa im ostane samo malo da otvore prolaz, pa im kaže njihov vođa: 'Ostavite, prokopaćemo sutra', pa Allah ﷻ povrati zid još jačim nego je bio, sve dok se ne ispuni Allahovo obećanje, pa htjedne da ih pusti među ljude. Kada taj trenutak dođe reći će njihov vođa: 'Vratićemo se sutra da prokopamo inša'Allah'. Kada sutra dođu pregrada će biti onakva kakvu su je ostavili prethodnog dana. Prokopaće je, izaći će među ljude, ispiće vodu, a ljudi će bježati od njih."[270]

---

[268] Seid Kutb: 5 tom

[269] Buhari: kitab ehadis el embija', Muslim: el fiten ve ešratis sa'ah.

[270] Tirmizi: kitab tefsir el-Kur'an, Ibn Madže: kitab el fiten.

3. Poslanik ﷺ je između ostalog jedne prilike rekao: "Allah ﷻ će poslati Je'džudž i Me'džudž koji će sa svih uzvišica silaziti, pa će njihov prvi dio proći pored jezera Taberija i ispiti svu vodu, a kada zadnji naiđu, reći će: Izgleda da je ovdje nekad bila voda."[271]

4. Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ između ostalog rekao:[272] "...i izaći će među ljude, ispiće vodu i bježaće ljudi od njih. Bacaće svoje strijele prema nebesima pa će se strijele vraćati nazad, i na njima kapi krvi, pa će reći: 'Pobijedili smo stanovnike Zemlje i pobijedili smo stanovnike nebesa svojom snagom.' Zatim je Poslanik ﷺ rekao: 'Pa će im Allah poslati bolest na vratnoj žili kucavici, pa će pomrijeti. Tako mi Onog u čijoj je ruci Muhamedova duša, gmizavci će biti zadovoljni, zasitiće se njihovim mesom."[273]

Izlazak Sunca sa zapada

Izlazak Sunca sa zapada je prvi predznak kao početak koji će Allah ﷻ načiniti u sistemu svemira, nakon čije pojave će se zatvoriti vrata pokajanja i vrata imana.[274] Abdullah Ibn Amr Ibn As r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Prvi predznak koji će se pojaviti je izlazak Sunca sa zapada i izlazak životinje iz zemlje ujutro, istog dana, bilo koji od njih se prvi pojavi, drugi je odmah iza njega."[275]

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Neće biti Posljednji dan dok ne izađe Sunce sa zapada. A kada se desi, svi će to vidjeti i svi će povjerovati u Uzvišenog Allaha, ali

---

[271] Muslim: kitab el fitn ve ešratis sa'ah.

[272] O ovome vidi više u djelu Abdullah ibn Jusufa El Vabila, Ešratu-s-saah, Rijad 1995, str: 372-374

[273] Tirmizi: kitab tefisr el Kur'an.

[274] Ešratu-s-sa'ah, str: 392

[275] Muslim: kitab el fitn ve ešratis sa'ah, Ebu Davud: kitab el mulahame.

tada neće biti od koristi iman onome koji[276] prije toga nije vjerovao, ili kao vjernik, kakvo dobro uradio."

O tome govori i Kur'an:

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ ءَايَٰتِ رَبِّكَ لَا يَنفَعُ نَفْسًا إِيمَٰنُهَا
لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِيٓ إِيمَٰنِهَا خَيْرًا ۗ قُلِ ٱنتَظِرُوٓا۟
إِنَّا مُنتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

"...Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije[277] vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio...

Izlazak životinje iz zemlje

O ovom predznaku govori Allah ﷻ u Kur'anu:

وَإِذَا وَقَعَ ٱلْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَآبَّةً مِّنَ ٱلْأَرْضِ
تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ ٱلنَّاسَ كَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾

"I kada dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje iziđe jedna životinja[278] koja će im reći da ljudi u dokaze naše nisu uvjereni."

Abdullah ibn Mes'ud r.a. tumačeći riječi "I kada dođe vrijeme" kaže: 'To će se desiti kada pomre ulema, nestane znanja i bude podignut Kur'an.'

---

276 Buharija: kitab el fiten, Muslim: kitab el iman.
277 El-En'am: 158
278 En-Neml: 82

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Izaći će životinja, a sa sobom će imati štap Musaa a.s. i pečat Sulejmana a.s. pa će zapečatiti nevjernika. 'Reče Affan (jedan od pouzdanih prenosilaca): 'Pa će nevjerniku udariti pečat na nosu, a mu'mina će obilježiti štapom po licu (od čega će mu lice biti bijelo). Pa će se svaki izdvojiti oko svoga kruga. Reći će ovome: O mu'mine! A reći će onome: O nevjerniče!"[279].

Izlazak životinje iz zemlje se spominje i u mnogim hadisima,[280] ali se ni u jednom vjerodostojnom hadisu ne navodi njen opis. Ono što Kur'an govori o tome i vjerodostojni hadisi jeste da je izlazak životinje kao jedan od predznaka Posljednjeg dana, kada će se završiti period primanja tevbe i imana. Tada će Allah ﷻ iz zemlje izvesti životinju koja će govoriti ljudima, te obilježavati vjernike i nevjernike. Ljudi će razumjeti njen govor, i znaće da je ona jedna od Allahovih čuda kojim se najavljuje blisko nastupanje Posljednjeg dana.

Kada će nastupiti Posljednji dan

Poslanik ﷺ je više puta upitan o tome kada će nastupiti Posljednji dan, a na to pitanje je odgovorio Allah ﷻ u Kur'anu:

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ
أَيَّانَ مُرْسَىٰهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ رَبِّى لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَآ إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ
فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْـَٔلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِىٌّ
عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

"Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti. Reci: 'To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će

---

[279] Ahmed: kitab baki musned el mukessirin.

[280] Jusuf el Vabil – Ešratu-s-saah, str: 406

biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći.' Pitaju te kao da ti o njemu[281] nešto znaš. Reci: 'To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna."

Na drugom mjestu Allah ﷻ kaže: "Samo Allah zna kad će Smak svijeta nastupiti..."[282]

Allah ﷻ također kaže: "Pitaju te o Smaku svijeta: 'Kada će se dogoditi?' Ti ne znaš, pa kako da o njemu zboriš, o njemu samo Gospodar tvoj zna. Tvoja opomena će koristiti samo onome koji Ga se bude bojao, a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga[283] dožive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali."

U poznatom hadisu u kojem se govori o Džibrilovom dolasku Božjem poslaniku Muhammedu ﷺ u liku beduina i pita ga o islamu, imanu i ihsanu, - pita ga također i o Posljednjem danu, na šta mu je Poslanik ﷺ odgovorio: "upitani ne zna ništa više od onoga koji pita ..."

Na osnovu navedenog zaključujemo da niko sem Sveznajućeg, Uzvišenog Allaha ne zna kada će tačno nastupiti propast svijeta.

---

281 El-A'raf: 187
282 Luqman: 34
283 En-Naziat: 42 - 46

POČETAK NASTUPANJA POSLJEDNJEG DANA

Dužni smo vjerovati u sve ono o čemu nas obavještava Allah ﷻ u Kur'anu o zbivanjima u zadnjem danu ovoga svijeta. Ajeti nas upućuju na to da će Posljednji dan biti strašan: da će se nebo rascijepiti, zvijezde popadati, planete se sudariti, Zemlja se iskomadati i postati potpuno ravna i gola, brda će postati kao raščeljana vuna,- sve će se poremetiti, i sve što su ljudi poznavali na ovom svijetu bit će uništeno. Allah ﷻ u Kur'anu kaže: إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (١) وَإِذَا النُّجُومُ انكَدَرَتْ (٢) وَإِذَا الْجِبَالُ

سُيِّرَتْ (٣) وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ (٤) وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ
(٥) وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ (٦) وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ (٧) وَإِذَا
الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ (٨) بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ (٩) وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ
(١٠) وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ (١١) وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ (١٢) وَإِذَا الْجَنَّةُ
أُزْلِفَتْ (١٣) عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ (١٤)

"Kada Sunce sjaj izgubi, i kada zvijezde popadaju, i kada se planine pokrenu, i kada steone kamile bez pastira ostanu, i kada se divlje životinje saberu, i kada se mora vatrom napune, i kada se duše s tijelima spare, i kada živa ukopana djevojčica bude upitana zbog kakve krivice je umorena, i kada se listovi razdijele, i kada se nebo ukloni, i kada se Džehennem raspali, i kada se Džennet približi – svako će saznati ono što je pripremio."[284]

Allah ﷻ kaže:
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ
عَظِيمٌ (١) يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا
أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ
سُكَارَىٰ وَمَا هُم بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

284 Et-Takvir: 1 – 14

"O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kad ga doživite svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti."[285]

Allah ﷻ također kaže: "I u rog će se puhnuti, i umrijeće oni na nebesima i oni na Zemlji, ostaće samo oni koje bude Allah odabrao..."[286]

Berzah
(Vrijeme između smrti i proživljenja)

Kabur je prva ahiretska kuća, a umiranje je za čovjeka mali kijamet. Kad bude ukopan pokaže mu se njegovo mjesto ujutro i uvečer, pa ako je od stanovnika Dženneta pokaže mu se Džennet, a ako je od stanovnika vatre pokaže mu se Džehennem. I proširi se kabur vjerniku na sedamdeset aršina i napuni se zelenilom sve do dana proživljenja. A kafir će biti udaran gvozdenim čekićima i kabur će mu se tako stijesniti da će mu kost kroz kost prolaziti.[287]

Kabursko iskušenje i ispitivanje od strane meleka

Prenosi Enes bin Malik da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kad se čovjek postavi u kabur i udalje se prisutni – a on dobro čuje topot njihove obuće – doći će mu dva meleka i postaviti ga da sjedi, a zatim ga upitati: - Šta kažeš za ovog čovjeka? Reče: - Što se vjernika tiče, on će reći: 'Svjedočim da je on Allahov rob i Njegov poslanik.' Reče: 'Zatim će mu se reći: - Pogledaj svoje mjesto u vatri koje ti je Allah ﷻ zamijenio mjestom u Džennetu.' Allahov Poslanik ﷺ tada reče: 'Pa će ih oba vidjeti.'

---

285 El-Hadždž: 1, 2

286 Ez-Zumer: 68

287 Abdul Melik el Kulejjib, Strahote Sudnjeg dana, izdavač Islamski centar Balkan, str: 8

Katade veli: 'Rekao nam je da će mu se proširiti njegov kabur i postati širok sedamdeset podlaktica i ispuniće se zelenilom i tako će ostati sve dok ne bude ponovo proživljen.' A što se tiče munafika i kafira, njemu će se reći: 'Šta si govorio za ovog čovjeka?' Pa će odgovoriti: 'Ne znam, govorio sam o njemu ono što je svijet govorio.' Onda će mu se reći: 'Niti si znao, niti govorio; i biće udaren željeznim čekićem tako jako da će njegov krik čuti sva stvorenja u njegovoj blizini, osim ljudi i džina."[288]

Patnje i užici u kaburu

Mnogi hadisi govore o kaburskoj patnji. Imam Newewi u svom komentaru na Sahih Muslima kaže: 'Znaj da sljedbenici pravca ehli sunneta kabursku kaznu smatraju istinitom, jer za nju postoje mnogi dokazi iz Kur'ana i sunneta. Allah ﷻ kaže: "Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti",[289] a mnogobrojni su hadisi Allahovog Poslanika ﷺ koje prenose grupe ashaba iz različitih područja u prilog ovome. Isto tako, razumljivo gledajući, nije nemoguće da Allah ﷻ povrati život u jedan dio tijela i da ga kažnjava. A ako se to ne kosi s razumom, a za njega imamo potvrdu u šerijatskom dokazu, onda se to mora prihvatiti i vjerovati.'[290]

Prenosi Ibnu Merar od njegova djeda Ebi Bekreta da je rekao: "Poslanik ﷺ je prošao pored dva kabura i rekao: 'Oni se kažnjavaju, a kazna ih je stigla zbog nevelikih stvari' Zatim je rekao: 'Jedan od njih je prenosio lažne vijesti, kojima je zavađao druge, a drugi se nije podapirao poslije male nužde."[291]

[288] Buharija: kitab el dženaiz, Muslim: el džennetu ve sifetu neimiha.

[289] El-Mu'min: 45

[290] Iman, str:101,102

[291] Ibn Madže: kitab et tahare ve suneniha.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Abdullah ibn Omer r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada neko od vas umre, njegovo mjesto mu se pokazuje svako jutro i svaku večer. Pa ako je od stanovnika Dženneta, pokazuje mu se mjesto u Džennetu, a ako je od stanovnika Džehennema, pokazuje mu se mjesto u Džehennemu! I kaže mu se: - Ovo je tvoje mjesto koje te čeka nakon Sudnjeg dana."[292]

Ibnul-Kajjim kaže: "Seleful-ummeti (prve generacije) i prvaci u znanju smatraju da čovjek, kada umre, biva u užitku ili patnji i da se to odražava na njegovu dušu ili tijelo. Duša poslije rastanka s tijelom i dalje ostaje u užitku ili patnji i ona se ponekad spaja s tijelom koje zajedno s njom uživa, ili pati. A kad nastupi Kijametski dan, duše će se povratiti svojim tijelima i ljudi će ustati iz kaburova i krenuti prema svome Gospodaru. Proživljenje tijela je pojava o kojoj su saglasni muslimani, jevreji i kršćani."[293]

Opis mjesta u kojem duše borave od časa smrti do Sudnjeg dana i različitost njihovog položaja

Rekao je Ibnul-Kajjim, neka mu se Allah smiluje: "Duše su nejednake u svom boravištu u Berzahu i među njima postoje ogromne razlike:

- Jedna skupina duša zauzima najuzvišenije mjesto koje pripada velikanima, a to su duše vjerovjesnika, neka je salavat i

292 Buharija: kitab el dženaiz, Muslim: kitab el džennetu ve sifetu neimiha.
293 Iman, str: 104

selam na njih, a postoji razlika među njihovim boravištima, onako kako ih je vidio Resulullah ﷺ u noći Israa.

- U drugu skupinu spadaju duše koje će kao zelene ptice letjeti kuda one hoće, a to su duše šehida, ne svih, duše nekih šehida biće zadržane na ulasku u Džennet zato što su umrli pod dugom ili slično tome.[294] Muhammed bin Abdullah bin Džahš prenosi kako je došao neki čovjek Resulullahu ﷺ i pitao ga: "O Božji Poslaniče, šta će biti sa mnom ako poginem na Božjem putu?' Resulullah ﷺ je odgovorio: 'Ući ćeš u Džennet.' Potom se okrenuo i dodao je: 'Osim ako ostaneš pod dugom, upravo mi je Džibril to prenio."[295]

- Neke duše će biti zadržane na vratima Dženneta[296] kao što stoji u slijedećem hadisu: "Vidio sam vašeg druga zadržanog na vratima Dženneta zbog duga koji je imao."[297]

- Neki će boravište naći na vratima Dženneta, kao što stoji u hadisu Ibn Abbasa: "Šehidi će imati boravište na blještavoj rijeci, na vratima Dženneta u zelenom dvorcu, i izlaziće njihova opskrba iz Dženneta ujutro i uveče."[298]

- Među njima će biti duše koje će biti zadržane na Zemlji i neće se popeti do uzvišenog mjesta; to je svaka niska, zemaljska duša.[299]

---

[294] Strahote Sudnjeg dana, str: 16.

[295] Ahmed: Musned eš šamijjin.

[296] Strahote Sudnjeg dana, str: 16

[297] Ahmed: Musned el besarijjin.

[298] Ahmed: musned Ibni Hišam.

[299] Strahote Sudnjeg dana, str: 16

PROŽIVLJENJE POSLIJE SMRTI

Mi vjerujemo da će nakon prvog puhanja u sur Allah ﷻ narediti Israfilu da puhne drugi put, i nakon toga će biti oživljeni mrtvi:

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِي ٱلْأَرْضِ
إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ

"I u rog će se puhnuti, i umrijeće oni na nebesima i oni na Zemlji, ostaće samo oni koje bude Allah odabrao; poslije će se u rog po drugi put puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati."[302]

To je dan proživljenja kada će ljudima biti vraćene njihove duše i tijela kao što su bili i na dunjaluku, zatim će Allah izvesti ljude iz kaburova:

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ ٱلْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ
﴿٥١﴾ قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَا مَنۢ بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ هَٰذَا مَا وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ
وَصَدَقَ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً
وَٰحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾

"I puhnuće se u rog, pa će oni iz grobova prema Gospodaru svome pohrliti, govoreći: 'Teško nama! Ko nas iz naših grobova oživi?' - Eto ostvaruje se prijetnja Milostivog, poslanici su istinu govorili!' Biće to samo jedan glas i oni će se svi pred Nama obreti."[303]

---

302 Ez-Zumer: 68
303 Jasin: 51 - 53

Sudnji dan

Sudnji – Kijametski dan, je vrijeme poslije proživljenja, kada će ljudi pred Allahom polagati račun za svoja djela i kada će biti izrečene konačne presude; za vjerovanje i dobra djela – nagrade, a za nevjerovanje i grijehe – kazne.

Na Sudnjem danu će svakome biti predočena njegova knjiga u kojoj će biti registrovana učinjena djela.

Pored knjige, na Sudnjem danu će se mjeriti ljudska djela. Džennetom će biti nagrađeni oni čija dobra i plemenita djela pretegnu, dok će oni, čija ružna i negativna djela pretegnu, dospjeti u Džehennem.

Na vjerovanje u Sudnji dan ukazuje Kur'an, hadis Poslanika ﷺ i zdrav ljudski razum.

1. Dokaz iz Kur'ana: Allah ﷻ kaže:

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۗ
وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

"Allah će vas - nema drugog boga osim Njega - sigurno sabrati na Sudnjem danu, u to nema[303] nimalo sumnje! A čije su riječi od Allahovih riječi istinitije?"

"Nevjernici izjavljuju da neće biti proživljeni! Reci, svakako, tako mi moga Gospodara, bićete proživljeni a zatim ćete[304] biti obaviješteni o svemu što ste radili, a to je Allahu lahko!"

2. Dokaz iz hadisa: Poslanik ﷺ nam je prenio ono što mu je rekao Džibril a.s. kada ga je upitao: "Šta je iman? Odgovorio mu je: 'Da vjeruješ Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige,

---

303 En-Nisa': 87

304 Et-Tegabun: 7

Njegove poslanike, u Posljednji dan i u Allahovo određenje, bilo ono dobro ili zlo!" Takvih primjera je vrlo mnogo.

3. Zdrav razum:

Ako čovjek razmisli o tome kako ga je Allah sačuvao kad je bio kapljica tečnosti ili jedan mali zakvačak na zidu maternice, ili kako ga Allah čuva i štiti tokom čitavog života, ako razmisli o tome, neminovno će doći do uvjerenja da Allah čovjeka neće napustiti ni prilikom njegove smrti niti dozvoliti da ode u nepovrat i nestanak. Mudri Stvoritelj koji čuva i štiti najsitnije djeliće zasigurno neće dozvoliti nestanak najsavršenijeg stvorenja. Allah kaže: "Zar čovjek misli da će biti prepušten sam sebi, da neće odgovarati?"[305]

Odgovor na sumnje nevjernika

Allah ﷻ često spominje vjerovanje u budući svijet i donosi dokaze za njega i na mnogo mjesta uzvraća na sumnje nevjernika u budući svijet. Isto tako je Kur'an do u detalje opisao događaje Kijametskog dana. Oni koji poriču proživljenje i uopće sve vezano za Sudnji dan, nemaju nikakav dokaz za to, jer ove stvari spadaju u gajb i ne možemo ih znati nikako drugačije nego preko Allahove objave.

Prenoseći riječi ovih nevjernika Allah ﷻ kaže:

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا

إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

"Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas. vrijeme uništi' - govore[306] oni. A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju."

---

[305] El-Qijame: 36

[306] El-Džasije: 24

Na drugom mjestu u Kur'anu Allah ﷻ kaže: "Oni govore: 'Zar kad se i kosti u prašinu pretvore, zar ćemo, kao nova bića, doista biti oživljeni?' Reci: 'Hoćete, i da ste kamenje ili gvožđe ili bilo kakvo stvorenje za koje mislite da ne može biti oživljeno.' - A ko će nas u život vratiti?- upitaće oni, a ti reci: 'Onaj koji vas je i prvi put stvorio', a oni će prema tebi odmahnuti glavama svojim i upitati: 'Kada to?' Ti reci: 'Možda ubrzo!"[307]

Allahov Poslanik ﷺ je upitan: "Kako će Allah oživjeti mrtve? I Šta je dokaz tome u njegovim stvorenjima? Poslanik ﷺ odgovori 'Zar nisi prolazio pored doline koja je stradala od suše? 'Reče: 'Jesam'. 'Zatim si poslije toga naišao pored nje, a ona se već njiše od zelenila?'. Reče: 'Jesam.' 'Tako će Allah oživjeti mrtve i to je Njegov znak među Njegovim stvorenjima."[308]

El Hašr

Hašr je dovođenje svih ljudi na mjesto obračuna, gdje će čekati dok im se ne presudi. Toga dana će situacija biti veoma teška.[309]

Prenosi Sehl bin Sa'd r.a. da je Resulullah ﷺ rekao: 'Ljudi će na Sudnjem danu biti sakupljeni na zemlji koja će biti potpuna bijela[310] kao disk od najbljeljeg brašna[311] i neće na njoj biti znamenja ni za koga."[312]

U sahih hadisu se bilježi da je Aiša r.a. rekla: "Čula sam Resulullaha ﷺ da kaže: 'Ljudi će na Sudnjem danu biti skupljeni bosi, goli i neobrezani, a ja sam upitala: 'O Božji Poslaniče, zar

---

[307] El-Isra: 49 - 51

[308] Ahmed: Musned el medenijjin.

[309] Strahote Sudnjeg dana, str: 30

[310] Afra' tj. bijela do crvenila, a ne snježno bijela.

[311] Disk bijel kao brašno i potpuno čist.

[312] Muslim: kitab sifetul kijame, vel džennetu ven nar.

skupa žene i muškarci, da gledaju jedni druge?' A Resulullah je odgovorio: 'O, Aiša, stanje će biti tako teško da jedni u druge neće ni pomisliti da gledaju.''[314]

Toga dana će sve veze među ljudima biti prekinute. Allah ﷻ kaže. فَإِذَا نُفِخَ

فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾

"Pa kad se u rog puhne, tada rodbinskih veza među njima neće biti i jedni druge neće ništa pitati."[315]

Čovjek će vidjeti svog najvećeg prijatelja, pa neće za njega brigu pokazivati, svako će se samo o sebi brinuti. Bježat će od brata svoga, od oca i majke, od žena i od sinova svojih, čak sve bi ih žrtvovao i ponudio za svoj otkup kada bi se otkup od njega primio. Toga dana će biti posebno teško.

Mikdad Ibn El-Esved prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Sunce će se približiti ljudima na Kijametskom danu, tako da će doći na udaljenost samo jedne milje, pa će ljudi biti u znoju, shodno svojim djelima. Nekome od njih će znoj dostizati do nožnih članaka, nekome do koljena, nekome do grla, a nekome će zapljuskivati usta, kao da je zauzdan. Poslanik ﷺ pokaza svojom rukom na svoja usta."[316]

Za to vrijeme pojedini će ljudi biti u hladovini Allaha ﷻ kako se navodi u hadisu.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ
لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي
الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ

314Muslim: kitab el džennetu ve...

315El-Mu'minun: 101

316Muslim: kitab el džennetu ve...

مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ *

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Sedmoricu će Allah zaštititi Svojim hladom, na dan kada neće biti drugog hlada sem Njegovog: pravednog imama, mladića kojeg je odrastao u pokornosti Allahu, čovjeka čije je srce vezano za džamije, dvojicu ljudi koji su se zavoljeli u ime Allaha, na tom se sastali i na istom se rastali, čovjeka kojeg je pozvala ugledna i lijepa žena, a on odgovorio: Ja se bojim Allaha!, čovjeka koji je udijelio sadaku i sakrio je tako da njegova ljevica nije znala šta udjeljuje desnica[317] i čovjeka koji se iskreno sjetio Allaha, pa su mu oči zasuzile."

Kad se ljudi namuče i kada im postanu tegobe ovog teškog dana nesnosne, oni će zatražiti od poslanika da mole Allaha ﷻ da ih spasi tih patnji i da požuri s presudom, pa će ih svaki poslanik upućivati na poslanika poslije sebe, dok ne dođu do Muhammeda ﷺ pa će se zauzeti za njih, a Allah ﷻ će primiti njegov šefa'at (ovo je veliki šefaat koji je odobren samo našem poslaniku Muhammedu ﷺ) i ljudi će se uputiti ka konačnoj presudi.[318]

Polaganje računa

Stajanje radi polaganja računa je neophodno. Biće postavljen Mizan - vaga apsolutne pravde, koja neće propustiti ni koliko težinu zrna gorušice.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ
الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ

---

[317] Buhari: kitab el ezzan, Muslim: kitab ez zekah, Nesai: kitab el kudah.

[318] Vidi Iman, str: 123 - 125

"Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terezije postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti: ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je što ćemo Mi račune ispitivati."[319]

Allah ﷻ također kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْإِنسَٰنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ ٱلْكَرِيمِ ﴿٦﴾ ٱلَّذِى
خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِىٓ أَىِّ صُورَةٍ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ﴿٩﴾ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَٰفِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا
كَٰتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ
ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿١٥﴾

"Ti ćeš o čovječe, koji se mnogo trudiš, trud svoj pred Gospodarom svojim naći: onaj kome bude knjiga njegova u desnu ruku njegovu data lahko će račun položiti i svojima će se radostan vratiti: a onaj kome bude knjiga njegova iza leđa njegovih data, propast će prizivati i u ognju će gorjeti, jer je sa čeljadi svojom radostan bio i mislio da se nikada neće vratiti - a hoće! Gospodar njegov o njemu, zaista, sve zna!"[320]

Postavlja se pitanje: Kako će se naša djela vagati na Mizanu, kad su djela akcidenti, a akcidente nije moguće vagati, nego se vagaju samo supstance?!

Prenosi se od Ibni Abbasa r.a. da će Allah ﷻ naša djela pretvoriti u materijalni oblik, pa će se onda vagati.[321]

U hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre r.a. se spominje da će biti dovedena smrt između Dženneta i Džehennema u obliku ovna, pa će se zaklati. Smrt je na dunjaluku također akcident, međutim Allah ﷻ će joj na Sudnjem danu dati materijalni oblik

---

[319] El-Enbija: 47

[320] El-Inšiqaq: 6 - 15

[321] Vidi Usul ed-din el islami, dr. Kahtan Abdur Rahman ed Devri, Amman, Jordan, I izdanje 1996, str: 414

(lik ovna), pa će biti zaklana. Isto t[illegible]a će biti dat materijalni oblik.[321]

Sva djela čovjekova će biti obračunata, procijenjene sve okolnosti, ukazane sve lijepe namjere i skrušenost srca, - pa će predstavljati težinu na strani dobrih djela. Kao što će biti ukazano i na ono što je u srcu munafika pa će predstavljati težinu na strani njihovih loših djela. To će biti pravedno suđenje na kome čovjeku neće koristiti ništa osim djela koje je učinio. Neće mu pomoći imetak koji je posjedovao, osim onoga što je u ime Allaha i na Njegovom putu dijelio, - niti će mu pomoći ugled koji je imao, osim ako ga u pokornosti Allahu bude koristio. Niko, nikome, nimalo neće moći pomoći niti će iko naći nekoga da se za njega zauzme osim poslije dozvole Allaha ﷻ. A šefaat (zauzimanje) na budućem svijetu nije kao zauzimanje na dunjaluku. Tako se zna desiti na dunjaluku da posrednik uđe kod sudije ukazujući mu na svoju naklonost ili ljubav prema njemu, ili ugled koji ima kod njega obavezujući ga da posreduje za njega, - pa izađe u susret radniku ili oslobodi optuženog.

Što se pak tiče šefaata na ahiretu, ono će biti onda kada Gospodar naš milošću Svojom bude htio nekome oprostiti a plemenitošću Svojom nekome počast ukazati pa ga učiniti vidljivim uzrokom oprosta i dozvoliti mu da posreduje, - pa on to učini sa Allahovom milošću i odredbom.

Sirat ćuprija

Vjerujemo da će nakon obračuna i vaganja djela ljudi krenuti ka Siratu (ćupriji) koji je postavljen preko Džehennema. Prelazak preko Sirata obuhvata sve ljude: poslanike, vjernike, nevjernike. U vjerodostojnim hadisima se prenosi da će ljudi prelaziti preko njega i da će lahkoća i brzina njihova prelaska zavisiti od dobrih djela na ovom svijetu. Među njima

---

[321] Isto, str: 414,415

će biti onih koji će proći brzinom svjetlosti, neki brzinom vjetra, neki brzinom treptaja oka, neki trčeći, a neki tako što će jednom nogom koračati, a drugom posrtati. A kada prijeđu reći će: "Hvala Allahu koji nas je spasio od tebe (vatre) nakon što nam te je pokazao.[322] Zaista nam je Allah ﷻ podario što nije nikom drugom."

U hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre r.a. Poslanik ﷺ rekao: "...tada će se postaviti Sirat ćuprija preko Džehennema, pa ću biti ja i moj ummet prvi koji će preći. Toga dana će govoriti samo poslanici. Njihova dova će biti: - Allahu moj, spasi, spasi! Na Ćupriji će biti velike[323] bodljikave kuke kao trnje na sa'danu. Jeste li vidjeli sa'dan? Jesmo Allahov Poslaniče! odgovoriše ashabi. One su kao bodlje Sa'dana, izuzev što njihovu veličinu ne zna niko drugi osim Allaha. One će ljude kačiti shodno njihovim lošim djelima. Među njima će biti vjernika koji će, zbog svojih grijeha ostati na njemu, a biće i onih koji će i pored toga preći i biti spašeni."[324]

Svi će preći preko Ćuprije iznad Džehennema, a Allah će spasiti vjernike, a nevjernike će ostaviti da u njemu na koljenima kleče. A kada vjernici pređu Ćupriju, zastaće na jednoj uzvišici između Dženneta i Džehennema, pa će se poravnati računi između njih. Tek kada se potpuno očiste, biće im dozvoljeno da uđu u Džennet.[325]

Ebu Seid el Hudri r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Vjernici će proći opasnost od vatre, pa će biti zaustavljeni na uzvišici između Dženneta i Džehennema, gdje će se izravnati sve što je bilo među njima od nepravde na dunjaluku, a kada budu potpuno očišćeni i spremni, dozvoliće im se da uđu u Džennet. Tako mi Allaha, svako od njih će prepoznati svoje mjesto u Džennetu[326] bolje nego što je prepoznavao svoju kuću na dunjaluku."

---

322 Iman, dr. Nuajm Jasin, str: 136

323 Sa'dan je drvo koje ima izuzetno velike trnje sa svih strana.

324 Buharija: kitab el-ezan, Muslim: kitab el-iman.

325 Vidi više u knjizi Iman, str: 135-138

326 Buharija: kitab el mezalim.

DŽENNET

Mjesta u kojima će na ahiretu boraviti nagrađeni zovu se zajedničkim imenom Džennet.

U Kur'anu i hadisima Džennet se naziva i ovim imenima: Adn, Me'va, Na'im, Huld, Karar, Darus-selam i Darul-Mukame.

Ova posebna imena mogu značiti i posebne vrste Dženneta, jer se u Kur'anu često upotrebljava izraz džennat tj. Dženneti (množina). Osnovno značenje riječi džennet jest: vrt, bašča, park.

Allah ﷻ u Kur'anu vrlo često spominje ljepote Dženneta da bi na taj način ohrabrio vjernike da bi ustrajali na Njegovom putu, i da im poveća želju za blagodatima. Allahov Poslanik ﷺ prenoseći od svoga Gospodara, opisujući Džennet, veli: "Ja sam pripremio Svojim iskrenim robovima što oči nisu vidjele, niti uši čule, niti je moglo na um pasti bilo kome od ljudi. 'Zatim reče: čitajte ako hoćete:[327]

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju."[328]

Ovim ajetom Allah ﷻ nam kazuje da ljudski um teško može zamisliti stvarne ljepote Dženneta. Ovaj ajet je također dokaz da niko mimo Allaha ne može znati ništa o Džennetu sem preko objave Uzvišenog dostavljene poslanicima.

Allah ﷻ opisujući Džennet u Kur'anu kaže:

"Ovakav je Džennet obećan onima koji se budu Allaha bojali: vrtovi s rijekama, s plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom: to će biti nagrada onima koji se budu zla klonili, a nevjernicima će kazna vatra biti."[329]

---

[327] Buharija: kitab bid'ul halk.

[328] Es-Sedžda: 17

[329] Er-Ra'd: 35

Ebu Hurejre r.a. je rekao: "Rekli smo: Allahov Poslaniče! Pričaj nam nešto o Džennetu i njegovoj konstrukciji, a on je rekao: 'Njegovi zidovi su od zlata i srebra, a sastav građe od miska, kamenje je od bisera, dragog kamenja. Zemlja je mirisna. Ko u njega uđe osjetiće svu ljepotu, i neće osjećati tugu. Trajno će živjeti i neće umirati. Njegova[330] odjeća se neće mijenjati niti će njegova mladost prolaziti."

Sehl Ibn Sa'd r.a. kaže da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Džennet ima osmera vrata[331] jedna od njih se zovu 'Rejjan' na koja će ulaziti samo postači."

Ebu Seid El Hudri r.a. kaže da je Poslanik ﷺ rekao:

"U Džennetu ima stotinu predjela (oblasti), kada[332] bi se svi ljudi smjestili u jedan njegov dio ne bi ga popunili."

قَالَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَاسْأَلُوهُ الْفِرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ أُرَاهُ فَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ

Poslanik ﷺ je rekao:

"U Džennetu ima stotinu katova koje je Allah obećao za mudžahide koji se bore na Njegovom putu. Prostor između dva kata je kao prostor između nebesa i Zemlje. Ako tražite od Allaha Džennet onda Ga molite za Firdeus, a to je središte, odnosno najviši nivo Dženneta. Odatle izviru[333] džennetske rijeke, iznad toga je Allahovo prijestolje 'Arš."

Ebu Malik El-Eš'ari r.a. kaže da je Poslanik ﷺ rekao: "U Džennetu ima odaja koje su prozirne: iz vana se vidi unutrašnjost, a unutrašnji dio se vidi spolja. Allah je ove odaje pripre-

---

330 Ahmed: baki musned el mukessirin, Tirmizi: kitab sifetu el dženneh.

331 Buharija: kitab bid'ul halk.

332 Tirmizi: kitab sifetul dženneh.

333 Buharija: kitab el džihad ves sejr, Tirmizi: kitab sifetu el dženneh.

mio za one koji nahrane gladne, redovno poste i klanjaju noćni namaz kada drugi ljudi spavaju."[334]

Ebu Musa r.a. kaže da je Poslanik ﷺ rekao: "Za vjernike u Džennetu postoje šatori od bisera. Njihova unutrašnjost dostiže 60 milja. Oni koji budu u njima boravili neće se međusobno viđati."[335]

Hrana stanovnika Dženneta

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي

ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا

بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾

"Oni koji su se Allaha bojali biće među izvorima, u gustim baščama i među voćem koje budu željeli. 'Jedite i pijte, prijatno neka vam je! - za ono što ste radili.' Tako ćemo Mi one koji čine dobra djela nagraditi."[336]

Allah ﷻ u Kur'anu također kaže: "U njima će moći, bezbjedno, koju hoće vrstu voća tražiti."[337]

"I još ćemo ih darovati voćem i mesom kakvo budu željeli, jedni drugima će, u njemu, pune čaše dodavati - zbog njih neće biti praznih besjeda i pobuda na grijeh, - a služiće ih posluga njihova nalik na biser skriveni, i obraćaće se jedni drugima..."[338]

"U njemu će imati što god zažele - a od Nas i više."[339]

---

[334] Taberani

[335] Muslim: kitab el dženneh.

[336] El-Murselat: 41 - 44

[337] Ed-Duhan: 55

[338] Et-Tur: 22 - 25

[339] Kaf: 35

Vjernicima će sve biti na dohvat ruke

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾

"I blizu će im hladovina njegova biti, a plodovi njegovi će im nadohvat ruke stajati."[340]

"A Džennet[341] će biti primaknut čestitima, neće biti ni od jednog daleko."

Hrana će sličiti ovosvjetskoj samo po izgledu i imenu, a ne i po ukusu

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِن ثَمَرَةٍ
رِّزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا

"A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama kroz koje će rijeke teći: svaki put kad im se iz njih da kakav plod, oni će reći: 'Ovo smo i prije jeli', - a biće im davani samo njima slični..."[342]

---

[340] Ed-Dehr: 14

[341] Kaf: 31

[342] El-Bekare: 25

Piće stanovnika Dženneta

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾

"U njemu će iz čaše piće inbirom[343] začinjeno piti sa izvora u Džennetu koji će se Selsebil zvati."

"...u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena ukusa, i rijeke od vina, prijatna onima koji piju, i rijeke od meda procijeđenog ..."[344]

Stanovnici Dženneta će piti iz zlatnih i srebrnih posuda:

يُطَافُ عَلَيْهِم بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ
وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنتُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٧١﴾

"Oni će biti služeni iz posuda i čaša od zlata, u njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju, i u njemu ćete vječno boraviti."[345]

"Služiće ih iz srebrnih posuda i čaša prozirnih, od srebra, čiju će veličinu prema željama njihovim odrediti."[346]

343Ed-Dehr: 17,18
344Muhammed: 15
345Ez-Zuhruf: 71
346Ed-Dehr: 15,16

Neće imati fizioloških potreba[347]

Džabir r.a. kaže da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Zaista će stanovnici Dženneta jesti i piti, ali neće imati bioloških potreba.' A šta biva sa hranom i vodom upitali su, a on je rekao: 'Ostatak ide kroz podrigivanje i znojenje koje će biti kao miris od miska. Allaha će slaviti, veličati i zahvaljivati Mu se."[348]

Zejd ibn Erkam r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, zaista jedan od vas koji bude u Džennetu imaće moć stotinu ljudi, u jelu, piću, snošaju, a potrebe stomaka će se rješavati kroz znoj koji će biti kao miris miska."[349]

Odjeća stanovnika Dženneta

إِنَّ ٱللَّهَ يُدْخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ
جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾

"A one koji budu vjerovali i dobra djela činili - Allah će sigurno uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će se narukvicama od zlata i biserom kititi, a odjeća će im svilena biti."[350]

[347] Iz kabura u Džennet ili Džehennem, str: 48

[348] Muslim: kitab el dženneh.

[349] Ahmed: musned el mukessirine.

[350] El-Hadž: 23

"Na njima će biti odijela od tanke zelene svile, nakićeni narukvicama od srebra, i daće im Gospodar njihov da piju čisto piće."[351]

"A oni koji su se Allaha bojali, oni će na sigurnom mjestu biti, usred bašča i izvora, u dibu i kadifu obučeni i jedni prema drugima."[352]

Biće naslonjeni na uzglavlja zelena

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ رَفۡرَفٍ خُضۡرٖ وَعَبۡقَرِيٍّ حِسَانٖ ۝٧٦

"Oni će biti naslonjeni na uzglavlja zelena, prekrivena ćilimima čarobnim i prekrasnim."[353]

Stanovnici Dženneta biće uvijek mladi[354]

Ebu Seid r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet neko će povikati: 'Vi ćete biti uvijek zdravi, nikada bolesni, živjet ćete vječno, a nećete umrijeti, bit ćete mladi a nećete stariti, u radosti a nećete tugovati nikada."[355]

Poslanik ﷺ je rekao: "Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, stanovnici Džehennema u Džehennem, doći će se sa smrću u vidu ovna između Dženneta i Džehennema, pa će se zaklati, a zatim će glasnik povikati: 'O stanovnici Dženneta, nema smrti! O stanovnici Džehennema, nema smrti! Tada će se

---

351 Ed-Dehr: 21

352 Ed-Duhan: 51-53

353 Er-Rahman: 76

354 Iz kabura u Džennet ili Džehennem, str: 49

355 Muslim: kitab el dženneh.

stanovnici Dženneta još više obradovati, a stanovnici Džehennema još više ražalostiti."[356]

Hurije[357]

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾

"U njima će biti one koje preda se gledaju, one koje, prije njih, ni čovjek ni džin nije dodirnuo, - pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! Biće kao rubin i biser."[358]

Enes r.a. kaže da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Dio strijele nekoga od vas ili mjesto vašeg stopala u Džennetu bolje je od cijelog dunjaluka i onoga što je na njemu. Kada bi samo jedna žena iz Dženneta došla na ovaj svijet obasjala bi sve što je na njemu. Njen miris i izgled je bolji i ljepši od cijelog svijeta i onoga što je na njemu."[359]

Najveća blagodat u Džennetu[360]

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

"Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati."[361]

---

356 Buharija: kitab er rekak, Muslim: babu džehennem.

357 Iz kabura u Džennet ili Džehennem; str. 48

358 Er-Rahman: 56 - 58

359 Buharija: kitab er rekak.

360 Iz kabura u Džennet ili Džehennem, str: 49

361 El-Qijame: 22,23

Suhejb r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet neko će povikati: 'O stanovnici Dženneta, vi kod Allaha imate obećanje koje vam On želi ispuniti, a ovi će povikati: 'šta je to?' Zar nam nije uvećao našu vagu sa dobrim djelima i osvijetlio naša lica i uveo nas u Džennet, a spasio nas vatre? On će reći: 'Zatim će se razmaknuti zastor i oni će vidjeti Allaha ﷻ. Bogami ništa od onoga što im je dato neće biti njihovim očima draže i ljepše od gledanja u Allaha ﷻ."[362]

---

[362] Muslim: kitab el iman.

DŽEHENNEM

Na Sudnjem danu će Allah ﷻ suditi i On će izricati osude. Mjesta za izdržavanje kazni na budućem svijetu zovu se zajedničkim imenom Džehennem. Džehennem je kuća poniženja, prezira, patnje i razočarenja. To je kuća jecanja, uzdisaja i jaukanja i kuća tuge, kuća u kojoj stanuju nesrećni, jadni, i oni koji se, plačući, kaju. U okove će im biti ruke i vratovi stavljeni, a svuda oko njih će vatra plamtjeti, njihovo piće biće kapljevina od koje će im utroba i koža gorjeti, a hrana će im biti sa drveta Zekkum. U trbuhu će im kao rastopljena kovina ključati, kao što voda ključa. Prizivaće sebi smrt, ali im neće biti udovoljeno. Tražiće od svoga Gospodara da izađu iz Džehennema, ali će im biti rečeno da se vrate u njega i ništa ne govore.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَقُلِ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَآءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن
شَآءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا
وَإِن يَسْتَغِيثُوا۟ يُغَاثُوا۟ بِمَآءٍ كَٱلْمُهْلِ يَشْوِى ٱلْوُجُوهَ بِئْسَ
ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

"I reci: 'Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće - neka vjeruje, a ko hoće - neka ne vjeruje!' Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih dim sa svih strana obuhvatiti: ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta!"[363]

فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾ وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾ لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾

"Oni će biti u vatri užarenoj i vodi ključaloj, i u sjeni dima čađavog, u kojoj neće biti svježine ni ikakve dobrine."[364]

---

[363] El-Kehf: 29

[364] El-Vakia: 42 - 44

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾

"Mi smo za nevjernike okove i sindžire i oganj razbuktali pripremili."[365]

Imena Džehennema

Osim izraza "Džehennem" u Kur'anu se spominju i ovi sinonimi:

"***Leza***" je dio Džehennema gdje vatra neprestano gori, prži i spaljuje kožu, i poziva onoga što je odstupio i okrenuo leđa i što je skupljao i gomilao bogatstvo.[366]

"***Sekar***" je dio Džehennema gdje je usijana vatra iza koje ništa ne ostaje sačuvano i ništa se ne spašava.[367] Čovjek se potpuno izmijeni. Nad njim je 19 čuvara (meleka).

"***Se'ir***" je[368] dio u kome su pripremljeni lanci, bukagije i goruća vatra.

"***Havije***" je bezdan. To je dio Džehennema u kome će biti prebivalište onih čija vaga bude lahka tj. u kojih grijesi pretegnu[369] nad dobrim djelima. U tome će bezdanu biti žestoka vatra.

"***Hutameh***" je Božja vatra koja je ražarena, a obuzimat će srca i[370] okruživati griješnike poput svoda na uzdignutim stubovima.

"***En-Nar***" – vatra, je čest naziv za Džehennem.[371]

---

365 Ed-Dehr: 4

366 Vidi u suri El Mearidž: 15 ajet

367 Vidi u suri El Muddesir: 26 – 30

368 Vidi u suri Ed Dehr: 4

369 Vidi u suri El Karia': 8 - 11

370 Vidi u suri El Humeze: 1 - 9

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾

"On će kao kule bacati iskre, kao da su kamile riđe."[372]

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Vatra na dunjaluku koju koriste sinovi Ademovi je samo jedan stepen od mogućih sedamdeset stepeni džehennemske vatre. Prisutni su rekli: 'Pa i ova je dovoljna o Allahov Poslaniče! A on je rekao: 'džehennemska vatra je od šezdesetdevet stepeni, a svaki od njih je žešći od ove dunjalučke vatre."[373]

Ebu Hurejre r.a. prenosi od Poslanika ﷺ da je rekao:

"Gorjela je džehennemska vatra hiljadu godina dok nije pocrvenila, zatim je gorjela hiljadu godina dok nije pobijelila, zatim je gorjela hiljadu godina dok nije pocrnjela, i ona je jako crna."[374]

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَسَمِعْنَا وَجْبَةً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَدْرُونَ مَا هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هَذَا حَجَرٌ أُرْسِلَ فِي جَهَنَّمَ مُنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَالْآنَ انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا *

Prenosi Ebu Hurejre r.a., pa kaže: "Bili smo kod Poslanika ﷺ pa smo čuli neki udarac, a Poslanik ﷺ je upitao: 'Znate li šta

---

371 Vidi u skripti Kasima Hadžića, Akaid za I razred GH-medrese, str: 48,49

372 El-Murselat: 32,33

373 Muslim: babu džehennem.

374 Tirmizi: kitab sifetu džehennem. Tirmizi kaže da je samo po jednom rivajetu ovaj hadis prenešen od Poslanika s.a.v.s. te da je vjerovatnije da su ovo riječi Ebu Hurejre.

je ovo? 'Rekli smo: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. A on je rekao: 'Ovo što ste čuli je pad kamena kojeg je Allah poslao u Džehennem[375] prije sedamdeset godina i sada je pao na svoje odredište."

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Utječite se Allahu od Džubbul huzni!' Reče: 'Allahov Poslaniče, a šta je to? 'On odgovori: 'To je provalija u Džehennemu od koje se i sam Džehennem utiče Allahu svakog dana po 400 puta.' Neko reče: 'Allahov Poslaniče, ko će u nju ući? 'On odgovori: 'Ona je obećana onima koji licemjerno uče Kur'an (radi interesa) i ovim[376] karijama (i učenjacima) koji se dodvoravaju vladarima."

Hrana stanovnika Džehennema

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ﴿٢﴾
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ ﴿٥﴾
لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِن جُوعٍ ﴿٧﴾

"Da li je doprla do tebe vijest o teškoj nevolji? - kada će se neka lica potištena, premorena, napaćena u vatri užarenoj pržiti, sa vrela uzavrelog piti, kada drugog[377] jela osim trnja neće imati, koje neće ni ugojiti ni glad utoliti."

"Drvo zekkum biće hrana griješniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda kada ključa vri."[378]

---

[375] Muslim: babu džehennem.

[376] Ibni Madže: kitab el mukaddimeh.

[377] El-Gašijeh: 1 - 7

[378] Ed-Duhan: 43 - 46

"To je drvo koje će usred Džehennema rasti, plod će mu poput glava šejtanskih biti."[379]

Piće stanovnika Džehennema

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

مِّن وَرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ
مِن مَّآءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُۥ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُۥ
وَيَأْتِيهِ ٱلْمَوْتُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِن
وَرَآئِهِۦ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

"Pred njim će Džehennem biti – i on će biti pojen odvratnom kapljevinom mučiće se da je proguta, ali je nikako neće moći proždrijeti i smrt će mu sa svih strana[380] prilaziti, ali on neće umrijeti: njega će teška patnja čekati."

"Pa zatim na to[381] vodu ključalu piti, poput kamila koje ne mogu zeđ ugasiti."

Džabir ibn Abdullah r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah je obećao za onog koji pije alkohol da će ga napojiti iz "Tinetul Habal", a šta je to upitali su prisutni? A on je rekao: "To je znoj ili sok od stanovnika Džehennema."[382]

---

379 Es-Saffat: 64,65

380 Ibrahim: 16,17

381 El-Vakia: 54,55

382 Muslim: kitab el ešribe.

Odjeća stanovnika Džehennema

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

"...onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove lijevana: od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdenim maljevima biće mlaćeni."[383]

..."Košulje će im od katrana biti, a vatra će lica njihova obavijati."[384]

Prostirka stanovnika Džehennema

Stanovnici Džehennema će ležati na vatri i pokrivati se vatrom:

"Nad njima će biti naslage vatre, a ispod njih naslage..."[385]

Stanovnici Džehennema će zaboraviti uživanje na dunjaluku, a stanovnici Dženneta će zaboraviti patnje na dunjaluku[386]

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ

---

383 El-Hadždž: 19 - 21
384 Ibrahim: 50
385 Ez-Zumer: 16
386 Iz kabura u Džennet ili Džehennem, str: 68

رَأَيْتَ بُؤْسًا قَطُّ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ وَلَا
رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ *

Enes ibni Malik r.a. kaže da je Poslanik ﷺ rekao:

"Najbogatiji ljudi na zemlji kada budu bačeni u Džehennem u skupinama, reći će im se: 'O čovječe! Da li si ikada uradio dobro djelo, da li si vidio blagodati? A on će reći: 'Ne, o moj Gospodaru,' a doći će siromašan čovjek na Sudnjem danu pa će biti uveden u Džennet i postavit će mu se pitanje: 'O čovječe, da li si ti vidio siromaštvo i da li si pored njega prolazio? A on će reći: 'Ne, moj Gospodaru, niti sam ga vidio niti sam pored njega prolazio."[387]

Nevjernici će biti vječno u Džehennemu, a vjernici će sigurno i u svakom slučaju ući u Džennet

Niko od onih koji umru kao nevjernici, ma kolika njihova dobra djela bila, neće ući u Džennet, njihovo mjesto je Džehennem i u njemu će vječno boraviti. Imam Newewi o ovome kaže: "Što se tiče ulaska mušrika u Džehennem, to se odnosi na sve mušrike općenito; oni će ući u njega i u njemu vječno boraviti. I u tome nema razlike između kitabije jevreja ili kršćanina i između idolopoklonika i ostalih nevjernika. I kod pobornika istine nema razlike između onoga koji ne vjeruje iz inada i drugih, niti između onih koji su na suprotnom pravcu od muslimana i onih koji se pripisuju islamu, ali se ustanovilo da su oni učinili kufr na bilo koji način."[388]

Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلْكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ
لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

---

387 Muslim: kitab talebul kafir el fida'.

388 Vidi Iman, str: 242

"Allah je nevjernike prokleo i za njih oganj razbuktali pripremio, u njemu će **vječno i zauvijek** boraviti, ni zaštitnika ni pomagaca neće naći."[389]

A onaj ko umre vjerujući u Allaha i ne pripisujući Mu druga, sigurno i u svakom slučaju će ući u Džennet. Imam Newewi o ovome kaže: "A što se tiče ulaska u Džennet onog ko nije širk činio, to je isto tako neprikosnovena stvar. Međutim, ako ne bude činio velike grijehe i nije umro u njima bez pokajanja, ući će u Džennet odmah, a ako bude činio velike grijehe i umro na tome prije nego što se pokaje on će biti pod milošću Allaha ﷻ, pa ako mu oprosti, ući će u Džennet odmah, a ako ne, biće kažnjen vaktom a zatim će biti izveden iz nje i ostati u Džennetu vječno."[390] Na ovo pravilo upućuju mnogi hadisi koji govore o tome da je Džennet konačno boravište svih onih koji iskreno svojim srcem donesu kelimei šehadet:

عَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّهم عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ

Osman r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ko umre vjerujući da nema drugog boga, osim Allaha, ući će u Džennet."[391]

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Svjedočim da nema drugog boga, osim Allaha, i da sam ja Allahov poslanik, su riječi koje će svakog onog ako Allaha ﷻ sretne s njima, nimalo u njih ne sumnjajući, uvesti u Džennet."[392]

"Stanovnici Dženneta će ući u Džennet, a stanovnici Džehennema u Džehennem, a zatim će Allah ﷻ reći: 'Izvedite iz njega svakog u čijem srcu ima imana makar koliko zrno gorušice."[393]

389 El-Ahzab: 64,65

390 Iman, str: 242

391 Muslim: kitab el iman.

392 Muslim: kitab el iman.

393 Buharija: kitab et tevhid, Muslim: kitab el iman.

VJEROVANJE U KADER

Vjerovanje u Allahovo određenje je šesti temelj islamskog vjerovanja.

Definicija kadaa i kadera

Islamski učenjaci se razilaze po pitanju definicije kadaa i kadera. Jedni ih smatraju sinonimima, dok drugi kader definiraju drugačije od kadaa, govoreći da je kader Allahovo ﷻ znanje o tome šta će Njegova stvorenja činiti u budućnosti. A kada' - Allahovo ﷻ stvaranje stvorenja shodno Njegovom znanju i volji.

Pojedini, opet, kažu suprotno, pa definiciju kad[394] pripisuju kaderu, a definiciju kadera kadau, što je nemoguće.

Imami Ahmed kada je upitan o kaderu, odgovorio je:

"Kader je kudretu Rahman (moć Milostivog)."[395]

Definicija Imami Ahmeda je sasvim potpuna i dovoljna, jer kader znači ono što Allah ﷻ tvrdi riječima:

قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ

"Reci: o svemu odlučuje samo Allah."[396]

وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ

"...i Njemu se sve vraća."[397]

"Pa neka je hvaljen Onaj u čijoj je ruci vlast nad svim."[398]

---

394 Vidi Iman, str: 142

395 Isto, str: 143

396 Ali Imran: 154

397 Hud: 123

398 Jasin: 83

مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ

"Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova."[399]

Još je mnogo drugih ajeta koji govore o tome da se ništa u cijelom[400] svemiru ne može desiti bez Allahove ﷻ dozvole i volje.

Temelji kadera

Kader se temelji na vjerovanju u Allahova savršena svojstva i Njegova lijepa imena kao što su: znanje, moć i volja . Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

"On sve zna." [401]

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

"On sve može." [402]

فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

"On radi sve što je Njemu volja."[403]

Imami Tahavija u vezi kadera kaže:

"Sve se odvija po Njegovom određenju i volji. Njegova volja se ostvaruje a ne volja ljudi, izuzev što On htjedne. Pa

398 Jasin: 83

399 Junus: 3

400 Iman, str: 143

401 El-Bekare: 29

402 El-Hadid: 2

403 El-Burudž: 16

ono što im On želi to će i biti, a ono što On ne želi neće im se ni desiti. Niko nije u stanju odbiti Njegovu odredbu, niti je izmijeniti ili na bilo koji način na nju uticati i niko ne može Allahovu odredbu nečijom drugom potisnuti."[404]

Islamski učenjaci[405] spominju da vjerovanje u kader sadržava četiri stvari:

1. Vjerovanje da je Allah ﷻ znao o svim stvarima Svojim praiskonskim znanjem prije nego su i stvorene: da je znao njihovu odredbu, njihovo vrijeme (u kome će se desiti), edžel (vrijeme nestanka), njihovu nafaku i ostalo. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٢﴾

"...Allah zaista sve zna."[406]

وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِى
ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ
فِى ظُلُمَٰتِ ٱلْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ﴿٥٩﴾

"U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna, i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne a da On za njeg ne zna: i nema zrna u tminama Zemlje, niti ičeg svježeg, niti ičeg suhog, ničeg što nije u jasnoj Knjizi."[407]

2. Vjerovanje da je sve od dobrog i lošeg, pokornosti i nepokornosti, edžela, nafake i ostalog zapisano u Levhi Mahfuzu. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

---

404 Iman, str: 143,144

405 Vidi u djelu šejha Abdul Aziz b. Abdullah b. Abdur Rahman b. Baz, Medžmua fetava ve mekalat mutenevvia', IV Tom, str: 58-60.

406 El-Ankebut: 62

407 El-En'am: 59

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ
فِى كِتَٰبٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

"Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je uistinu Allahu lahko!"[408]

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ... فَقَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدَعُ الْعَمَلَ قَالَ اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَيُيَسَّرُ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَيُيَسَّرُ لِعَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ

Alija r.a. prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Nema ni jednog od vas a da mu nije zapisano njegovo mjesto u Džennetu ili Džehennemu.' Rekoše: Allahov Poslaniče, hoćemo li se osloniti na to a da ne radimo? Poslanik ﷺ reče: 'Radite, a svakom će biti olakšano ono za šta je stvoren. Što se tiče sretnih, njima će biti olakšana djela sretnih, a što se tiče nesretnih njima će biti olakšana djela nesretnih."[409]

3. Vjerovanje da se ne nalazi ništa u Allahovom carstvu što On ne želi, niti se išta može desiti na nebesima ili Zemlji bez Njegove volje. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢٩﴾

"A vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!"[410]

408 El-Hadždž: 70
409 Buharija: kitab tefsir el Kur'an, Muslim: kitab el kader.
410 Et-Tekvir: 29

4. Allah je Stvoritelj svega, jedino je On Stvoritelj a sve ostalo su stvorenja. Allah ﷻ u Kur'anu kaže:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ
سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ
ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

"Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio: Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!"[411]

Vjerujemo da je i dobro i zlo određeno od Allaha

Kao što smo već napomenuli, Allah je apsolutni Gospodar i Stvoritelj svega, svako dobro i zlo je stvorio Allah ﷻ jer je On Jedini Stvoritelj a sve ostalo su stvorenja. Međutim, ako nas zadesi neko dobro onda kažemo da je to od Allaha, a ako nas zadesi zlo ili nesreća, onda je to kazna zbog naših grijeha ili iskušenje od Allaha pomoću kojeg On učvršćuje Svoje robove.

Allah ﷻ u Kur'anu kaže: "Sreća koja ti se dogodi od Allaha je, a nesreću koja te zadesi sam si zaslužio."[412]

Ibni Abbas povodom riječi: "A nesreću koja te zadesi sam si zaslužio"[412] kaže: 'to znači: zbog tvojih grijeha, Ja sam ti je odredio."[413]

---

411 Et-Talak: 12

412 En-Nisa: 79

413 Ibnul Kajjim, Ibn Hazm, El Gazali, Ed Dehlevi i drugi, El kada vel kader kod velikih imama, Kuvait 1992, str: 52

Čovjek ima ograničen izbor i slobodu

Čovjek ima slobodu, ali ona nije potpuna. Čovjekova volja je podvrgnuta Allahovoj volji. Ona je ograničena raznim vanjskim i unutarnjim faktorima. Čovjek može zaželjeti što god hoće, ali ne može ostvariti sve što želi. Ima um kojim može prosuđivati materijalne stvari, razlikovati dobro od zla, ispravno od neispravnog. Ima volju kojom može raditi dobro i zlo. Svaki pametan čovjek shvata da je namaz dobro, a da je blud zlo. Može, kad izađe iz kuće, ići udesno, u džamiju da klanja, ili ulijevo u kafanu da pije alkohol. Ako je moja ruka zdrava, mogu da je podignem. Mogu da podignem svoju ruku i dam novac siromahu, ili je podignem da udarim štapom nevinog. Učenik može ispuniti vrijeme učenjem i zalaganjem, a može provoditi vrijeme u igri i zabavi. Može pokrenuti ruku svojom voljom, jer mu je Allah ﷻ učinio njene mišiće pokornim, ali ne može upravljati mišićima srca i želuca. Učenik, na primjer, može biti oštrouman; jedanput pročita lekciju i zapamti je, a zatim se igra i zabavlja; a može biti mentalno zaostao, uči dan-noć, a ništa ne shvata i ne pamti. Može biti rođen u mirnom domu, da mu je otac učen, pa mu pomaže u učenju, a može se desiti da bude rođen u bučnom domu, od oca neznalice, pa mu to odmaže u učenju. Ne može sam sebi darovati inteligenciju, ne može birati sebi roditelje, niti vrijeme u kome će se roditi[414], niti zdravu sredinu u kojoj će provesti svoje djetinjstvo.

Prema tome čovjek, ima slobodnu volju u smislu izabiranja između dobra i zla, a nema uticaja kada se radi o stvarima kao što su: kada će se roditi i gdje, hoće li biti visok ili nizak, crn ili bijel, ružan ili lijep, siromašan ili imućan, ove ili one nacije i slično.

---

[414] Prema navodu Ali Attantvija, Opći prikaz islamske vjere, str: 144,145

Pravdanje nevjernika i griješnika kaderom

Nevjernici i griješnici bi htjeli da opravdaju svoje nevjerovanje i griješenje tako što tvrde da je Allah htio njihovo nevjerovanje - griješenje i da ga je On odredio, pa zato oni i jesu takvi, jer da to nije u skladu sa Allahovom voljom, oni i ne bi mogli raditi grijehe. Allah ﷻ to njihovo pravdanje odbacuje slijedećim ajetom:

"Mnogobošci će govoriti: Da je Allah htio mi ne bismo Njemu druge ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjeno učinili.Tako isto su oni prije njih poricali sve dok našu kaznu nisu iskusili. Reci: 'Imate li vi neki dokaz da nam iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite."

Ovaj ajet sadrži dvije stvari koje sasvim jasno odbacuju tvrdnje nevjernika i griješnika:

1. Allah je prijašnje nevjernike kaznio žestokom kaznom zbog njihova nevjerovanja što je dokaz da su oni imali pravo izbora. Da nisu imali pravo izbora, Allah ih ne bi ni kaznio jer bi to bila nepravda. A Allah je sigurno pravedan.

2. Onaj koji svoje nevjerovanje i griješenje pravda kaderom, o Allahu govori bez ikakva znanja i osnova. Kako će se neko pravdati kaderom prije nego učini grijeh kada je Allahovo određenje prije nego što se desi gajb?! Drugim riječima: kako čovjek može reći: Allah je odredio da ja ukradem, te ja odoh da izvršim Allahovu odredbu, kada znamo da on nije mogao zaviriti u Levhi Mahfuz. Allah ﷻ kaže: "Kada urade neko ružno djelo govore: Zatekli smo pretke naše da to rade a i Allah nam je to zapovijedio. Reci: Allah ne naređuje da se rade ružna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?"[4]

Allah je u stanju da stvori ljude da po svojoj naravi svi budu vjernici, ali je On htio nešto drugo. Htio je da iskuša ljude tako što im je dao mogućnost da prihvate uputu ili zabludu, a On će

---

415 El-En'am 148

416 El-E'araf: 28

onoga koji se opredijeli za uputu pomoći na tome, a onoga koji izabere zabludu pustiti da još više zaluta. Od nas se traži da spoznamo Allahova naređenja zato da bismo naređenja izvršavali a zabrana se klonili, a ne traži se od nas da u tančine saznamo Allahovu volju i kader, jer to i ne bismo mogli.

Treba izvršavati naređenja, a kloniti se zabrana prije nego se bilo šta uradi. A nakon što je učinjeno neko djelo: pa, ako je to dobro djelo sa kojim je Allah zadovoljan, dužnost je zahvaliti Mu na uputi, a ako je učinjeno ružno djelo, dužnost je pokajati se i vratiti Allahu, a zatim se osloniti na Allaha nadajući se Njegovom oprostu, ubijeđeni u Njegovu pravednost i mudrost.[417]

Allah ne voli kufr niti griješenje, i nije zadovoljan njima: "Ako vi budete nezahvalni, - pa, Allah od vas ne zavisi, ali On nije zadovoljan ako su robovi Njegovi nezahvalni, a zadovoljan je vama ako budete zahvalni."[418]

---

417 Prema navodu dr. Nuajm Jasina, Iman, str: 148 - 152

418 Ez-Zumer: 7

LITERATURA

1. Kur'ani Kerim.
2. Kutub et tis'a: Buhari, Muslim, Tirmizi, Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed, Malik i Ed Daremi.
3. Abdul Aziz b. Abdullah b. Abdur Rahman b. Baz, Medžmua fetava ve mekalat mutenevvia'.
4. Ali Attantavi, Opći prikaz islamske vjere, Zagreb 1995.
5. Abdullah b. Ahmed Ali Allaf el Gamidi, Iz kabura u Džennet ili Džehennem, Zenica 1995.
6. Ahmed b. Abdurrahman Ed-Duvejš, Fetava el ledžne ed daime lil buhus el alemije vel ifta, Rijad 1411. h.g.
7. Abdurrahman b. Hasen Al Eš-Šejh, Fethul medžid, Kuvajt 1994.
8. Ahmed b. Hadžer, Tathirul džinan vel erkan an derni-š-širki vel kufran, Rijad 1994.
9. Abdullah b. Jusuf el Vabil, Ešratus saah, Rijad 1995.
10. Abdul Medžid Aziz ez Zindani, Jednoća Stvoritelja, Sarajevo 1997.
11. Abdul Medžid Aziz ez Zindani, El Iman, III izdanje, Sarajevo 1998.
12. Abdul Melik el Kulejjib, Strahote Sudnjeg dana, izdavač Islamski Balkanski centar Zenica.
13. Ebu Bekr Džabir el Džezairi, Minhadž el muslim, I izdanje, Daru-s-selam, Kairo 1415 H.
14. Ebu Tahir Ibni Ja'kub el Firuzabadi, Tenvirul mikbas min tefsir Ibni Abbas, Kairo, bez god. izd.
15. Ibnul Kajjim, Ibn Hazm, El Gazali, Ed Dehlevi, El kada' vel kader, Kuvait 1992.

16. Ibnu Kesir, Tefsir el Kur'anil Azim, Rijad 1994.
17. Kahtan Abdur Rahman ed Devri, Usul ed din el islami, Amman 1996, I izdanje.
18. Hadžić Kasim, Akaid skripta za I razred GH-medrese, Sarajevo 1978/79
19. Hadžić Kasim, Akaid, skripta za II razred, Sarajevo 1975.
20. Mehmed Handžić, Ilmul kelam, udžbenik islamske vjeronauke za VIII razred osnovnih škola, Sarajevo 1934.
21. Muhammed ibn Abdur Rahman el Humejjis, Tahavijeva poslanica, Zenica 1997.
22. Muhammed Nuajm Jasin, Iman, Zagreb 1995.
23. Muhammed b. Salih el Usejmin, Medžmua fetava ve resail, Rijad 1412 H.
24. Sedić Fuad, Mali predznaci Sudnjeg dana, 1996.
25. Seid el Kahtani, Ljubav prema dobru i mržnja prema zlu u islamu, Zenica 1998.
26. Vehid Abdus Selam Bali, Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza, Tešanj 1998.
27. Zbirka napisa 1, Zagreb 1996.

SADRŽAJ

PREDGOVOR IZDAVAČA ... 3

UVOD ... 4

DEFINICIJA AKAIDA ... 5
Jezičko značenje: ... 5
Definicija ... 5
Mjesto i uloga nauke o vjerovanju ... 6

Ehlus-sunnet vel-džema'at ... 6
Izvori akaida ... 7

Historijski osvrt na sljedbenike ehlus sunneta vel džema'ata ... 8

Definicija vjere ... 9
Čovjek, vjera i potreba vjere ... 10
Uticaj vjere na život čovjeka ... 11

TEMELJNI POJMOVI U AKAIDU ... 13

VJEROVANJE U ALLAHA ﷻ ... 16
Temelji vjerovanja – imana ... 16

Dokazi vjerovanja u Allaha ﷻ ... 19

Šehadet ... 20
Značenje riječi: "La ilahe illallah" ... 20
Značenje riječi "Muhammedun Resulullah" ... 21

Uvjeti za ispravnost kelimei-šehadeta ... 21
Uvjeti kelimei-šehadeta ... 22

VJEROVANJE U ALLAHOVU ﷻ JEDNOĆU – TEVHID 25

Tevhidur rububijje **26**

Tevhidul uluhijje **27**
Šta je ibadet? 28
Vrste ibadeta 29

Tevhid el esmai ves sifat **34**

Temelji – principi tevhida el esmai ves sifat **36**
Šta će pokvariti tevhid el esmai ves sifat 37

Allahova ﷻ svojstva **39**
Sifati Zatije 39
Sifati Subutije 41

Allahova ﷻ lijepa imena **44**

VJEROVANJE U NEVIDLJIVI SVIJET 46

Svijet meleka **46**

Osobine meleka **47**

Dužnosti meleka **48**
Odnos meleka prema Allahu ﷻ 48
Odnos meleka prema svemiru 49
Odnos meleka prema stvorenjima (čovjeku) 50
Poznati meleki 52
Uloga i značaj meleka u životu čovjeka 53

Svijet džina **54**
Dokazi iz Kur'ana o postojanju džina 54
Dokazi iz hadisa o postojanju džina 55

Šejtani **56**
Kur'an o šejtanima 57
Hadisi o šejtanima: 57

Uticaj šejtana (džina nevjernika) putem sihra 58
Od sihra se treba liječiti 59

VJEROVANJE U ALLAHOVE KNJIGE 60

Božije objave 60
Suhufi, listovi, svesci 60
Tevrat 61
Zebur 62
Indžil 62

Dokazi o patvorenosti prijašnjih objava 63

Kur'an 65
Definicija Kur'ana 66

Allahovo obećanje o čuvanju Kur'ana 67

Mu'džiza Kur'ana 68

Pojedini aspekti Kur'anske mu'džize 68

VJEROVANJE U ALLAHOVE POSLANIKE 72
Poslanici i vjerovjesnici koji su spomenuti u Kur'anu 73
Najodabraniji poslanici (ulul 'azm) 73

Svojstva Allahovih poslanika 73

Cilj slanja poslanika 74

Mu'džize Božjih poslanika 76

Vahj – objava 77

Evlije i kerameti 78
Kur'an o evlijama i kerametima: 79
Hadisi o evlijama: 79

VJEROVANJE U POSLJEDNJI DAN 81

Predznaci Posljednjeg dana 82

Mali predznaci Posljednjeg dana 83

Veliki predznaci Posljednjeg dana 85

Pojava Mehdije 86

Dedždžal 87

Silazak Isaa a.s. 90

Je'džudž i Me'džudž 92
Neki od hadisa o Je'džudžu i Me'džudžu 94

Izlazak Sunca sa zapada 95

Izlazak životinje iz zemlje 96

Kada će nastupiti Posljednji dan 97

POČETAK NASTUPANJA POSLJEDNJEG DANA 99

Berzah (Vrijeme između smrti i proživljenja) 100
Kabursko iskušenje i ispitivanje od strane meleka 100
Patnje i užici u kaburu 101
Opis mjesta u kojem duše borave od časa smrti do Sudnjeg dana i različitost njihovog položaja 102

PROŽIVLJENJE POSLIJE SMRTI 104

Sudnji dan 105
Odgovor na sumnje nevjernika 106

El Hašr 107

Polaganje računa 109

Sirat ćuprija ... 111

DŽENNET ... 113

Hrana stanovnika Dženneta ... 115
Vjernicima će sve biti na dohvat ruke ... 116
Odjeća stanovnika Dženneta ... 118
Hurije ... 120
Najveća blagodat u Džennetu ... 120

DŽEHENNEM ... 122

Imena Džehennema ... 123
Dubina Džehennema i žestina njegove vatre ... 124
Hrana stanovnika Džehennema ... 125
Piće stanovnika Džehennema ... 126
Odjeća stanovnika Džehennema ... 127
Prostirka stanovnika Džehennema ... 127

VJEROVANJE U KADER ... 130

Definicija kadaa i kadera ... 130

Temelji kadera ... 131

Vjerujemo daje i dobro i zlo određeno od Allaha ... 134
Čovjek ima ograničen izbor i slobodu ... 135

Pravdanje nevjernika i griješnika kaderom ... 136

LITERATURA ... 138

SADRŽAJ ... 140

biblioteka Iman

Safet Durguti **AKAID**

Alija r.a. je rekao:
"Ne prepoznaji istinu po ljudima,
nego upoznaj istinu, znat ćeš njene sljedbenike."
Upoznajmo Islam, pa ćemo znati
da je jedino on istina.